

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

У рамках штогадовай рэспубліканскай дабрачыннай акцыі "Нашы дзеці" на адно з прадстаўленняў Галоўнай ёлкі краіны запрашаюцца юныя глядачы з усіх куткоў Беларусі. Сёлета такі спектакль адбудзецца 27 снежня. Па традыцыі, на святочную імпрэзу чакаюць Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнку.

2013

Магілёў стане Культурнай сталіцай Беларусі і СНД у наступным годзе

Днямі таксама стала вядома, што Музей гісторыі горада Магілёва здолеў сабраць неабходную суму і выкупіць кнігу Казіміра Семяновіча "Вялікае мастацтва артылерыі".

З Калядамі і Новым годам!

КЛЮЧ АД КУЛЬТУРНАЙ СТАЛІЦЫ

ўчора Нясвіж перадаў
Магілёву

Фота Юрыя ІВАНОВА

Пад час "выязной рэдакцыі" журналістаў газеты "Культура" на Брэстчыну мы пабачылі не толькі шматлікія аб'екты галіны і правялі сустрэчы з прафесіяналамі сферы. У адзін з дзён удалося нават узяць інтэрв'ю ў Дзеда Мароза, прычым — у ягонай рэзідэнцыі, што месціцца ў Белавежскай пушчы...

Хрысціянам Беларусі, якія святкуюць Раджаства Хрыстова 25 снежня Дарагія суайчыннікі!

Прыміце мае віншаванні з Раджаствам Хрыстовым.

Светлыя раджэсценскія дні прыносяць з сабой асаблівую атмасферу, што ўзнімае над буднямі ў радасным чаканні чуда. Простая евангельская гісторыя, якая здарылася больш за дзве тысячы гадоў таму, і сёння натхняе мільёны людзей ва ўсім свеце, заахвочваючы іх стаць больш чыстымі і добрымі, накіраваць сілы на дапамогу бліжняму, адкрыўшы сэрцы насустрач міласэрнасці і любові.

У Беларусі вернікі па старадаўняй традыцыі адзначаюць гэтае сямейнае свята ў коле блізкіх ля хатняга ачага, адчуваючы непарыўнасць роднасных сувязей і дзелячыся адно з адным усімі багаццямі душы. Упэўнены, што вы, мае дарагія суайчыннікі, сустракаеце яго ў добрым настроі, з удзячнасцю ўзгадваючы сыходзячы год і з надзеяй глядзячы ў будучыню.

Няхай жа Раджаства аб'ядноўвае вас, дапамагае тварыць дабро і працаваць дзеля росквіту нашай чужоўнай Беларусі.

Жадаю вам моцнага здароўя, поспехаў ва ўсіх справах і пачынаннях, здзяйснення жаданняў, шчасця і дабрабыту.

**Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА
25 снежня 2012 года**

Цягам амаль года вялікая колькасць запамінальных падзей і праектаў прайшла ў Нясвіжы — Культурнай сталіцы Беларусі 2012 года. У апошніх прынялі ўдзел тысячы мясцовых жыхароў і турыстаў з розных краін свету. Скажам, больш за 420 тысяч чалавек наведалі сёлета Нясвіжскага палацава-паркавага ансамблю. 21 снежня адбылося закрыццё акцыі.

Пад час урачыстасцей (злева направа): міністр культуры Барыс Святлоў, старшыня Нясвіжскага райвыканкама Іван Крупко, старшыня Магілёўскага гарадскога савета дэпутатаў Фёдар Міхеенка.

З удзелам міністра культуры краіны Барыса Святлова, намесніка старшыні Мінаблвыканкама Аляксандра Юшкевіча ў Нясвіжскім РЦКІА адбылася перадача статусу «Культурная сталіца Беларусі» Магілёву, які ў наступным годзе стане і Культурнай сталіцай СНД.

Барыс Святлоў зазначыў: "У рамках акцыі не было выпадковых мерапрыемстваў. Сёлета ў Нясвіжы адбыліся знакавыя фестывалі і выстаўкі. Прайшлі праекты для дзяцей". Міністр выказаў спадзяванне, што цікаваць да Нясвіжа не зменшыцца, а Магілёў годна прыме эстафету.

Дачакаемся пераможцаў!

Сёння, позна ўначы, будуць падведзены вынікі Міжнароднага конкурсу вакалістаў «Competizione dell'Opera», які сёлета праходзіць у рамках III Мінскага міжнароднага Каляднага опернага форуму. Трое лаўрэатаў конкурсу прымуць удзел у заўтрашнім заключным гала-канцэрце форуму разам з вядучымі майстрамі свету.

Для ўдзелу ў конкурсе члены журы праслухалі ў розных краінах каля 150 маладых салістаў ва ўзросце да 31 (сярод жанчын) — 33 (сярод мужчын) гадоў. З іх было адабрана больш за 60 чалавек. У Мінск прыехала каля 50. У другі тур прайшлі 26 вакалістаў, у фінал трапілі толькі 12. Сярод іх — двое беларускіх спевакоў, ужо добра вядомых не толькі ў нас, але і за межамі краіны: лаўрэаты міжнародных конкурсаў Ілья Сільчукоў, саліст Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, і Анатоль Сіўко, студэнт Маладзечанскага філіяла Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, які неаднаразова браў удзел у разнастайных нацыянальных ды замежных праектах.

Асабліва конкурсу з'яўляецца, па-першае, яго выключна італьянскі і італьянскамоўны рэпертуар. Па-другое, усе ўдзельнікі павінны падрыхтаваць па шэсць арый з розных опер: чатыры з іх — з абавязковага спіса, яшчэ дзве — па ўласным жаданні. Але выкананне тых або іншых нумароў адбываецца па жаданні самога журы: яно замаўляе, што канкурсанту спяваць, калі ён ужо выйшаў на сцэну.

Ды ўсё ж галоўная асаблівасць гэтага конкурсу ў тым, што, акрамя грашовых прывоў, оперныя салісты маюць магчымасць атрымаць запрашэнні ў лепшыя тэатры свету, сярод якіх — Вялікі тэатр Расіі, тэатры ў Варшаве, Сафіі, Эрфурце, а таксама на Дрэздэнскі баль. Менавіта для гэтага ў склад журы запрошаны дырэктары тэатраў, менеджары, арганізатары фестывалю. А ўзначальвае яго прафесар Ханс-Ёхім Фрай.

18 снежня пераможцам праекта "Музейныя лабірынты" — сям'і Кернажыцкіх быў уручаны сертыфікат на наведанне Венскага музейнага квартала.

Хто паедзе ў Вену?

Як вядома, гэты культурны праект ладзіўся ў Мінску з 20 кастрычніка па 9 снежня. Як распавяла куратар праекта ад Міністэрства культуры — намеснік начальніка ўпраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Святлана Гаўрылава, такая акцыя ў Беларусі арганізоўваецца другі год запар.

— У леташнім праекце ўдзельнічалі літаратурныя музеі нашай сталіцы, — адзначыла Святлана Гаўрылава, — Ідэю такога арыгінальнага і цікавага праекта мы, дарэчы, "падгледзелі" на Міжнародным фестывалі "Інтэрмузей". І, заўважу, наша акцыя ўсё больш і больш карыстаецца популярам у жыхароў сталіцы. Напрыклад, калі летась у ёй прынялі ўдзел звыш ста каманд, то сёлета іх было больш за трыста...

Галоўная мэта праекта, які ўяўляе з сябе падарожжа па музеях з шэрагам інтэрактыўных культурных мерапрыемстваў, — прыцягнуць сем'і ў музеі ды пазнаёміць іх з цікавымі і багатымі экспазіцыямі.

Літаратурны музей Янкі Купалы цягам двух гадоў куріруе праект, і варта адзначыць, што акцыі паказалі: літаратурныя музеі не прайграюць ні мастацкім, ні гістарычным. Вядома ж, калі дзіця прыходзіць у музей не з настаўнікам, а з бацькамі, то ў яго зу-

Ад сэрца да сэрца

27 снежня, у рамках штогадовай дабрачыннай акцыі «Нашы дзеці», на Галоўную ёлку краіны будуць запрошаны юныя глядачы з усіх куткоў Беларусі. Па традыцыі, дзятва чакае наведання падзеі Кіраўніком дзяржавы Аляксандрам Лукашэнкам.

Акцыя «Нашы дзеці» з кожным годам пашырае свае маштабы. Прадстаўнікі не толькі дзяржаўных устаноў, але і шматлікіх вытворчых, творчых, вучэбных калектываў, а таксама валанцёры накіроўваюцца ў дзіцячыя дамы, шпіталі, інтэрнаты, каб павіншаваць дзетак з Новым годам ды ўручыць падарункі. Кульмінацыяй святкаванняў становіцца ёланнае прадстаўленне, што ладзіцца ў Палацы Рэспублікі. Сёлета яго назва — «Адночы ў Снежным Каралеўстве».

Апошні паказ прыпадзе на канец школьных канікул і пройдзе 6 студзеня. Першы ж адбыўся ўчора. А напярэдадні пра асаблівасці сёлетняй Галоўнай ёлкі распавёў рэжысёр гэтага спектакля Вячаслаў Панін:

— Хацелася зрабіць не проста яркае відовішча, а яшчэ і абавязкова казаннае — у лепшым сэнсе гэтага слова. Усё ж у Новы

год, на маю думку, дзятва прагне не ўсялякіх павучанняў, крыху «прыхаваных» казачным аповедам, а — радасці, веселасці, сапраўдных цудаў! Усё гэта і будзе ў нашым спектаклі — сучасным, пазбаўленым штампаў, затое насычаным гумарам. З роставымі лялькамі, маскамі, спецафектамі, стартыўна-цырковымі нумарамі. Сярод удзельнікаў — найперш, маладыя, таленавітыя артысты Маладзёжнага тэатра эстрады, лепшыя дзіцячыя творчыя калектывы. Атрымаўся сапраўдны мюзікл, дзе сабраны дванаццаць музыкальных нумароў розных аўтараў — найперш, беларускіх. Сцэнарый напісала Ірына Гаранец, з якой наш тэатр эстрады супрацоўнічае ўжо не ўпершыню. Казка ў яе атрымалася вельмі добрай, з чужоўным фіналам, дзе ніхто нікога не знішчае. Вядома, ёсць героі-антаганісты — Снежная Каралева і Дзед Мароз. Але ўсё заканчваецца тым, што ў Снежнай Каралевы адтае халоднае, застылае сэрца. І адбываецца гэта — ад добрых слоў, якія яна чуе. Так што «павучанне», калі хочаце, засталася, толькі стала іншым: мы вучым дзяцей не цурацца ласкі, дабрыві, усмешак, здольных растапіць лёд у сэрцы любога чалавека...

Н.Б.

"Эстафетны ключ": Нясвіж — Магілёў

На думку Аляксандра Юшкевіча, такая маштабная акцыя спрыяла раскрыццю творчага патэнцыялу калектываў вобласці, прыцягненню турыстаў на Міншчыну. Акрамя таго, дзякуючы маштабным мерапрыемствам, пазнавальнымі для гасцей Нясвіжа сталі не толькі Палацава-паркавы ансамбль, але і мясцовы краязнаўчы музей, цэнтры культуры, бібліятэкі.

Як падкрэсліў намеснік міністра культуры Тадэуш Стружэцкі ў час прэсканферэнцыі, акцыя стала адметнай традыцыяй краіны. Сёлета ўдалося максімальна выкарыстаць патэнцыял Нясвіжа як горада з багатай гісторыяй, прэзентаваць культурную самабытнасць, актывізаваць творчую ініцыятыву. Ды і колькасць турыстаў павялічылася ў два з паловай разы ў параўнанні з мінулым годам. Шэраг мерапрыемстваў быў скіраваны на падтрымку таленавітай моладзі.

Старшыня Нясвіжскага райвыканкама Іван Крупко адзначыў, што праз значнае павелічэнне турыстычнай плыні будзе створана пешаходная вуліца ў цэнтры горада. Сёлета знята пытанне з харчаваннем і часткова — з пражываннем для гасцей Нясвіжа. Таксама Іван Крупко адзначыў вялікую дапамогу ў правядзенні акцыі мясцовых прадыямстваў.

Для гасцей і жыхароў Нясвіжа 21 снежня была падрыхтавана багатая праграма. У прыватнасці, у мясцовым Гісторыка-краязнаўчым музеі прайшоў дзень адкрытых дзвярэй, у рамках якога можна было пазнаёміцца з сапраўднымі скарбамі нашай мінуўшчыны. Далучыўся да акцыі і Палацава-паркавы ансамбль, дзе з аншлагам адбыўся канцэрт класічнай музыкі ў выкананні квартэта Дзяржаўнага камернага аркестра Рэспублікі Беларусь.

У год Кнігі Нясвіжская цэнтральная раённая бібліятэка правяла не адзін дзясятка мерапрыемстваў. Апошнія з іх — прэзентацыя кнігі пра родны горад «Нясвіжскага краю напелі векавы... Народная духоўная культура Нясвіжчыны» і адкрыццё выстаўкі «Культурнае жыццё бібліятэкі 2012 года».

РЦКІД, нягледзячы на марознае надвор'е, гаспабраваў стварыць навагодні, святочны настрой праз фаер-шоу, тэатралізаваны прадстаўленні з удзелам самога Пана Каханку ды яго світы і, вядома ж, Дзед Мароза і Снягуркі. Акрамя таго, Цэнтр прапанаваў пазнаёміцца з дакументальнай стужкай пра Нясвіж, выступленнем народных і ўзорных калектываў раёна, выстаўкай работ мастакоў-землякоў Я. Ждана і М.Сеўрука. Завяршыў жа акцыю «Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі-2012» канцэрт Прэзідэнцкага аркестра.

**Кастусь АНТАНОВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Нясвіж — Мінск
Фота аўтара**

Працяг тэмы акцыі "Культурная сталіца Беларусі" — на стар. 6.

Паважаныя калегі і сябры!*

Прыміце ад ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў культуры шчырыя віншаванні з Новым годам і Нараджэннем Хрыстовым!

Няхай гэты год стане для вас добрым і радасным, поўным цікавых планаў, няхай здзейсніцца вашы мары і надзеі.

Жадаю вам стабільнасці і росквіту, поспехаў ва ўсіх вашых справах і пачынаннях на карысць любімай Беларусі.

Моцнага здароўя, радасці, шчасця, дабрабыту вам, вашым родным і блізкім!

З павагай, Старшыня ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў культуры Н.П. Аўдзеева

ПАВАЖАНЫЯ ЧЫТАЧЫ!

НАГАДВАЕМ!

ЗАВЯРШАЕЦЦА ПАПІСКА

НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

НА ПЕРШАЕ ПАЎГОДДЗЕ

2013 ГОДА!

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.**

Шаноўныя чытачы! Гэты, здвоены, нумар газеты "Культура" завяршае 2012 год. А наступным разам газета прыйдзе ў вашы паштовыя скрынкі, а таксама ў сталічныя кіёскі "Белсаюздруку" 5 студзеня 2013-га.

Эталон беражлівасці

У сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны амаль прамінулы ўжо год запомніцца перадусім па двюх прычынах. 20 ліпеня адбылося доўгачаканае адкрыццё Нясвіжскага палацава-паркавага комплексу — лагічнае завяршэнне доўгатэрміновай рэстаўрацыі. А крыху раней, 6 студзеня, — афіцыйны старт новага маштабнага пачыну. Савет Міністраў зацвердзіў Дзяржаўную праграму "Замкі Беларусі".

Шмат у чым гэты дакумент вызначае новыя акцэнты палітыкі ў сферы аховы спадчыны. Апрача буйнамаштабных рэстаўрацыйных праектаў у Лідзе і Гродне, Дзяржпраграма прадугледжвае таксама і куды менш затратныя ды, без сумневу, эфектыўныя захады па захаванні і "турыстызацыі" ледзь не ўсіх ацалелых замкаў ды замчышчаў краіны — агулам 38 аб'ектаў! Досыць часта ў яе таксама сустракаецца слова "кансервацыя", а ў "фінансавай" графе фігуруюць зусім не фантастычныя лічбы. Хочацца верыць, што такі падыход стане сапраўды эталонным у наступны год беражлівасці.

Ілья СВІРЫН

Сярод падзей, якімі застаецца ў памяці адыходзячы год — ініцыятыва Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па наданні Слуцкаму поясу статусу нацыянальнага брэнда. Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што краіна мае патрэбу ў сімвале, які годна прадстаўляў бы нашу мінуўшчыну і стаў адбіткам гісторыі Беларусі.

Знак высокага статусу

Слуцкі пояс як мастацкі шэдэўр і знак высокага сацыяльнага статусу найлепшым чынам падыходзіць на гэтую ролю. Абвясціўшы яго беларускім брэндам, усваяючы гэты факт, мы вяртаем пад свой духоўны суверэннітэт цэлую гістарычную эпоху.

Ідэя адраджэння вытворчасці слуцкіх паясоў з моманту яе абвясчэння шырока абмяркоўвалася і ў асяродку прафесіяналаў, і ў коле аматараў мастацтва. Трэба прызнацца, што сярод іх былі скептыкі: маўляў, тэхналогія страчана, спецыялістаў бракуе, грошай на гэтую справу ўзяць няма дзе... Сёння іх відавочна паменела, можа, нават яны ўвогуле зніклі. Бо Дзяржаўная праграма адраджэння тэхналогій і традыцый вытворчасці слуцкіх паясоў, разлічаная на 2012 — 2015 гады, паспяхова рэалізуецца. І ўжо ёсць пэўныя вынікі. Барысаў-

Пакуль жа пералік праблемных помнікаў спадчыны, што апынуліся нібы паміж жыццём і смерцю, скарачаецца зусім не так хутка, як многім з нас хацелася б. Дзяржаўная ініцыятыва пошуку інвестараў для закінутых палацава-паркавых ансамбляў, якая актыўна працягвалася сёлета, прынесла супярэчлівыя вынікі. На некаторых з такіх аб'ектаў ужо ідуць практна-даследчыя работы, тыя-сія ўсё яшчэ стаяць "без руху", нават змяніўшы гаспадару, для некаторых апошні дагэтуль не знайшоўся, нягледзячы на высілкі мясцовых улад... А ў асобных выпадках — зусім не адзінак — гэтыя высілкі пакуль нават усур'ёз і не рабіліся. Без сумневу, лёс тых 46-і сядзіб, што трапілі ў спецыяльны пералік, патрабуе ўважлівага аналізу.

Тым не менш, вынікі конкурсу "Лепшы прыклад аховы гісторыка-культурнай спадчыны", упершыню праведзенага сёлета Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, выявілі, што ў нас ужо з'явіліся руплівыя прадпрыемальнікі, здатныя пераўтварыць руіны ў тураб'екты, якімі можна ганарыцца перад замежнікамі. Праз уручэнне ім прывоў дзяржава яшчэ раз засведчыла: такім ініцыятывам заўсёды будзе "зялёнае святло".

скі камбінат пашырыў асартымент сувенірнай прадукцыі па матывах слуцкіх паясоў. У Слуцку планамерна ажыццяўляецца мадэрнізацыя вытворчай базы. Распрацавана канцэпцыя музея, у якім будзе прадстаўлена гісторыя стварэння гэтага брэнда ў звязцы з гісторыяй краіны. Сваю частку Праграмы выконваюць навукоўцы, мастакі, тэхналагі, эканамісты, юрысты.

Існуе выстоўе: "Вочы баяцца, а рукі робяць". Мне падаецца, што так было і тады, калі Радзівілы ставілі гэтую вытворчасць. Дадзены ж прынцып дзейнічае ў справе адраджэння вытворчасці слуцкіх паясоў і зараз. Ад пачатку задача мо і падохала каго сваёй грандыёзнасцю, але пачалася работа — і, як той казаў, працэс пайшоў. Знайшліся спецыялісты. Высветлілася, што аднаўленне тэхналогіі — задача няпростая, але вырашальная, і сродкі на добрую справу ў дзяржавы ёсць.

А па меры таго, як тэзісы Дзяржаўнай праграмы будуць станавіцца рэальнасцю, мы абавязкова згадаем, што слуцкія паясы — толькі часта страчанай матэрыяльнай культуры нашага "залатога веку". А значыць, адраджэнне Слуцкага пояса — толькі пачатак маштабнай праграмы вяртання нашай, аказваецца, не такой і страчанай, спадчыны.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Да чаго жадалі наблізіцца?

Мы жывём у час пераацэнкі каштоўнасцей. Акрэсліваюцца іх шкалы, хаця новыя крытэрыі яшчэ не з'явіліся. У бітве за "свабоду творчасці" аўтарытэты разбураюцца альбо адсоўваюцца на другі план. Час, безумоўна, адбірае наймацнейшых, каб прад'явіць, нарэшце, такі неабходны мастацтва, але непрыемны, "гамбургскі" рахунак...

У гэтым працэсе кожная падзея (а гаворка — менавіта пра сыходзячы 2012 год) робіцца аргументам і падставой: усё, што здзяйсняецца цяпер, "за" альбо "супраць" таго, што было раней, "за" альбо "супраць" таго, да чаго мы жадалі наблізіцца. У тым ліку выстаўкі — розныя, незалежна ад намераў іх арганізатараў.

А такіх выставак у краіне адбылося сотні: рэспубліканскіх, персанальных, групавых, замежных, "тэматчных" — па відах і жанрах мастацтва. Канешне ж, найбольш цікавыя для гледачоў экспазіцыі прайшлі ў Нацыянальным мастацкім музеі: калекцыя з лонданскага Музея каралевы Вікторыі і прынца Альберта (у тым ліку ў Нясвіжы), выстаўкі "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі", "Марк Шагал. Жыццё і любоў", слуцкіх паясоў з Вільнюса і некато-

Барыс КРЭПАК

Шлях "праз складанасці і магчымасці"

Адна з найцікавых дыярыяў ініцыятыў, якія ўразілі ў сферы рэгіянальнай культуры, — той праект, што прадэманстравала дырэктар Зашырскага культурна-спартыўнага цэнтра Ельскага раёна Яўгенія Шадрына пад час выязной рэдакцыі "К" на Гомельшчыну.

Пра асабліваці задумкі ў Зашыр'і "К" пісала. На жаль, пад час выездаў у рэгіёны краіны бачыць такія адметныя ініцыятывы даводзілася вельмі рэдка. А шкада. Так, зрабіць тое, што прапаноўвае Яўгенія Шадрына, хоць і складана, але — магчыма. Чаму ж гэтым шляхам — "праз скла-

данаці і магчымасці" — не рушаць у іншых раёнах Беларусі?

І "вечныя" нараканні на нястачу грошай тут наўрад ці страцуюць: у Зашыр'і ўсё зрабілі сваімі рукамі і без дапамогі з боку мясцовага аддзела культуры. Праўда, важную падтрымку аказвае стонсар — кіраўнік мясцовай гаспадаркі Рыгор Бабчанок. Але ж увагу таксама варта стачыць заслужыць...

Нашчасце, адметны праектаў у сферы культуры Беларусі ў 2012-м сапраўды паболела. Вось у Іванаўскім раёне Брэсцкай вобласці наўрымлівы начальнік аддзела культуры Уладзімір Шэляговіч стварае цэлую музейную краіну ў сельскай мясцовасці. Прычым менавіта сёлета было прынята рашэнне аб фінансаванні праекта па ўзв'я-

дзенні Музея Дастаеўскага ў вёсцы Дастоева з бюджэту Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі. А на Гродзеншчыне культработнікі паспяхова працуюць з грантамі па трансгранічных праграмах ЕС і ПРААН.

Так што праектная дзейнасць у рэгіёнах развіваецца. Вельмі хацелася б, каб цікавыя ініцыятыў на Беларусі з'явілася яшчэ больш. Хутчэй за ўсё, так яно і будзе. Пераконвае ў гэтым, прыкладам, дзейнасць аддзела культуры Петрыкаўскага райвыканкама: у раёне сёлета распачаўся конкурс сярод культработнікаў на лепшы ініцыятыўны ці сацыякультурны праект. Чаму б падобныя конкурсы не аб'явілі ў кожным раёне Беларусі?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Хачу туды, дзе...

Пастрабую давесці (у першую чаргу — сабе), што мяне здзівіла, занепакоіла, узрадавала ў 2012-м...

Пастаянныя камандзіроўкі "на раёны" — справа прыцягальная і гаючая. Тызень пасядзіш у Мінску — і ўражанне такое, нібыта ад рэальнага жыцця адраваўся ўшчэнт. Метро — рэч шыкоўная, але праўда там, куды ў завеі можна дабрацца з экскаватарам у авангардзе. Дзе ў печы — жывы агонь, а на клубным падваконні квітнее папараць...

Здзівіла, як і летась, пазалетась, многае. Узаемадзейненне мясцовых улад з аддзелам культуры на Полаччыне. Спон-

сарская актыўнасць у Ашмянскім, Маладзечанскім, Клічаўскім, Жлобінскім раёнах. Масавасць і высокі прафесіяналізм народнага мастацтва на Шуміліншчыне і Браслаўшчыне. Самадзаткоўнасць Кобрынскага аддзела культуры. Маштабы трансгранічнага ўплыву Столінскага і Бераставіцкага, крэатыўнасць Іванаўскага і Міёрскага раёнаў... За гэтым сухім пералікам — неймаверна напружаная праца. А поспех яе прадвизначае тое, што праца прыносіць работнікам культуры (якая простая выснова!) радасць. І ў камандзіроўках гэтай энергіяй, як вадой у смажны дзень, сілкуемца і мы, журналісты "К". Паглядзіце ў радасныя вочы клубнікаў, бібліятэкараў, музейшыкаў — яны вы-

праменьваюць дабрыню, якой сёння так не хапае! І апошнім разам мы "купаліся" ў гэтай стваральнай энергіі пад час "круглых сталоў" нашых выязных рэдакцый у Гомелі, Мазыры, Кобрыне. І гэтыя шматлікія вочы здзівілі ў чарговы раз. Пабольш бы такіх здзіўленняў!

Так, не кожная камандзіроўка прыносіць радасць. І гэта падстава для непакою. Я не буду называць адрасы, бо кожны з вас іх цудоўна ведае. Зачыненыя клубныя дзверы ў разгар рабочага дня, безаблічныя бібліятэкі, пустыя падваконні і недасведчанасць, узведзеная ў ранг ці не асноўнай маральнай якасці...

Але я ідэаліст: добрыя вочы павінны перамагаць і яны — перамагаюць. Пакрысе, паступова, але — перамагаюць...

Яўген РАГІН

2012 знакаў без прабеллаў пра 2012-ы

2012-ы стаўся годам праектаў. Як вялікіх, так і не вельмі, як цікавых, так і не надта, але — годам, у якім слова і паняцце "праект" стала распаўсюджаным.

Viva праект!

Так, праекты ствараліся ды раскручваліся і раней, але менавіта сёлета яны замацавалі свой статус, сцвердзіўшы, што на прыкладзе асобных ініцыятыў могуць стаць сапраўднай З'явай.

Мастацкай Падзеяй стаўся выставачны праект "Палацавы комплекс", які быў прэзентаваны ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі ўвесну. Лічу, менавіта гэтая "інтэрвенцыя" сучаснага мастацтва ў

спавуты аб'ект спадчыны выканала ролю праекта "Коджс", што прадстаўляў Беларусь на 54-м Венецыянскім біенале. Публіка, нарэшце, здолела ацаніць патэнцыял таго самага contemporary art, пра які так доўга вялася гаворка і які, насамрэч, аказваўся нечаканым, свежым, даціпным, трапным і не такім ужо і "страшным", як камусьці падавалася.

У тэатральным жыцці пошук ды магчымасці новых форм і сцэнічнай мовы падтрымаў фестывальны праект "ТэАрт". Як бы мы ні любілі свой тэатр (і Нацыянальная тэатральная прэмія відавочна садзейнічае цікавасці да сцэнічнага мастацтва), але ведаць і бачыць на ўласныя вочы, "што адбываецца" на падмостках еўрапейскіх гарадоў, — неацэнны ўнёсак у культурны "бэкграўнд" сучасніка.

Не ведаю, ці можна назваць такую "махіну" як Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад", праектам, але яго сёлетняя "версія" засведчыла: высілка нават невялікай каманды прафесіяналаў (вядома, і на падтрымку заснавальнікаў форуму забыцця нельга) могуць давесці да Мінска "вяршкі" кінасвету. Калі назваць сёлетні "Лістапад" праектам, то ён, несумненна, быў удалым. Як і выхад юбілейнага магілёўскага Фестывалю анімацыйных фільмаў "Анімаеўка", і як ператварэнне вільці Карла Маркса ў Мінску (хоць улётку) у музычную ды танцавальную... І здзяйсненне іншых ініцыятыў, што зрабілі наша жыццё сапраўды культурным ды жывым...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Змены, а затым і мільён на YouTube

У сферы кінаіндустрыі краіны адбыліся найважнейшыя арганізацыйныя змены — упершыню быў праведзены Адкрыты рэспубліканскі конкурс на лепшы кінапраект, пераможцы якога змоглі прэзентаваць на фінансавую падтрымку з боку дзяржавы.

Паказальна, што сярод іх аказаліся не толькі дзве гапоўныя кінавытворчыя арганізацыі, але і прыватныя кампаніі. Казаць пра поўную перамогу новай сістэмы пакуль зарана. Але ўжо сёння можна адзначыць, што інтарэс да кінавытворчасці ў нашай краіне, у тым ліку з боку замежных кінавытворцаў, значна ўзрос.

Нездарма самай гучнай падзеяй года стала трыумфальнае шэсце па кінафестывалях свету міжнароднага праекта "У

тумане", які быў створаны пры ўдзеле Нацыянальнай кінастудыі па творы Васіля Быкава. На узбярэжнай Круазэт ужо ў другі раз быў разгорнуты беларускі павільён, і імя краіны двойчы прагучала на Канскім фестывалі, у конкурсе якога ўдзельнічала карціна Сяргея Лазніцы.

Гравое кіно сёлета збольшага было прадстаўлена тэлевізійнымі сужкамі, але несумненным плюсам можна лічыць фінансавую мэтазгоднасць такіх праектаў, асабліва сумесных. Што ж да мастацкіх пошукаў, то, як і раней, яны былі сканцэнтраваны ў напрамку дакументалістыкі. Новыя цікавыя сужкі выпусцілі Віктар Асюк, Міхаіл Жданоўскі, Андрэй Куціла, Вольга Дашук, Кацярына Махава ды іншыя аўтары. Паказальна, што годную канкурэнцыю "Летапісу" склаў "Беларускі відэацэнтр", які паступова займае месца вядучага вытворцы дакументалістыкі.

На жаль, не абыйшлося без незаменнай страты: пайшоў з жыцця таленавіты аўтар "Ваўкоў" Аляксандр Колбышаў...

Тэндэнцый у бягучым годзе сталі стварэння маладымі аматарамі-сінефіламі сужкі, якія атрымалі вялікі розгалас у інтэрнэт-аўдыторыі. Менавіта з гэтага боку трэба чакаць прарыву ў нашым кіно: увага павінна быць скіравана на тых, хто цяпер ладзіць аматарскія фэсты ды абменьваецца сужкамі ў Селіве. Менавіта такога роду мерапрыемствы сёлета былі асабліва папулярныя ў маладых кінаманаў. Па ўсім свеце кіно пераходзіць у іншую, постіндустрыяльную стадыю, і не за гарамі той дзень, калі які-небудзь хлопеч або дзяўчына з Мінска ці іншага населенага пункта нашай краіны прачнецца знакамітым, атрымаўшы свой першы мільён пратягдаў у YouTube...

Антон СІДАРЭНКА

(Працяг выніковай тэмы на стар. 7.)

Другая Нацыянальная тэатральная прэмія, вынікі якой былі падведзены месяц таму, — адна з актуальных тэм года. Бо справа не толькі ў тым, каму дасталася ці не дасталася статуэтка Купалінкі, а — у далейшым развіцці беларускага тэатральнага мастацтва. І ў тым, як гэтаму можа паспрыць высокая ўзнагарода ды не толькі сам факт яе прысуджэння, але і ўвесь працэс вылучэння на прэмію, праглядаў ды абмеркаванняў намінаваных спектакляў. Што трэба для таго, каб вылучэнне было больш аб'ектыўным? Каб у цэнтры ўвагі аказваліся папраўдзе лепшыя спектаклі, а не проста зрээ "таго, што маем"? Каб больш актыўна ўключаліся ў працэс рэгіёны?

Пра гэта і многае іншае пайшла размова за "круглым сталом", які адбыўся ў рэдакцыі "К". У ім прынялі ўдзел галоўны мастак Новага драматычнага тэатра Яўген ВОЛКАЎ, мастацкі кіраўнік Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Аляксандр ГАРЦУЕЎ, галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек Аляксей ЛЯЛЯЎСКИ, артыстка Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра Святлана ЛІТВІНЕНАК, рэжысёр, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Ала ПАЛУХІНА, галоўны рэжысёр Мазырскага драматычнага тэатра імя І.Мележа Раман ЦЫРКІН, артыст Мінскага абласнога драматычнага тэатра (г. Маладзечна) Алег ЧЭЧАНЕЎ, а таксама тэатральны крытык, галоўны рэдактар часопіса "Мастацтва" Людміла ГРАМЫКА, тэатральны крытык, рэдактар аддзела, член рэдкалегіі газеты "Культура" Таццяна КОМАНАВА. Вяля сустрэчу музыкантаў, рэдактар аддзела газеты "Культура" Надзея БУНЦЭВІЧ.

падрыхтоўкі такога значнага мерапрыемства. У тым ліку — унутры кожнага тэатра. Калі ўсё ж вырашана, што першы адбор будзе ажыццяўляцца па відэазапісах, дык тэатры павінны загадзя паклапаціцца пра якасна зроблены кампакт-дыскі. Але ж ім патрэбна ведаць пра тое яшчэ задоўга да правядзення адбору! А то некаторыя, наколькі я ведаю, усё ж разлічвалі на жывыя прагляды. Калі ж экспертны савет да іх так і "не даехаў", пачалі, нарэшце, думаць пра якасны запіс, але аказалася позна. Увогуле, такія запісы, пэўна, тэатры павінны рабіць і самі — для ўнутраных праглядаў, для таго, каб кожны ўдзельнік спектакля мог зірнуць на сьце, што называецца, "збоку". Але ж ацэньваць пастаноўку для выстаўлення ў конкурсны паказ трэба толькі жывым. Тая ж сцэнаграфія на дыску часта не ўспрымаецца ўвогуле. Дый як ахапіць цэласнае ўяўленне пра спектакль? Здымаць адно здалёк, каб увесць час была бачная ўся сцэна, — не будзе відаць акцёраў і ўсёй тонкасці іх працы. Рабіць буйныя планы — зна-

тно сяброў, спрацавала, дало свой вынік. Ужо адно тое, што большасць узнагарод атрымала "Пікавая дама", што Нацыянальнай прэміяй адзначаны спектакль "Вянчанне", усяляе надзею. Дзеячы тэатра гатовы падтрымаць не толькі традыцыйнае, але і эксперыментальна новае.

Таццяна КОМАНАВА: — Самае галоўнае — каб адбор пачынаўся не літаральна нагярэдадні чарговай прэміі, а раней. Такія рэчы трэба рыхтаваць загадзя.

Аляксандр ГАРЦУЕЎ: — Хібаў хапала і на ўзроўні вылучэння спектакляў, і ў арганізацыі працэсу галасавання, і нават у час узнагароджання, калі з'явіліся дадатковыя намінацыі ды прызы. А ўсё ж пытанні — да нас, хто ўваходзіў у склад журы! Зразумела, могуць быць і асобныя прызы разнастайных арганізацый ды ўстановаў, і нават прыватных асоб, але трэба ж іх неяк падзяляць, каб у прысутных не складалася ўражанне, што ўсё гэта — таксама Нацыянальная прэмія, за якую мы, члены журы, галасавалі.

та не падумаці. І ніхто ім не падказаў, што можна выкарыстаць дадатковыя шанцы.

Людміла ГРАМЫКА: — Дарэчы, на кожны спектакль дасылаюцца суправаджальныя дакументы, найперш — рэзюмэ, і гэта абавязкова трэба ўлічваць экспертнай камісіі. Ужо нават па іх наўнасна можна скласці папярэдняе ўражанне пра тое, што нас чакае пры праглядзе.

Алег ЧЭЧАНЕЎ: — Канчатковая праграма прэміі нагадала мне колішнюю "Маладзечанскую сакавіцу": ёсць і добрыя спектаклі, і, так бы мовіць, "розныя", і зусім слабыя. Дык, можа, складаць праграму з двух раздзелаў? Маўляў, адзін — конкурсны, другі — "пазаконкурсны", проста для публікі, якая прагне адпачыць. Тады пытанні пра многія спектаклі адпалі б самі самай. Асабіста для мяне конкурсная праграма завяршылася "Вянчаннем". Пасля былі і іншыя добрыя спектаклі, але ўсё ж — зусім іншыя. І масавы сыход членаў журы пасля першага акта гэтай пастаноўкі нічым, акрамя менталітэту, не рас-

Быць або не быць? —

Абмеркаванне было настолькі гарачым ды зацікаўленым, што доўжылася больш за тры гадзіны, а творчыя спрэчкі не скончыліся і пасля яго фактычнага завяршэння, перамясціўшыся "ад стала" ў рэдакцыйныя калідоры. Хтосьці не змог прыехаць, але дасылаў нам свае думкі па электроннай пошце, выказваў свае водгукі і каментарыі на тэлефоне. Таму, спадзяёмся, што выказаныя заўвагі, як тое адбылося летась, будуць улічаны пры далейшым правядзенні значнага для нацыянальнай культуры мерапрыемства.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Найбольш актуальныя вектары нашай размовы вызначыліся ўжо ў час правядзення прэміі. Было відавочна, што ўдасканалення патрабуюць метады вылучэння спектакляў на гэтую высокую ўзнагароду, тэрміны правядзення конкурсу, іншыя арганізацыйныя пытанні, бо ўсё, зразумела, зацікаўлены ў далейшым развіцці добрага пачынення. Але многія бачаць выйсце ў пераходзе да "двухгадовага цыкла", калі прэмія прысуджаецца раз у два гады, а не штогод, як гэта было цяпер.

Таццяна КОМАНАВА: — Можна, безумоўна, разлічваць на тое, што за два гады добрых спектакляў набярэцца ўдвай больш. Але ў мастацтве законы матэматыкі спрацоўваюць не заўсёды. Заўважна і іншая, абсалютна супрацьлеглая, тэндэнцыя: праз два гады добрых спектакляў можа і ўвогуле не набрацца. Бо тыя, што пастаўлены зараз, за два гады могуць "разваліцца".

Андрэй НОВІКАЎ, дырэктар Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра:

— Я толькі што вярнуўся з Ізраіля, дзе штогод праходзіць нешта падобнае: у час фестывалю дэманструюцца лепшыя спектаклі. Але ёсць прынцыповае адрозненне: там на такое мерапрыемства Міністэрства замежных спраў запрашае прадстаўнікоў тэатраў з розных краін. І робіць гэта не для таго, каб яны, маўляў, галасавалі, які спектакль лепшы, а каб на свае вочы пабачылі, што пастаўлена ў Ізраілі, наладзілі кантакты — і, адпаведна, маглі б запрасіць іх калектывы на свае фестывалі, на гастролі і г.д. Таму кожны год да іх з'яўдаецца каля трыццаці-сарака чалавек, сярод якіх — прадзюсары, дырэктары тэатраў, мастацкія кіраўнікі фестывалю. Гэта дае свой плён! І становіцца, акрамя ўсяго, адным з лепшых варыянтаў папулярнага нацыянальнага мастацтва ў замежжы. Што ні кажыце, а тэатральныя спектаклі трэба глядзець жывым: ніякі запіс не дае адэкватнага ўяўлення пра тое, як глядзіцца спектакль са сцэны.

Сапраўды, чаму б не пераняць нам гэты вопыт? Няхай бы і да нас на Нацыянальную тэатральную прэмію запрашалі хаця б пятнаццаць-дваццаць прадстаўнікоў замежнага тэатральнага мастацтва. Менавіта тых, хто займаецца арганізацыяй конкурсаў, фестывалю, гастрольных тураў. Думаю, гэта будзе карысна і для развіцця нашай культуры, і, шырэй, для іміджа ўсёй краіны. Але, вядома, тады і ставіцца да адбору трэба больш адказна, каб вылучаліся папраўдзе лепшыя спектаклі...

Аляксандр Гарцуеў.

Святлана Літвіненак.

Алег Чэчанеў.

Яўген Волкаў.

Людміла ГРАМЫКА: — Асабіста для мяне тут няма з чаго дыскаутаваць: штогадовае правядзенне падобных мерапрыемстваў — абсалютна заканамернае. Куды больш важна вызначыцца, як праводзіць адборы, каб не паўтаралася сёлетняя сітуацыя, калі якасць спектакляў, намінаваных на прэмію, не заўсёды адпавядала неабходнаму ўзроўню.

Ала ПАЛУХІНА: — Трэба ўсяго толькі дакладна прапісаць, за што адказваюць эксперты — і гэтая адказнасць музіць быць асабістай, а не калектывнай.

Людміла ГРАМЫКА: — Праглядаў павінны быць "жывымі". Я на гэтым стаяла і стаю.

Яўген ВОЛКАЎ: — Больш зладжанай музіць быць і сама арганізацыя

чыць, страчваць агульную карціну. Чаргаваць тое з гэтым — ужо іншая драматургія, залежная ад мантажу ды працы аператараў, а не ўласна ад рэжысуры самога спектакля...

Людміла ГРАМЫКА: — Тое, як праводзілася фінальнае пасяджэнне адборчай камісіі, не вытрымлівае ніякай крытыкі. Па-першае, на той час яшчэ не ўсе спектаклі былі прагледжаны. Па-другое, прысутнічалі далёка не ўсе члены камісіі. А між тым, калі б усіх папярэдзілі, што гэты фінальнае пасяджэнне, вынікі якога стануцца такімі значымі для Нацыянальнай прэміі, дык хтосьці мог бы і перагледзець свае планы.

Аляксей ЛЯЛЯЎСКИ: — Мяркую, павінна быць іншая сістэма прызначэння членаў журы і яго старшыні. Да прыкладу, наступная: усім тэатрам рассылаюць прыблізны спіс экспертаў — на дваццаць-трыццаць чалавек, і кожны пакідае там тых, каму давярае, — ставіць насупраць прозвішчаў "тушачкі". Няхай адбяруць ўсяго пяць чалавек, але тады ўсё будзе лёгкім, заснаваным, з аднаго боку, на даверы, а з іншага — на персанальнай адказнасці.

Людміла ГРАМЫКА: — У экспертнай камісіі, якая праводзіць пачатковы адбор, можа працаваць і не шмат чалавек, але адказнасць павінна быць асабістай: каб усе зразумелі, хто і за што галасаваў, і чаму менавіта так, а не інакш. Да таго ж, старшыня экспертнай камісіі, як і старшыня журы, штогод музіць змяняцца, каб не займаець кулуарнасці. Але тое, што ў складзе журы (ці, як яго называюць, "Тэатральнай акадэміі") было больш за со-

Святлана ЛІТВІНЕНАК: — Так, пачынаць трэба з самога адбору. І гэтая працэдура павінна быць хаця б зразумелай, каб тыя, хто з нейкіх прычын не аказаліся сярод намінантаў, маглі атрымаць элементарныя тлумачэнні. Нават дзеля таго, каб надалей не паўтараць сваіх памылак і падрыхтаваць больш якасны матэрыял, варты прэміі.

Аляксандр ГАРЦУЕЎ: — Дый само права вылучаць спектаклі для далейшага адбору на прэмію нельга пакідаць тэатрам. Хаця сёлета кола арганізацый, якія мелі на гэта права, павялічылася, усё роўна, лічу, такім вылучэннем павінны займацца, найперш, крытыкі. Тады, пэўна, займеем больш аб'ектыўнасці.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Калі новыя пастаноўкі стануць адсочвацца рэгулярна, і не толькі ў сталіцы, тады быццам самі сабой будуць узнікаць і прэтэндэнты на прэмію. Бо калі крытыкі з'ездзілі на нейкі спектакль і выказалі "стос" заўваг, наўрад ці тэатр захоча насуперак усяму вылучаць канкрэтную пастаноўку на прэмію. Але ж былі і іншыя сітуацыі: калі спектакль, наадварот, не вылучаўся тэатрам, хаця рэальныя шанцы ў яго былі. Да таго ж, удзел крытыкаў у самым першым вылучэнні можа неяк дапамагчы інчай скласці прадстаўніцтва ў той або іншай намінацыі.

Аляксей ЛЯЛЯЎСКИ: — Сёлета, да прыкладу, была ўведзена намінацыя дзіцячых спектакляў. Але ў ёй аказалася ўсяго тры пастаноўкі, з якіх пасля адбору пакінулі два. У нас што, дзіцячыя спектаклі ўвогуле не ставяцца? Вядома, ставяцца. Але тэатры пра гэ-

тлумачыш. У нас прывычаліся да традыцыйнага, класічнага тэатра. Але трэба быць невідучым, каб не заўважыць у "Вянчанні" прадуманую работу рэжысёра і ўсёй акцёрскай каманды. Думаю, гэты адзін з лепшых спектакляў мог бы заслужыць яшчэ адну прэмію — за рэжысуру.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Але, пры любым падыходзе, сталічныя і рэгіянальныя тэатры апынуцца ў розных умовах. І пачынаецца гэта з таго, у якіх умовах яны увогуле працуюць.

Раман ЦЫРКІН: — Наш тэатр які ўжо год рыхтуецца да рэканструкцыі. Будынак 1932-га (а гэта помнік архітэктуры другой катэгорыі) літаральна "сыгнецца", і ўсе разумеюць, што рамонт — неабходны. Нарэшце, нас з'яўнілі: у 2013-м грошы на рамонт з'явіцца — і ён пачнецца. І працягнецца два з паловай гады. Але памяшканне — вялізнае, наўрад ці будаўнічыя работы ўкладуцца ў гэты тэрмін, тым больш, што ёсць прыклады іншых аб'ектаў. Рэканструкцыя — справа далікатная, у яе ходзе не могуць не выявіцца нейкія непрадумеджаныя рэчы, бо мы ведаем будынак толькі звонку. І ўсялякі пачатак рамонтнаму выдае нейкія "сорпрызы", звязаныя з ранейшымі будаўнічымі работамі. Але дзе мы будзем працаваць у час рамонтна? Іншага будынка нам, адзінаму тэатру ў горадзе, не прадастаўляюць. Прапануюць праводзіць спектаклі дзесьці ў заводскім раёне і, можа быць, два разы на тыдзень, — у Палацы культуры. Хто з гледачоў паедзе на ўскраіну? Каб неяк існаваць, давядзецца ездзіць з дзіцячымі спектаклямі — паўсюль, дзе

толькі можна. Але гэта — шлях да знікнення тэатра. Як у такіх умовах мы зможам удзельнічаць у наступнай тэатральнай прэміі? І справа ж не толькі ва ўдзеле — у новых пастаноўках, у нармальнай працы. Мы зараз прывезлі дыплом з Украіны, удзельнічалі і ў фестывалі ў Расіі. Трэба працягваць падобныя намаганні, клапаціцца пра мастацкі ўзровень. Але як? Ці ўлічвае ў нас хто-небудзь такія "дробязі"? Тут яшчэ раз востра паўстае пытанне падпарадкавання тэатраў, іх статуса і прыналежнасці. Розніца паміж тымі, якія знаходзяцца ў сістэме Міністэрства культуры, і тымі, што маюць муніцыпальны статус, — вельмі вялікая. І Нацыянальная тэатральная прэмія яшчэ ярчэй выявіла гэтую розніцу.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Да таго ж, у розных умовах знаходзяцца тэатры сталічныя і рэгіянальныя. Але ж прыналежнасць — далёка не заўсёды

Мінск. А тэатр у Мінск не хоча — яму бліжэй Парыж. Так развіваецца своеасаблівае ўтрыманства: маўляў, мы штосьці зрабілі, дык вы цяпер нас запрасіце, пасяліце ў лепшым гатэлі, пакажыце, дзе мы будзем харчавацца, а яшчэ аўтобус дайце, каб мы даехалі. Ды не бывае такога! І гэта трэба разумець.

Раман ЦЫРКІН: — Цалкам з вамі згодны, але задам абсалютна канкрэтнае пытанне. Які са сталічных тэатраў гатовы прадаставіць сваю пляцоўку для гастролей таго ж мажорскага тэатра? Каб мы прыехалі на тыдзень і паказалі ўсё лепшае? Такога — не бывае! У якім-небудзь Палацы культуры ў "спальным" раёне, дзе не збярэш публіку, — калі ласка: плаціце арэнду — і паказвайце, што заўгодна. Зразумела, гэта не рэальна. Хаця ў былыя гады, здаралася, і дамаўляліся неяк — "па бартары",

нас "ніякаватыя", і строі сцэнічныя "страшненькія". А ў іншых тэатрах бывае наадварот. Уся пастаноўка так і зьяе раскошай — ізноў адну-адзіную думку нясе глядачам: паглядзіце, маўляў, якое ў нас усё "багатае", як усяго многа! Гэта нічога, што яно немаведама якіх гадоў паводле сваёй эстэтыкі, галоўнае, усё — "багата". Мастацкі ж вынік у абодвух выпадках — бадай, аднолькавы...

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Пэўна, самы час даведацца ў мастака, як грошы ўплываюць на тую ж сцэнаграфію.

Яўген ВОЛКАЎ: — Колькасць грошай, выдзеленых на спектакль, уплывае менш, чым само абсталяванне тэатра. Новы драматычны тэатр, дзе я працую, хаця і знаходзіцца ў сталіцы, ніяк не можа набыць хаця б праектар. Той ёсць хоць бы і ў Маладзечне! Не заўсёды для тэ-

ршт, гэта адбываецца на мастацкім выніку. Што ж да ўласна грошай, дык вельмі важнай бывае сама зацікаўленасць дырэктцы тэатра і яго бухгалтэрыі ў тым, каб павялічыць фінансаванне. Гэта не значыць, што трэба проста павялічыць каштарыс — і на гэтым супакоіцца. Варта паспрабаваць знайсці грошы — нават праз тых жа спонсараў. Калі такая зацікаўленасць ёсць, звычайна выйсьце знаходзіцца.

Ала ПАЛУХІНА: — Не ва ўсіх тэатрах (і асабліва ў рэгіёнах), на жаль, бывае добра нават з інфармацыяй. І з магчымасцю яе здабыць! Пад час правядзення адбору я сутыкалася з такой сітуацыяй, што ў некаторых калектывах не маглі элементарна зайсці ў Інтэрнэт і азнаёміцца з Палажэннем аб конкурсе. Хоць ты ім нейкіх ганцоў-"тлумачэнцаў" дасылай!

Аляксей ЛЯЛЯЎСКІ: — Эстэтычны крытэрыі у нас, падобна на тое, ужо амаль сфарміраваўся. Ды — зусім не той, які мае быць. Усялякі конкурс павінен рухаць мастацтва наперад, весці яго да новых гарызонтаў. А ў нас на прэмію вылучаюцца, пераважна, спектаклі, падобныя да таго, што рабілася ў беларускім тэатры раней. Пры гэтым мы зусім не ўлічваем аўдыторыю, да якой звернуты пастаноўкі. На фестывалі тэатраў ляляк адзін з замежных гасцей ніяк не мог уцяміць некаторыя звесткі, што мы даём на сваіх афішах. Маўляў, у нас пазначана: спектакль для дзяцей. А ён цікавіцца: для якіх дакладна? Якога ўзросту? Для тых, хто ведае казку, ці для тых, хто яе не ведае? У нас жа пра гэта амаль не задумваюцца. І стаўленне да Нацыянальнай прэміі — адпаведнае: намінаваныя спектаклі — гэта, маўляў, штосьці "сярэдняе", "агульнабеларускае", прызначанае "для народу". Пры такім падыходзе мы за межы 1950-х не выйдзем...

Таццяна КОМАНАВА: — 3 распрацоўкай эстэтычных крытэрыяў, выкладзеных на паперы, таксама

За "круглым сталом" "К" — пра вынікі і перспектывы Нацыянальнай тэатральнай прэміі

ВОСЬ У ЧЫМ ПЫТАННЕ!

Ала Палухіна.

Аляксей Ляляўскі.

Раман Цыркін.

Людміла Грамыка.

паказчык якасці. І ўжо адно тое, што сёлета найбольшую колькасць прэмій сабраў лялечны тэатр з Іргодна, — гэтаму сведчанне. Але сапраўды: праблем у рэгіянальных труп куды больш — арганізацыйных і творчых. І гэта, канешне ж, не можа не ўплываць на творчыя вынікі.

Раман ЦЫРКІН: — У некаторых акадэмічных тэатрах — усяго па два-тры дзіцячыя спектаклі. А ў нас — дваццаць. І штогод патрабуюць новых пастановак. Бо горад — маленькі, рэпертуар трэба хутка змяняць: маўляў, тую казку ўжо ўсе паглядзелі. Працаваць у такіх умовах больш складана.

Аляксей ЛЯЛЯЎСКІ: — Ну чаму ж? Я ў замежжы таксама сутыкаўся з тэатрамі ў маленькіх гарадах, дзе ідзе па тузіне дзіцячых спектакляў — і прыблізна столькі ж "дарослых". І нічога! Галоўнае — не колькасць, а якасць. А ў нас адразу пачынаюцца скаргі: маўляў, я ставіў бы фестывальныя спектаклі, калі б не надакучваў бягучы рэпертуар. Навошта такі падзел?

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Тая ж "Пікавая дама" — прыклад таго, як спектакль можа быць фестывальным і адначасова самым што ні ёсць "рэпертуарным", на які будзе хадзіць публіка ўсіх узростаў ды мастацкіх прыхільнасцей.

Аляксей ЛЯЛЯЎСКІ: — Ёсць і такая, часцей рэгіянальная, рыса: маўляў, хто нас заўважае? Вось паставім мы, да прыкладу, штосьці цікавае, а хто нас далей куды запрасіць? Каб запрашалі, трэба варушыцца, найперш, самім! Каб пра спектакль у нейкім умоўным "горадзе N" даведаліся, трэба прывезці яго на гастролі ў

Міхаіл ШАВЕЛЬ, дырэктар — мастацкі кіраўнік Брэсцкага абласнога тэатра лялек, заслужаны дзеяч культуры Беларусі:

— Каб Нацыянальная тэатральная прэмія праходзіла больш ярка, я трэба праводзіць раз на два гады. А каб на яе вылучалі папраўдзе лепшыя спектаклі, трэба іначай фарміраваць экспертную камісію. Нельга туды ўводзіць кагосьці прызначэннем, гэтыя "пасады", калі можна так сказаць, павінны быць "выбарнымі". Спіс патэнцыйных членаў экспертнай камісіі — прыблізна прозвішчаў трыццаць — трэба разаслаць па ўсіх тэатрах. І тэатры самі прагаласуюць, каго там пакінуць. Галоўнае — каб членам камісіі давяралі ўсе тэатры. Тады не будзе і крыўдаў, што кагосьці не вылучылі, а кагосьці, наадварот, вылучылі дарма. Падобныя прапановы літаральна луналі ў паветры яшчэ ў час правядзення Першай прэміі — трэба іх рэалізаваць хаця б на Трэцій.

Няхай вылучаецца менш спектакляў, але іх якасць будзе вышэйшай. Падобны прынцып — менш, ды лепш — не толькі не сапсуе ўражанне ад правядзення конкурсу, але і палепшыць яго. І члены журы будуць працаваць не ў такім напружаным рэжыме, і колькасць дзён на прагляды зменшыцца, а з імі — і фінансавы складнік правядзення прэміі.

І яшчэ адна заўвага. Добра, што новым Палажэннем аб прэміі прадугледжана магчымасць вылучэння на яе не толькі тэатрамі, але і грамадскімі аб'яднаннямі, творчымі саюзамі. Вось толькі з іх пераліку чамусьці выпала такое грамадскае аб'яднанне, як Беларускі цэнтр міжнароднага саюза дзеячаў тэатра лялек — УНІМА.

Разам з тым, лічу, асобнае вылучэнне лепшага спектакля тэатра лялек можна і скасаваць. Бо Першая і Другая Нацыянальныя тэатральныя прэміі даказалі, што лялечныя спектаклі не толькі могуць на роўных слаборнічаць з драматычнымі, але і перамагчы іх. Няхай застанеца адна намінацыя — "Лепшы спектакль". А перамагчы ў ёй можа любы жанр, нават опера, бо мы павінны ацэньваць спектакль сам па сабе як канчатковы вынік...

абменам, зноў-такі, з якімсьці ДК. А сёння ўсе грошы падлічваюць. І чым далей, тым складаней нешта падобнае зладзіць.

Аляксей ЛЯЛЯЎСКІ: — Дарэчы, наконт грошай. Умовы існавання, зразумела, ва ўсіх розныя. Але, паўтараюся, з якасцю гэта ніяк не звязана! У нас жа, здараецца, глядзіш спектакль, а ў ім адна толькі думка прасочваецца: вось, маўляў, якія мы бедныя, няма на што пастаноўку зрабіць. Грошай не хапае, таму і дэкарацыі ў

атральнай сцэнаграфіі і вырабу касцюмаў падыходзіць прынцып "Купляйце беларускае!": спектаклі бываюць рознымі. У тым жа Мадгілёве, да прыкладу, вырабляюць шкловалакно, сінтэтычныя тканіны, разнастайнае гардзіннае палатно. Апошнім часам большасць сцэнічных строяў толькі з гэтага і шыецца. А артыстам нязручна, бо сінтэтыка не "дыхае". Дый аднастайнасць з'яўляецца, хаця і колеры, і малюнк — розныя. У рэшце

трэба быць асцярожнымі. Вось, да прыкладу, звыклая фармулёўка: спектакль павінен утрымліваць канцэпцыйную ідэю. І што? Адрозні ўсе кінуцца распрацоўваць канцэпцыі, не падмацаваныя мастацкімі сродкамі?

Аляксандр ГАРЦУЕЎ: — Тэатры пастаўлены ва ўмовы, калі ёсць і фінансавы план, і план па глядачы. І той жа дырэктар павінен выбіраць, што рабіць: выконваць тыя планы (а гэта значыць, ставіць пераважна тое, што спадбаецца публіцы) або думаць пра Нацыянальную прэмію.

Людміла ГРАМЫКА: — А чаму гэта павінны быць супрацьлегласці? Чаму нельга на адных і тых жа спектаклях і выконваць план, і рухаць мастацтва наперад?

Таццяна КОМАНАВА: — "Прадаць" якасны спектакль заўсёды прасцей, чым падробку. Гэта таксама нельга не ўлічваць.

Святлана ЛІТВІНЕНАК: — Той жа "Палёт над гняздом зязюлі" ідзе ў нас ужо два гады — і заўсёды карыстаецца вялікім поспехам у публіцы. Не трэба лічыць, што апошняя, маўляў, ідзе адно на камедыі, — усё залежыць ад таго, як гэта пастаўлена і як пастаноўку "паднесці" глядачу.

Ала ПАЛУХІНА: — Тэатр можа "выжываць" так, як ён лічыць неабходным. Але прадстаўляць спектаклі на Нацыянальную прэмію трэба выбіральна. Гэтак жа, як ёсць адбор у кіно: на прафесійным узроўні, калі спецыялісты ацэньваюць працу спецыялістаў. А поспех у публіцы (маўляў, колькі грошай "адбілі") увогуле ніяк не ўплывае на адбор.

Аляксей ЛЯЛЯЎСКІ: — Гавораць пра суіснаванне касавых і фестывальных спектакляў, мы неяк не задумваемся над тым, ці ёсць у нас увогуле разуменне таго, што такое фестывальныя спектаклі. І, адпаведна, — што такое сапраўднае сучаснае мастацтва. Узгадаю, як я паставіў свой першы спектакль — "Салавей", і той трапіў на фестываль у Францыю...

(Працяг на стар. 8).

Паважаныя чытачы! Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby) і twitter.com/kultura_by/!

Адыходзячым годам начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль АКУШЭВІЧ задавалены: удасканалена матэрыяльна-тэхнічная база, вырашаны пытанні з рэканструкцыяй многіх устаноў культуры і адукацыі, паспяхова прайшла акцыя "Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі 2012 года".

— У рамках гэтай рэспубліканскай акцыі мы зладзілі, — зазначае ён, — больш за 70 яркіх мерапрыемстваў, у тым ліку і культурных акцый з удзелам творчых рэспубліканскіх сіл ды прадстаўнікоў Саюзнай дзяржавы. Нясвіж, як гэта і было пры Радзівілах, стаў некаранаванай сталіцай культуры... Згадайце, якімі феерычнымі былі лютаўскія ўрачыстасці ля Нясвіжскай ратушы! За гэты час у Культурнай сталіцы выступілі хор Цітовіча, маладзёжны камерны аркестр, "Пес-

Ёсць клопаты, ёсць і рух

няры", Дзяржаўны ансамбль танца... Фестывальная праграма ўключыла выступленні піяніста Барыса Беразоўскага, калектыву Уладзіміра Співакова. Займеў працяг праект аркестра пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга "Музы Нясвіжа". Не магу не згадаць і Міжнародны фестываль Юрыя Башмета. Карацей, канцэртна-тэатральныя залы Гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" не пуставалі. Аматыры класічнай музыкі атрымалі асалоду. Папулярнасцю карысталіся Музычныя вечары Вялікага тэатра оперы і балета, Тэатр Уршулі Радзівіл. Гасцямі былі Купалаўскі і Коласаўскі тэатры, Мінскі абласны драматычны і Тэатр імя Горкага... А зусім нядаўна ў замку адбыўся шыкоўны дабрачынны Баль...

— **А як была прадстаўлена народная творчасць?**

— Нясвіж стаў асяродкам традыцыйнага нацыянальнага мастацтва ўсёй Міншчыны. Мы аб'ядналі тры фэсты: "Грай, гармонік!", фальклорны — "Талака" і "Саламяныя дзівосы". Быў арганізаваны Дзень майстэрства юных мастакоў вобласці "Фарбы роднай зямлі". Прайшоў і Міжнародны пленэр імя Міхаіла Сеўрука...

— **Досыць прадстаўніча адзначылі і Год кнігі...**

— У рамках акцыі "Славуты нясвіжскі друкар" прайшла Навукова-практычная канферэнцыя "Письменник и интеллектуал эпохи Рэфармацыі". Праект прысвячаўся 450-годдзю выдання Сымонам Будным у Нясвіжы першых друкаваных кніг на беларускай мове. Да падзеі прымяркоўваліся, натуральна, літаратурныя выстаўкі. У акцыі прынялі ўдзел і прадстаўнікі краін СНД...

— **Якія мэты ставіла перад сабой Культурная сталіца сёлетняга года і ці дасягнула іх?**

— Рэспубліканская акцыя, адкрыццё замка прыцягнулі велізарную ўвагу грамадскасці, у тым ліку замежнай, да ўнікальнай і старадаўняй нясвіжскай культуры, гісторыі. Такія мэты і ставілі перад сабой.

Начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоль СІНКАВЕЦ упэўнены, што абласны цэнтр займае званне "Культурная сталіца Беларусі і краін СНД 2013 года" цалкам заканамерна:

— Мы ішлі да гэтай канкрэтна пастаўленай мэты сістэмна і не адзін ці два гады. Нашы разнастайныя і пастаянна новыя творчыя праекты далі дадатковы імпульс для таго, каб Міністэрства прыняло прапановы ўпраўлення і пачало ўзгадняць статус Культурнай сталіцы для Магілёва.

— **Калі і з чаго канкрэтна пачалася падрыхтоўка да прыняцця названага статусу?**

Місія выкананая-4

21 снежня ў колішняй рэзідэнцыі Радзівілаў прайшлі заключныя мерапрыемствы рэспубліканскай акцыі "Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі 2012 года". У ліку іншых адбылася і цырымонія перадачы "сталічнага" статуса гораду Магілёву. Ён, як вядома, стане ў 2013-м Культурнай сталіцай не толькі Беларусі, але і краін СНД. З гэтай нагоды мы пагутарылі з начальнікамі ўпраўленняў культуры Мінскага і Магілёўскага аблвыканкамаў — Анатолем АКУШЭВІЧАМ і Анатолем СІНКАЎЦОМ. Першы здаваў "сталічную" эстафету, другі яе прымаў. Абодва былі перапоўнены эмоцыямі. Абодва адчувалі гонар і адказнасць за выкананне статусных культурных місій. Яно і не дзіва: акцыя доўжыцца чацвёрты год, сталіцамі пабывалі Полацк, Гомель, Нясвіж. Гарады здолелі даказаць, што званне знакавага і ўплывовага асяродка культуры — нібы пераходны сцяг, вядомае ім яшчэ заслужыць трэба.

"Сталічныя" пярэбары: з Нясвіжа ў Магілёў

Лагатып у тралейбусе

— **Наколькі клопатна мець сталічны статус?**

— Безумоўна, клопатна. Але ёсць клопаты — ёсць і рух, крэатыў, цікаўнасць. Работнік культуры не мае права знаходзіцца ў застоі.

— **Калі праз час прадаставіцца шанц ізноў прэтэндаваць на гэты статус, які яшчэ горад Міншчыны будзе прапанаваны для ўдзелу ў праекце "Культурная сталіца Беларусі"?**

— Заслаўе.

— Усё пачалося з 2006 года, калі ў Бабруйску прайшлі рэспубліканскія "Дажынкi". Тады пры Кіраўніку дзяржавы Магілёўшчына была абвешчана фестывальнай вобласцю. Потым адкрыўся філіял Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра (цяпер у нас штомесячна можна спрычыніцца да балетнага, опернага мастацтва). Захавалі і філіял Акадэміі музыкі. Зараз вядзём перамовы з міністрам культуры краіны Барысам Святловым, каб гэты філіял займаў статус Магілёўскай кансерваторыі.

— **Цягам наступнага года пад знакам "Культурная сталіца-2013" будзе задзейнічаны не толькі горад?**

— Безумоўна. У Магілёве прайдуць знакавыя абласныя форумы: "Залаты шлягер", жывапісны пленэр, "Анімаёўка" з удзелам "Беларусьфільма", "M.@rt-кантакт"...

Распытваў начальнікаў абласных упраўленняў культуры Яўген РАГІН
Фота Юрыя ІВАНОВА

— Але ж на Магілёўшчыне існуе шэраг брэндавых фэстаў, што ладзяцца ў райцэнтрах. Ці ўбачаць іх жыхары ды госці Культурнай сталіцы?

— Клімавіцкая "Залатая пчолка" будзе стартаваць, да прыкладу, менавіта ў Магілёве. Тое ж — і з Фестывалем сямейнай творчасці, які прапісаны ў Глуску...

— **Вядома, што ў горадзе распрацавана адпаведная праграма, скіраваная на самыя шматгранныя "сталічныя пераўтварэнні". У чым яе сутнасць?**

— Яна — надзвычай рознабакая. Мэр Магілёва Станіслаў Барадаўка дае даручэнні транспартным службам, гандлю, адукацыі, камунальшчыкам, словам — літаральна ўсім гарадскім інстанцыям... 22 снежня, у суботу, у губернатара вобласці Пятра Рудніка зацвярджаюцца і праграма, і лагатып Культурнай сталіцы. Апошні неўзабаве будзе прысутнічаць у кожнай краме,

паліклініцы, у тралейбусах, аўтобусах. І паўсюль павінна знаходзіцца інфармацыя пра тое, чаму ж Магілёў здолеў заняць сталічны статус. Словам, Культурная сталіца абавязана прэзентаваць культуру ў цэлым.

— **Праграма, наколькі ведаю, прапануе мерапрыемствы, розлічаныя літаральна на ўсе ўзроставыя катэгорыі...**

— Так. Задзейнічаны не толькі ўпраўленне ды аддзелы культуры, а і ўсе сацыяльныя службы, прамысловыя прадпрыемствы. Так што ўплыў Культурнай сталіцы адчуоць і выхаванцы дзіцячых садкоў, і пенсіянеры...

— **Якім першым мерапрыемствам Магілёў заявіць пра сябе ў новай якасці?**

— У студзені вобласці спаўняецца 75 гадоў. Пад час святкаванняў і пры ўдзеле паслоў краін СНД Магілёву будзе ўручаны адпаведны сертыфікат.

— **Адказнасць у вас — двайная: абласны цэнтр стане і Культурнай сталіцай краін СНД. А што зроблена для гэтага?**

— Дакументы, падпісаныя прадстаўнікамі краін Садружнасці, ужо ляжаць на маім stole. Наша праграма знаходзіцца ў Савеце кіраўнікоў дзяржаў СНД. Арганізацыя збіраецца прафінасаваць некалькі нашых творчых праектаў... Згодна з планам, мяркуецца, натуральна, і самае шчыльнае творчае ўзаемадзеянне з нашымі замежнымі сябрамі. Маю на ўвазе і прафесійных артыстаў, і прадстаўнікоў народнага мастацтва. У Фестывалі сямейнай творчасці, да прыкладу, удзел возьмуць сем'і з краін Садружнасці...

Паспяшайцеся на пошту!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЛІСТАПАД І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.**

(Працяг выніковай тэмы на стар.7.)

Хоць пакуль яшчэ не падрыхтавана статыстыка новых музейных праектаў па іх самаакупнасці, наведвальнасці, аднак першыя падсумаванні можна зрабіць ужо зараз.

Так ці не, галоўным мерапрыемствам для айчынных музейшчыкаў і іх патэнцыйнай аўдыторыі стаў Першы Нацыянальны форум "Музеі Беларусі", які прадманстраваў рэальныя магчымасці ўстаноў культуры. Прадстаўнічы форум, у якім

нэт, нават не выдаткоўваючы на гэта велізарныя сродкі. Дарэчы будзе згадаць яскравыя прыклады брэсцкіх музеяў — "Выратаваныя мастацкія каштоўнасці" і Музея чыгуначнай тэхнікі, якія, не маючы вялікага фінансавання, плошчаў і нават самастойнага статуса, прывабляюць дзясяткі тысяч турыстаў з усяго свету.

Відавочна, сядзецца склаўшы рукі і чакаць, пакуль да цябе прыйдзе турыст, — справа няўдзячная. Важна заявіць пра сябе, не саромеючыся за нейкія недахопы. Але, разам з гэтым, варта займець

дзённай дзейнасці беларускія музеі ў плане выкарыстання інфармацыйных дасягненняў не адстаюць ад калег з бліжняга замежжа, пра што сведчаць тыя ж інфакіёскі, праектары, размешчаныя не толькі ў буйных сталічных музеях. Больш за тое: сёлета распачалося выкарыстанне і трохвымерных тэхналогій. Пахваліцца 3D-"наваротамі" сёння можа Літаратурны музей Янкі Купалы.

Хочацца верыць, што ў новым годзе першых наведвальнікаў прымуць археалагічныя музеі ў Юравічах на Гомельшчыне ды ў Моталі на

Алгарытмы музейнай раскруткі

удзельнічалі эксперты з бліжняга і дальняга замежжа, засведчыў, што, пры ўсіх "плюсах" і "мінусах" беларускіх музеяў, апошнія як ніколі запатрабаваны ў грамадстве. Адным са сведчанняў — лаўрэат форуму, праект "ART-Vileyka" Вілейскага краязнаўчага музея, які рэгулярна збірае вялікую колькасць мясцовых жыхароў на мерапрыемствы з удзелам айчынных дзеячаў культуры.

Запатрабаванасць у наведвальнікаў сёлета прадманстравалі, найперш, знакавыя і ўжо даўно "раскручаныя" брэнды краіны, у тым ліку такія буйныя музейныя комплексы, як Мірскі замак, Нясвіжскі і Гомельскі палацы, Брэсцкая крэпасць, Нацыянальны мастацкі музей і Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Але не толькі яны "прыглынуліся" турыстам.

Сялетнія матэрыялы ў "К" засведчылі, што нават невялікая ўстанова можа прывабляць вялікія плыні наведвальнікаў, — дастаткова толькі гучна пра сябе заявіць, праводзіць рэкламную стратэгію, актыўна выкарыстоўваючы Інтэр-

і сваю адметнасць, заснаваную на рэгіянальнай традыцыі. Тут можна прыгадаць пазітыўны вопыт Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Шклярава — ці не лідара па папулярнасці сярод раённых музеяў.

Цяпер — пра выкарыстанне найноўшых тэхналогій. Сёння ў віртуальных сябрах нашай газеты ў сацыяльных сетках налічваецца ўжо пару дзясяткаў музеяў. Ды і ў сваёй паўся-

Брэсцчыне. Будзем спадзявацца і на тое, што 2013-ы прынясе Дзяржаўнаму музею гісторыі беларускай літаратуры першую пастаянную экспазіцыю, якую грамадскасць чакае ўжо два дзесяцігоддзі. І канешне ж, "К" у наступным годзе будзе сачыць за ўзвядзеннем новага будынка Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ды разам з чытачамі наведвае яго першыя адкрытыя экспазіцыйныя залы.

Кастусь АНТАНОВІЧ

2012 знакаваў без прабеллаў пра 2012-ы

Прыйсці, паслухаць, палюбіць

2012-ы аказаўся даволі багатым на музычныя падзеі. Але Другая Нацыянальная музычная прэмія тут зусім не прычым. Справа ў іншым — у зрухах свядомасці, якія, у сваю чаргу, і спрадукавалі новыя беларускія творы да прэм'еры.

За год такіх прэм'ер збеглася некалькі. У аднаго толькі народнага артыста краіны Дзмітрыя Смольскага — новая пастаноўка оперы (дакладней, новай рэдакцыі оперы) "Свая легенда" і першае выкананне Сімфоніі № 15. У Вячаслава Кузняцова — прэм'ера Сімфоніі № 4 (напісанай, дарэчы, чатыры гады таму). У Сяргея Картэса — новая, чацвёртая па ліку, пастаноўка (праўда, усе яны былі на рознага маштабу сцэнах) камічнай аднаактовай оперы "Юбілей". У Алега Хадоскі — аднаактовага балета "Зала чакання". Нарэшце, у Ларысы Сімаковіч — rondo-оперы "Люцыян Таполя" паводле аднайменнай пэзмы Максіма Танка, да 100-годдзя з дня яго нараджэння. Далучыце сюды чатыры аўтарскія вечары беларускіх кампазітараў. Ну проста нейкія "беларус-муз-навіны", ды і годдзе!

Усё гэта не можа не радаваць. Тым больш, што ініцыятарамі згаданых "прэзентацый" беларускай музыкі (і нават самога яе нараджэння) усё часцей выступаюць не аўтары, а выканальніцкія калектывы. Так і павінна развівацца нацыянальнае мастацтва! Але не будзем ідэалістамі. І ўгадаем для пачатку тыя ж 1970 — 80-я. Тое, што сёння ўстрымаецца звышвялікім творчым "ураджаем", тады было з'явай абсалютна звычайнай. Ды і прэм'ер збіралася куды больш! Кожная са значных ды буйных суправаджалася і трансляцыяй у прамым тэлеэфіры, і шэрагам праграм, публікацый — не інфармацыйных, а аналітычных. Таму сённяшняя сітуацыя — гэта, хутчэй, перыяд Адраджэння. І надзея на яго плён. Галоўнае, каб не паўтарылася ранейшая памылка: амаль усе прэм'еры трыццаці-саракагадовай даўніны ішлі пры напаяўстых залах. Таму сённяшняе "вяртанне" да былых напрацовак, так званыя, па вызначэнні навукоўцаў, этап "дагаворвання" павінен суправаджацца больш уважлівым стаўленнем да публікі. У кампазітарскай творчасці для гэтага ёсць усё неабходнае, бо пачатак новага тысячагоддзя спалучаецца з паваротам да "новай прыгажосці", асэнсавання мастацкай гармоніі як сэнсу быцця. Трэба толькі данесці гэта да аўдыторыі. Бо перш чым штосці палюбіць, яго трэба як мінімум спазнаць.

Н.Б.

Фестывальны рух Беларусі з кожным годам узабагачаецца новымі фарбамі. Сёлета адметнасцю нашых міжнародных форумаў сталі, на мой погляд, дзве рысы. Першая — акцэнт не толькі на асобных замежных удзельніках, якія ўкрапаюцца ў наш айчынны кантэкст, але і на цэлыя творчыя калектывы, што прывозяць да нас свае праграмы ды спектаклі (не антрэпрызныя, а менавіта фестывальныя, што азначае — эксперыментальныя) у поўным складзе. Другая ж рыса — імкненне сабраць з усяго свету не толькі яркіх прадстаўнікоў розных краін, але і тых беларусаў, якія жывуць у замежжы.

Свята ці крок наперад?

Першая адзначаная асаблівасць стала магчымай дзякуючы больш актыўнай спонсарскай дапамозе. І гэта прынесла шмат мастацкіх адкрыццяў! Асабліва "ўраджайнымі" на яркія ўражанні аказаліся Міжнародны форум тэатральнага мастацтва "ТэАрт", дзе было багата найсучасных нашумелых пастановак, і Каляндны оперны форум, што завершыцца заўтра. На апошнім, дарэчы, быў усяго адзін "цалкам замежны" оперны спектакль. Але ж які! Ён каштаваў (не толькі ў фінансавым, але і, што куды больш важна, у мастацкім плане) куды больш за ўсё разам узятае. "Зігфрыд" Рыхарда Вагнера не ішоў у нас ніколі. Ётак жа, як і трупы Сафійскай нацыянальнай оперы — ніколі ў нас не гасцявала. І раптам — фантастычны феерверк, дзе многія разлічалі хіба на канфедзі з хлапушкай: маўляў, чаго чакаць ад спрэчнай нямецкай класікі з балгарскім маўленнем? Дакрананне да сучаснай еўрапейскай эстэтыкі літаральна перавярнула ўсе нашы оперныя ўяўленні, прычым па ўсіх параметрах: ад відовішча да музычных тонкасцей і самога разумення азначэння "фестывальны спектакль".

Лёсавызначальным, трэба спадзявацца, стаўся і Міжнародны музычны форум "Беларусы свету". Галоўным яго здабыткам стала ўмацаванне думкі не толькі пра таленавітасць нашага народа (хто б сумняваўся?), але і пра тое, што ў сённяшніх умовах глабалізацыі (якую, дарэчы, нельга разглядаць адно праз негатыўны ракурс) ужо не з'яўляецца ісцінай у апошняй інстанцыі распаўсюджаная прымаўка "Дзе нарадзіўся, там і згадзіўся". Разглятаючыся па ўсім свеце, нашы суайчыннікі не толькі не страчаюць сваёй беларускасці, але і, наадварот, "прывіваюць" яе на разгалінаваным дрэве сусветнай культуры.

Так што сёлета, здаецца, яшчэ больш акрэсленым стаўся паварот ад фестывалю як "свята" да асэнсавання яго яшчэ і як творчага кроку наперад.

Н.Б.

А вы даўно гулялі ў лялькі?

Сёлета тэатральнае мастацтва Беларусі было ў чарговы раз азорана "Пікавай дамай". У чарговы — таму, што гэтая "місцыйная містыфікацыя" ў выглядзе нашумелага спектакля Алега Жугжды з'явілася ў Гродзенскім абласным тэатры лялек ажно напрыканцы 2010-га. А ў 2012-м прадоўжыла сваё трыумфальнае шэсце не толькі па замежжы, але і, што яшчэ больш важна, па роднай Беларусі.

Двойчы "...Дама" наведвала сталіцу. Увесну збірала кампліменты VII Беларускага міжнароднага фестывалю тэатраў лялек, увосень — у нагароды (ажно пляц!) Нацыянальнай тэатральнай прэміі краіны. Такія перамогі "гульні ў лялькі", якая ўсё яшчэ лічыцца некаторымі, паводле завяздзёнкі, чымсьці несур'ёзным, не толькі вымушалі з большай павагай ставіцца да гэтага мастацтва, але і прыводзілі да роздуму пра яго сучаснае разуменне.

"...Дама" навучыла адразу некалькіх рэчам. Па-першае, усё трэба рабіць з любоўю, а не проста па абавязку. Па-другое, свет імкнецца да сінтэзу мастацтваў, жанраў, нават "гульнівай" імправізацыйнасці з дакументалістыкай ды навуковым даследаваннем. Але каб постмадэрнісцкае "спалучэнне неспалучальнага" атрымалася натуральным, патрэбны талент. І — не абы-які! Па-трэцяе, глядач прагне не толькі відовішча, але і давяральнасці інтанацыі. Не толькі стадыёнаў, але і камернаасці. Іншымі словамі, "сцэны розныя патрэбны".

Не менш паказальнымі сталіся і ўласна сталічныя ляльчыныя спектаклі, прэм'еры якіх прыпалі на адыходзячы год: "Шоўк" у пастаноўцы Аляксея Ляляўскага і "Дзяды" — Аляксандра Янушкевіча. Увогуле, апошнім часам менавіта ляльчыныя пастаноўкі для дарослых маглі б прэтэндаваць на гэкі "фірменны брэнд" нашага нацыянальнага тэатральнага мастацтва.

А вось сярод драматычных спектакляў, нягледзячы на іх куды большую колькасць, працэнтныя суадносіны з якасцю былі іншымі. Тут адносным "рухам наперад" стаўся хіба спектакль "Дажыць да прэм'еры" ў РТБД. Тое, што Павел Харланчук "выцягнуў" з драматургі Мікалая Рудкоўскага, нязвычайна для айчыннай сцэны, і з саміх артыстаў, дзе ў кожным "чытаецца" харланчукоўская манера ігры, дазваляе з надзеяй глядзець у будучыню беларускай рэжысуры.

Ну а сярод разнажанравых музычных спектакляў самымі крэатыўнымі былі работы Ганны Маторнай. Больш акцёрскага майстэрства стала ў Вялікім тэатры, асабліва ў "Свой легендзе" і "Севільскім цырульніку", што былі пастаўлены сёлета Міхаілам Панджавідзэ. Так што сустрэкаць 2013-ы хочацца з аптымізмам!..

Надзея БУНЦЭВІЧ

Палітра айчынных тэатральных фестывалю ўжо даўно набыла стан раўнавагі. З аднаго боку, стабільнасць гэтая ясна дае зразумець: устанавачны перыяд ваганняў даўно завяршыўся, і тыя фестывалі, што замацаваліся ў творчай прасторы краіны, нельга лічыць "выпадковымі". Але калі паглядзець на раўнавагу як на адсутнасць дынамікі, немінуча паўстае пытанне: якім чынам арганізаваць рух на новым, сённяшнім вітку фестывальнага жыцця?

Фестывальны ККД

Наўрад ці хто-небудзь сёння стане задавацца пытаннем: а ці патрэбны нам тэатральныя фестывалі ў тым выглядзе, у якім існуюць на дадзены момант? Яны ў поўнай ступені пацвердзілі не толькі свой кароткатэрміновы эффект у выглядзе творчага марафону з яркіх спектакляў, але і доўгатэрміновы, у выглядзе ўласных спектакляў — намінантаў на сёлетаю Нацыянальную тэатральную прэмію з брэсцкай альбо магілёўскай драмы, сталічнага тэатра лялек і г. д. Ды ўсё ж апошнія пару сезонаў не пакідае адчуванне, што для саміх тэатраў — арганізатараў фестывалю застаецца нявырашанай надзвычай важная задача: чым жа, па вялікім рахунку, у бліжэйшым будучым стане займацца іх "дзецішча"? Што прадставіць тэатральнай грамад-

скасці? І які каэфіцыент карыснага дзеяння атрымаюць гэтыя намаганні?

Чым адрозніваецца фестывальная прастора ад нават самага насычанага будзённага тэатральнага жыцця? Найперш тым, што пад час добрага фестывалю "ўзнікае" тое, чаго не хапае альбо папросту не можа ўзнікнуць у іншы час. І справа не проста ў прывазных спектаклях, сабраных у адзін час у адным месцы, а ў стваральным прызначэнні самога фестывалю як формы існавання сучаснага мастацтва. Так, з дзясятка гадоў таму айчынныя тэатральныя фестывалі стваралі для нас, прыхільнікаў гэтага віду мастацтва, галоўнае на той момант — ад-

экватнае, збольшага, уяўленне пра сучаснае тэатральнае асяроддзе, тэндэнцыі і накірункі, якімі абазначыўся пачатак XXI стагоддзя. Дзякуючы гэтаму сёння ўжо не ўзнікае адчування ўласнага культурнага вакууму, разгубленасці і дэзарыентаванасці адносна таго, што адбываецца ў сусветным тэатры.

Што ж можа даць тэатральны фестываль на сучасным этапе? Адказ на гэтае пытанне стане сапраўдным "залатым ключыкам", які здолее адчыніць запаветныя дзверцы ў невядомую яшчэ будучыню. "Выворчасцю" чаго ён можа заняцца? Нараджэннем тэатральных ідэй, здольных ажывіць беларускі рэпертуарны тэатр? Альбо актыўным праасоўваннем новых форм бытавання тэатральнага мастацтва?..

Тацяна КОМАНОВА

Паважаныя чытачы! А які ваш рэйтынг падзей года у сферы культуры? **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby) і twitter.com/kultura_by/!

(Працяг. Пачатак на стар. 4—5.)

На жаль, я сам туды не ездзіў, але мне перадалі, што казалі пра тую пастаноўку. Я лічыў, гэта — "круты" авангард. Вельмі ганарыўся тым, што было зроблена! А на фестывалі яго атэставалі наступным чынам: маўляў, добра, што рэжысёр малады, але чаму ж ён не эксперыментуе? Бо спектакль — надта традыцыйны... Справа грошы і ў тым, што на Захадзе зарабіць грошы можна і ўласна фестывальнымі спектаклямі. Ды не проста зарабіць, але і атрымаць за гэта больш, чым калі ты будзеш ставіць "пракатныя", быццам бы "касавыя" пастаноўкі, разлічаныя на шырокую публіку. Паставіўшы папраўдзе эксперыментальны спектакль, такія тэатры пачынаюць ездзіць з ім па фестывалях. І там ім плацяць за гэта вялікія грошы — большыя, чым калі б яны паставілі звычайную камедыю і "прадалі" яе такой жа звычайнай публіцы. Прыблізна дваццаць фестывальных паказаў аднаго такога спектакля — гэта гадавы бюджэт усяго тэатра. І канкурываць за калектывамі, якія ставяць сабе за мэта стварэнне

прыдуманна тымі ж членамі адборачнай камісіі. Але ж гэта вялікі аб'ём работы!

Людміла ГРАМЫКА: — У многіх такіх калектывах — прафесійныя пастаноўшчыкі і артысты. Але сам калектыву не мае належнага статусу, часта праходзіць як "аматарскі" ці ўвогуле не зарэгістраваны як тэатр — вось у чым праблема.

Аляксей ЛЯЛЯЎСКИ: — Сапраўды, трэба неяк змяніць Палажэнне, каб юрыдычна ўсе гэтыя альтэрнатыўныя студыі і гурты маглі ўдзельнічаць у тэатральнай прэміі. А то інакш давядзецца ўводзіць асобную намінацыю — нацыянальных тэатраў. Жарты жартамі, а прэмія прызначана для далейшага развіцця нашага тэатральнага мастацтва. І той жа пластычны складнік тут вельмі важны. Тое, што адбываецца ў галіне пластычнага тэатра, на мяжы розных відаў мастацтва, што таленавіта робіцца не толькі ў сценах прызнаных тэатраў, але і на студыйным узроўні, магло б узабагаціць уяўленне пра беларускую тэатральную прастору.

тое або іншае рашэнне, і максімальная адкрытасць — адзіны шлях да большай аб'ектыўнасці.

Яўген ВОЛКАЎ: — Галоўнае — адбор. Сёлета ж часам складалася ўражанне, што ён быў зроблены адно сярод лялечных спектакляў, астатнія ж запрашаліся для паказаў на Нацыянальнай прэміі без аніякай папярэдняй "класіфікацыі": можа спектакль разлічаны на такую высокую ўзнагароду ці не.

Алег ЧЭЧАНЕЎ: — Асабіста для сябе на гэтай Нацыянальнай прэміі я адкрыў "Вянчанне" маладога рэжысёра Аляксандра Янушкевіча, пастаўленае ў Беларускай дзяржаўнай тэатры лялек. І з радасцю паглядзеў бы яго яшчэ і яшчэ: там ёсць чаму павучыцца. Увогуле, мэта прэміі, як мне ўяўляецца, — яшчэ і садзейнічаць папулярнасці ўсяго найлепшага ды эксперыментальнага, што было паказана. І тым самым фарміраваць не толькі імідж адзначаных спектакляў, але і густы публікі. Таму ў мяне прапанова: пастаноўкі, якія атрымалі Нацыянальную прэмію, павінны аб-

Аляксандр ГРЫГОР'ЕЎ, дырэктар Беларускага тэатра "Лялька" (Віцебск):

— Журы, пэўна, можа быць і меншым па колькасці, не абавязкова ад тэатра дасылаць па тры — пяць чалавек. Галоўнае, каб прадстаўнікі тэатра не маглі галасаваць за свой тэатр. Як гэта зрабіць у рэальнасці, калі ўсім раздаюць бюлетэні і іх трэба хутка запоўніць, не ведаю. Але павінны быць нейкія механізмы — як на тым жа "Еўрабачанні", калі жыхары краіны не могуць галасаваць за свайго прадстаўніка. Так павінна быць і тут — вынікі стануць яшчэ больш аб'ектыўнымі, бо не будуць ні ў якой ступені залежаць ад колькасці прадстаўнікоў тэатра, выбраных у так званую Тэатральную акадэмію, як называюць на гэтым конкурсе журы.

Што да тэрмінаў правядзення Нацыянальнай прэміі, дык я схіляюся да варыянту біенале: раз на два гады. У нас ставіцца не так многа спектакляў, як магло падацца б. У нашым, да прыкладу, за год бывае дзве прэм'еры. Дык што, адразу абедзве і вылучаць на прэмію? А некаторыя тэатры так і будуць рабіць, не зважаючы на тое, што спектаклі, можа, і не дацягваюць. Так што два гады маглі б даць магчымасць назапасіць лепшае — і тады ўжо спаборнічаць.

Ну а тое, што спектаклі пры адборы павінны глядзецца жывым, а не ў запісе на кампакт-дысках, і паўтараць, спадзяюся, не трэба. Пра гэта шмат гаварылася і гаворыцца. Бо спектакль зняць можна па-рознаму. Хтосьці, да прыкладу, зробіць такі мантаж, што пастаноўка ад гэтага толькі выйграе. А другі дашле не самы якасны запіс, і спектакль ад гэтага прайграе. Але ж у нас не конкурс відэамантажу! Тэатральнае мастацтва — жывое, і ацэньваць яго трэба — па жывым увасабленні...

Быць або не быць? — вось у чым пытанне!..

падобных праектаў, вельмі цяжка. У нас пакуль такой інфраструктуры фестывальнага маштабу, якая падтрымлівала б падобныя эксперыментальныя праекты, няма. Але Нацыянальная прэмія — гэта, на маю думку, і ёсць спроба вылучыць усё лепшае, падтрымаць тое, што рухае мастацтва наперад.

Людміла ГРАМЫКА: — Нацыянальная тэатральная прэмія дае той розгалас, які патрэбен творчаму чалавеку ды калектыву. Да таго ж, убачыўшы намінаваныя спектаклі, многія тэатры змаглі паглядзець на сябе быццам "звонку", зразумець, на якім яны узроўні, у параўнанні з іншымі, павучыцца на сваіх ды чужых памылках. Але трэба ўсведамляць, што мы яшчэ толькі на пачатку шляху, — прэмія была ўручана ў другі раз. І патрэбен час, каб яна набыла тыя абрысы, пра якія мы марым. Але для гэтага, паўтараюся, трэба вельмі і вельмі патрабавальна ставіцца да адбору.

Ала ПАЛУХІНА: — А дзе ў нас увогуле маладая рэжысура? Дзе тыя эксперыменты, пра якія толькі што казалі? Тыя ж пластычныя пастаноўкі сёння вельмі запатрабаваны на фестывальных пляцоўках свету. А дзе яны на нашай Нацыянальнай тэатральнай прэміі?

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Чамусьці лічыцца, што ўсё гэта датычыцца адно сучаснай харэаграфіі. Сапраўды, у нас існуе Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі ў Віцебску, але там вялікая ўвага надаецца ўсё ж менавіта харэаграфічным здабыткам, і спектаклі, пастаўленыя ў жанры пластычнага тэатра, не заўсёды атрымліваюць прызнанне на конкурсе. Але пакуль гэта адзіны варыянт. Расійская тэатральная прэмія прыйшла да таго, каб зрабіць асобную намінацыю — пластычна-харэаграфічных пастаноўак. У нас пакуль гэтага няма.

Таццяна КОМАНОВА: — На жаль, такія калектывы сапраўды не змаглі прыняць удзел у конкурсе, бо юрыдычна не маглі быць да яго дапушчаны. Значыць, трэба неяк вырашыць дадзенае пытанне — менавіта на заканадаўчым юрыдычным узроўні. Каб гэта з'яўлялася легітымным і мела юрыдычную сілу, а не было

За "круглым сталом" "К" — пра вынікі і перспектывы Нацыянальнай тэатральнай прэміі

Мікалай РУДКОЎСКИ, драматург:

— Пры далейшым удасканаленні правядзення Нацыянальнай тэатральнай прэміі Беларусі пачынаць трэба, лічу, з больш уважлівага стаўлення да складання адборачнай камісіі, якая непасрэдна выбірае спектаклі для публічных праглядаў у сталіцы. Туды не павінны ўваходзіць прадстаўнікі тэатраў, якія вылучылі свае спектаклі на прэмію. Склад такога журы — гэта, па-першае, незалежныя крытыкі. Па-другое — тая творчая інтэлігенцыя (мастакі, кампазітары, рэжысёры, прадстаўнікі іншых творчых прафесій), што не працуе ў тэатры. І, нарэшце, дэлегаты ад тых тэатраў, якія з нейкіх прычын не вылучалі гэтым разам свае спектаклі. А вось старшыня журы — здаецца, "пасада" не патрэбная. Затое можа быць куды большая колькасць людзей, якія кантралявалі б падлік галасоў. У гэту камісію і маглі б уваходзіць прадстаўнікі ад кожнага тэатра.

Да наступнай прэміі трэба яшчэ раз праверыць і ўдакладніць намінацыі. Калі на якую-небудзь не набіраецца дастатковай колькасці вартых прэтэндэнтаў, дык можа, яе і не аб'яўляць? Патлязіце, да прыкладу, які парадокс летась было шмат вельмі добрых харэаграфічных работ, а намінацыя "Лепшая харэаграфія" адсутнічала. Сёлета яе ўвялі, але адпаведнай тэатральнай пластыкі, якая магла б прэтэндаваць на такую ўзнагароду, у прапанаваных спектаклях не аказалася. Так, у "Выкраданні Еўропы...", адзначаным гэтай прэміяй, было шмат танцаў, але стылізаваных. І тое, што лаўрэатам стала Наталля Фурман, — гэта, як многія адзначалі, больш за ўсё яе заслугі, за цікавыя пошукі ў іншых пастаноўках, а не за дадзены канкрэтны спектакль. Да таго ж, адборачная камісія адразу, вылучаючы спектаклі, павінна акцэнтаваць у іх тыя

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Давайце паспрабуем падвесці некаторыя вынікі.

Таццяна КОМАНОВА: — Мае першыя высновы ад Другой Тэатральнай прэміі — не магчыма вырашыць лёс тэатра за месяц. Па-другое, уся праца экспертаў мае быць максімальна празрыстай, пад кожным рашэннем павінны стаяць пэўныя подпісы. Каб не аказалася так, калі прынялі штосьці простым галасаваннем — і ніхто ні за што не адказвае. Маўляў, такі кворум склаўся: кагосьці не было, хтосьці не змог і г. д. Інфармацыя аб усіх этапах працы экспертнага савета мусіць быць максімальна адкрытай. Я на гэтым настойваю, бо чалавечы фактар заўсёды будзе ўплываць на

намінацыі (да прыкладу, "Лепшая рэжысёрская работа", "Лепшае музычнае афармленне"), на якія члены журы будуць надалей звяртаць асабліваю ўвагу, робячы свой прагляд больш мэтанакіраваным.

Зусім некарэктнымі падаліся і гэтыя "дабаўкі" да акрэсленых намінацый, агучаныя на цырымоніі ўручэння, што ўзніклі пасля таго, як члены Тэатральнай акадэміі аддалі свае бюлетэні і былі зроблены ўсе падлікі. Вядома, на многіх конкурсах існуе практыка спецыяльных прызоў, якія могуць уручацца заснавальнікамі, спонсарамі, грамадскімі арганізацыямі, нават прыватнымі асобамі. Але тады гэта павінна быць дакладна акрэслена і нек размежавана. А тут атрымалася штосьці незразумелае: быццам усё гэта — таксама Нацыянальная тэатральная прэмія.

Пытанні ўзнікаюць і па арганізацыі самой цырымоніі ўзнагароджання. Навошта аддаваць яе аднаму тэатру? Калі пастаноўшчыкам такой дзеі выбіраецца галоўны рэжысёр аднаго з тэатраў, вядома, што і ўся нагрузка збоўшага прыпадае на гэты калектыву, як сёлета адбылося з Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатрам імя М.Горкага. Да таго ж, гэты тэатр увогуле стаў своеасаблівай "базай" правядзення конкурсу, яго супрацоўнікі займаліся многімі пытаннямі. Але ж для гэтага, пэўна, трэба вылучаць нейкую асобную дырэкцыю, для цырымоніі закрыцця замаўляць свой сцэнарый, які будзе ўвасабляцца рэжысёрам, запрашаць да ўдзелу артыстаў з розных тэатраў, каб гэта быў яшчэ адзін паказ творчых сіл нашага тэатральнага мастацтва.

Затое колькасць спектакляў, што становяцца намінантамі прэміі, можа быць і куды меншай. Але там павінна быць папраўдзе ўсё самае лепшае...

Гэтак жа, як жывыя прагледы павінны быць і на ўзроўні адбору — пра гэта шмат гаварылася і цяпер, і год таму, калі абмяркоўвалі Першую Нацыянальную тэатральную прэмію. Вядома, трэба як мага больш дакладна вызначыцца з намінацыямі. Пакуль, здаецца, у нас няма канчаткова выпрацаванай пазіцыі па гэтым пытанні. Таму і ўзнікае ў апошні момант "дабаўка" — маўляў, "Лепшы музычны спектакль". Лепшы — сярод чаго? Ці каго? Застаецца актуальнай і просьба да крытыкаў: калі ласка, прыязджайце ў рэгіён, глядзіце спектаклі, давайце парады. Нам вельмі важныя вашы думкі — адкрытыя, шчырыя, прафесійныя! Тэатры не павінны пачуваць сябе "закінутымі", не патрэбнымі самім спецыялістам.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Але для прыезду крытыкаў неабходна хаця б элементарнае інфармаванне: праз тыдзень у тэатры — прэм'ера. Прыязджайце! На жаль, запрашэнняў ад большасці абласных і раённых труп не маем...

Аляксей ЛЯЛЯЎСКИ: — Адкрытасць і празрыстасць — галоўнае. Пры падвядзенні вынікаў нельга, што называецца, "кіраваць працэсам", "націскаць" на журы. Кожны павінен самастойна прымаць рашэнне — і, зразумела, несці за яго адказнасць. Вельмі важным лічу і абавязковае штогадовае правядзенне Нацыянальнай прэміі. Зразумела, арганізацыя ўсяго гэтага патрабуе вялікіх намаганняў. Але практыка паказвае: як толькі ў нас пачынаюць праводзіць біенале — тут жа ўзнікаюць і тры, і чатыры, і нават больш гадоў разрыву. А там і ўвогуле забыць можна... Нішто так не дысцыплінуе, як сістэмнасць: тэатральны сезон — і яго вынікі, падвядзення Нацыянальнай прэміяй. У цяперашніх умовах, як бы складана гэта ні было, нельга адступаць: штогадовае правядзенне — гэта, як ні дзіўна, яшчэ і залог якасці. Бо пра новыя адметныя пастаноўкі тэатрам давядзецца думаць пастаянна, а не ад выпадку да выпадку — маўляў, калі "патрабуецца", тады і пачнём...
(Заканчэнне на стар. 17.)

авязкова "праехацца" па Беларусі. Іх трэба паказаць ва ўсіх абласных цэнтрах, ледзь не на ўсіх тэатральных пляцоўках краіны. У кожным горадзе ёсць свае тэатралы, якія абавязкова прыйдуць. Калі зрабіць адпаведную рэкламу, зацікавіцца і іншыя. Такім чынам, Нацыянальная тэатральная прэмія будзе не на словах, а дзейсна садзейнічаць папулярнасці мастацтва і фарміраванню густаў у гэтай сферы. За чый кошт павінны адбывацца такія гастрольныя паказы? Не ведаю. Думаю, гэта можна абмеркаваць і прыйсці да нейкага ўзаемаразумення. Але спектаклі трэба рэальна паказваць! Прыязджаюць жа да нас замежныя тэатры (у тым ліку ўладальнікі расійскай прэміі "Залатая мас-

ка"), атрымліваюць ганарары — для гэтага знаходзяцца і спонсары, і іншыя магчымасці. Усё гэта сапраўды цудоўна! Але чаму ж такая непавага да ўладальнікаў нашай Нацыянальнай прэміі? Бо абмяжоўвацца папулярнасцю сярод спецыялістаў, публікацыямі на старонках спецыялізаваных выданняў нельга. Гэтага відавочна замала!

Раман ЦЫРКІН: — Цалкам падтрымліваю прапанову! Гэта пойдзе на карысць і самой прэміі, бо тады лепшыя спектаклі змогуць убачыць не толькі "дэлегаты" ад тэатраў, выбраныя ў склад журы, але і ўсе астатнія. І кожны зможа сам зрабіць для сябе выбар, на што арыентавацца. Ну і, канешне ж, гэта павінны быць жывыя прагледы, а не дэманстрацыя, да прыкладу, запісаў.

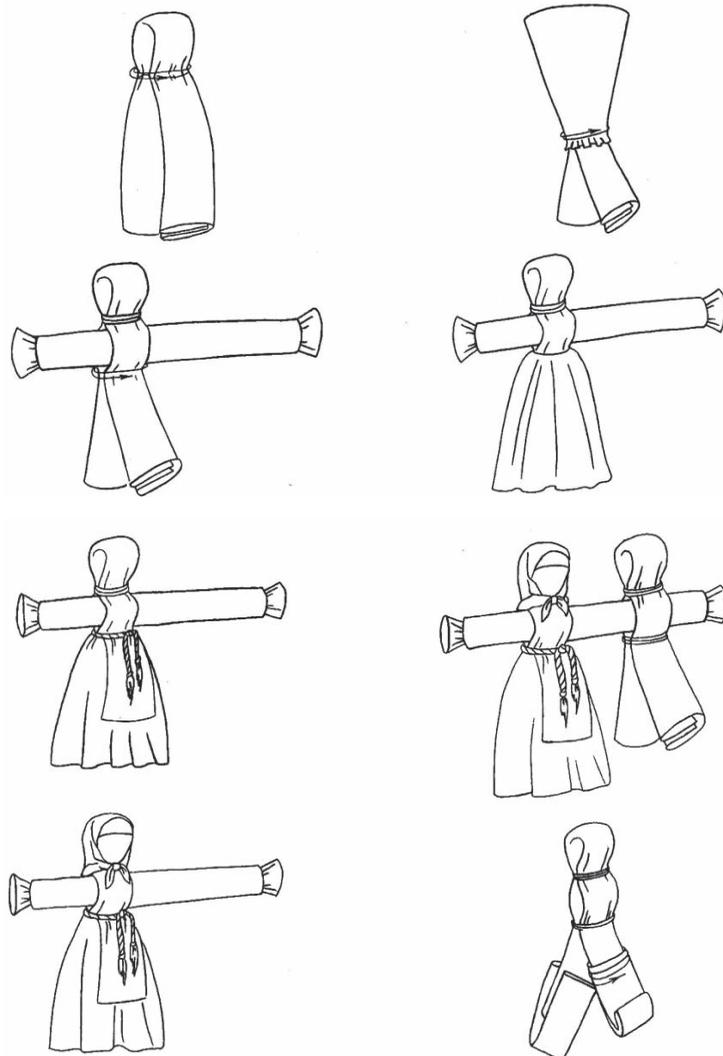
Эксклюзіў ад "Беларускай лялькі"

Мы папрасілі дырэктара Рагачоўскага райметацэнтры Ірыну Седлер падзяліцца з "Куфрам..." тэхналогіяй выразу лялек-абярэгаў. Яна з гатоўнасцю пагадзілася. Як вядома, менавіта такія амулеты не без камерцыйнага поспеху робіць Музей беларускай лялькі, створаны пры Стрэнькаўскім цэнтры рамёстваў. "К" ведае, што тамсям па Беларусі аддзелы культуры таксама пачынаюць распрацоўваць гэтую дзялянку творчай працы. Маюць рацыю. Лепш нацыянальнае рамяство ўдасканальваць, чым займацца, скажам, арыгамі ці ікебанай. Стрэнькаўскія лялечніцы не прэтэндуюць на першынство ва ўласнай творчасці, хоць тэхналогіі яны пераймалі не толькі з кніг ды Сеціва, але і ад мясцовых носьбітаў, якія памятаюць традыцыі абярэгавага мастацтва. А вось Музей лялькі-абярэга ў Стрэньках, цвёрда пераканана Ірына Седлер, — паняцце брэндавае і спасылкі на яго творчую прыярытэтнасць у рэспубліцы — абавязковыя... Сёння мы публікуем толькі некалькі лялечных "рэцэптаў". Каля яны будуць запатрабаваныя сярод чытачоў, мы абавязкова прадоўжым публікацыю.

РАГАЧОЎШЧЫНА

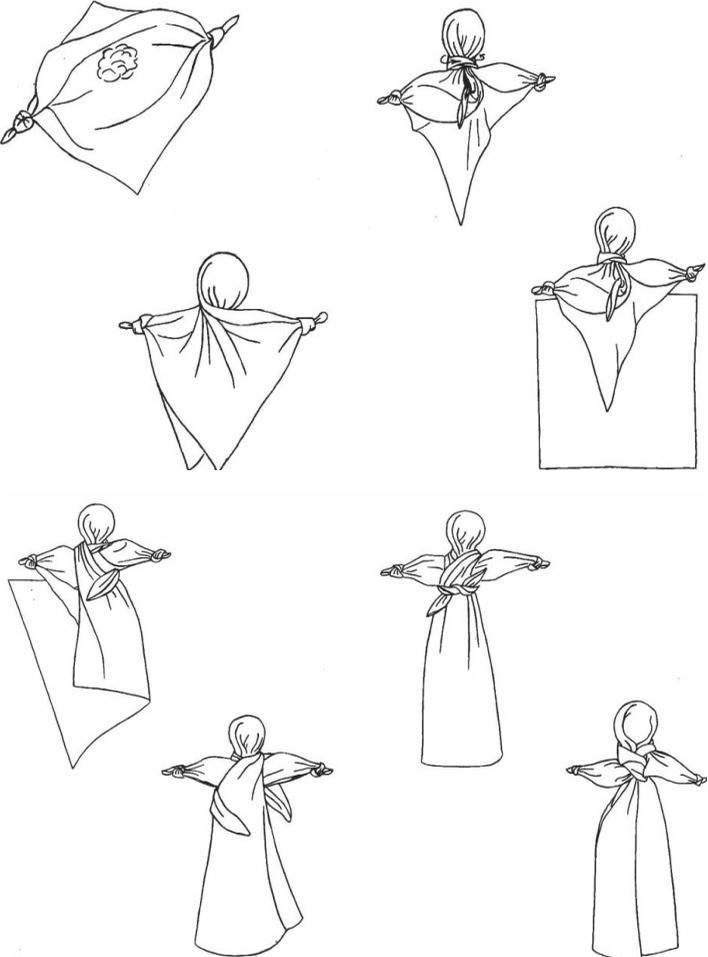
НЕРАЗЛУЧНЫЦЫ

Гэта — вясельныя лялькі. Дзве сімвалічныя фігуркі майструюцца з аднаго кавалка тканіны. Яны ўвасабляюць непарушнасць кахання. Дзяўчаты заўсёды клалі іх у куфар з пасагам (каб шлюб быў шчаслівы) і захоўвалі цягам усяго жыцця.

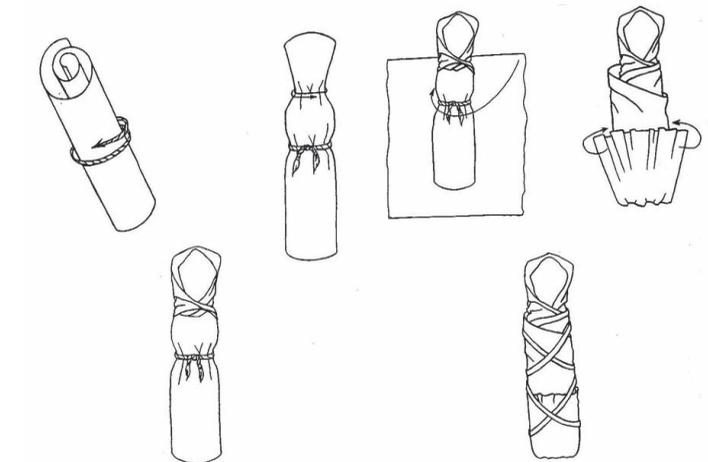
БЯССОНІЦА

Рабілі ляльку тыя, хто не мог заснуць. Менавіта ўласнымі рукамі. У Стрэньках смяюцца: маўляў, пакуль зробіш, абавязкова заснеш.

ПЕЛЯНАШКА

Клалі апатрапеі (абярэгі) і ў калыску нованароджанага, але не ў той дзень, калі дзіця з'яўляецца на свет, а за два тыдні. Лялечку ж рабілі з ільняной тканіны. Лічылася, што яна "сагрэе" калыску, а таксама абароніць дзіця ад усяго дрэннага.

Фольк-скарбонка

Аляксей Ненадавец — доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры грамадскіх дысцыплін Бабруйскага філіяла Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта. Даследуе беларускую міфалогію, крэзнаўства, фальклор, іх узаемадзеянне з літаратурай. Прапанаваны ім матэрыял, як падаецца, — прыдатны і надзвычай карысны для самых розных форм культурнай дзейнасці. Калыханкі, лічылікі, забаўляльнікі, заклічкі і скорагаворкі можа з поспехам выкарыстаць і сельскі клубны сцэнарыст, і раённы музейшычык, і абласны бібліятэкар...

БАБРУЙШЧЫНА

"ЕХАЎ БАЙ ПА СЦЯНЕ..."

Перабіраючы свае старыя сшыткі з вусна-паэтычнымі запісамі, зробленымі, як мне здавалася, не так і даўно, звярнуў увагу на тое, што ў мяне даволі шмат дзіцячых фальклорных твораў. Усё адбіраў іх, перакладваў, спадзяваюся выкарыстаць у нейкай пазнейшай працы, ды так і не даходзілі рукі. Аказваецца, запісаны яны ўжо больш за трыццаць гадоў таму...

Сапраўды, як хутка ляціць час, як хутка змяняецца ўсё навокал нас! Тут мільганула думка адносна таго, што тыя творы, якія некалі мне шаптала і напявала мая матуля і якія я пазней фіксаваў ад сваіх карэспандэнтаў-інфарматараў, існуюць і сёння. Нешта адкідваецца, нешта — дадаецца, але сутнасць жа застаецца ранейшай: пацешыць, прыспаць немаўля, навучыць яго добра размаўляць, лічыць, развіваць ягоную памяць і кемлівасць. Чаго-чаго, а гэтага ўсяго ў беларускім фальклоры заўсёды хапала.

З іншага боку — гэтыя творы здаюцца вечнымі, бо іх памятаюць да глыбокай старасці ці не ўсе людзі. Памятаюць для таго, каб пераказаць сваім нашчадкам, каб надалей пераказалі і яны сваім унукам-праўнукам.

Я падаю запісы так, як яны ў мяне зафіксаваны. Бясспрэчна, некаторыя — агульнавядомыя, некаторыя — аўтарскія, якія сталі народнымі, некаторыя — рэдкія і да гэтага часу нікім не былі апублікаваны.

КАЛЫХАНКІ

(Дзіця глядзяць па руцэ)
 — Ласачка, Парасачка,
 Дзе была? — У Бога.
 — Што рабіла? — Кросны ткала.
 — Што саткала? — Кусок сала.
 — А дзе тое сала? — Пад сталом.
 — Дзе тое сала? — Мышка ўкрала.
 — А дзе тая мышка? — Пабегла пад печ.
 — А дзе тая падпеч? — Агнём спаліла.
 — А дзе той агонь? — Вадой заліла.
 — А дзе тая вада? — Валы папілі.
 — А дзе тыя валы? — Чэрві патачылі.
 — А дзе тыя чэрві? — Куры пакалявалі.
 — А дзе тыя куры? — Ля двара.
 (в. Грабаўка, Гомельскі раён)

На вуліцы дожджык зямлю палівае.
 Зямлю палівае, брат сястру качае.
 Брат сястру качае, песню ёй спявае.
 Ай, люлюшанькі-люлі, песню ёй спявае:
 "Родная сястрыца, расці паскарэй,
 Расці паскарэй ды будзь разумней".
 Ай, люлюшанькі-люлі, ды будзь разумней".
 (в. Любань, Акцябрскі раён)

Баю-баюшкі-баю, не кладзіся на краю,
 Прыйдзе шэранькі ваўчок і укусіць за бачок,
 Ды пацягне ў лясок, пад малінавы кусток.
 Баю-баюшкі-баю, песеньку табе спяю:
 "Закрываў жа вочкі ды насупраць ночкі..."
 (в. Любань, Акцябрскі раён)

Паважаныя чытачы!

Зноўку рады вітаць вас са старонак нашага "Куфра-радцы" (як бачыце, 50-га па ліку!), прысвечанага практыцы культурна-асветніцкай работы! Сябры, спадзяёмся на вашу актыўнасць як цяпер, у перыяд падпісной кампаніі, так і цягам усяго наступнага года ў якасці нашых аўтараў. Няхай у 2013-м палосы "Куфра-радцы" стануць пляцоўкай для сапраўды цікавага і ўзаемакарыснага абмену вопытам!

Увага!

КОНКУРС СЦЭНАРЫСТАЎ

Зноўку запрашаем вас, шануюныя чытачы — прафесіяналы сферы культуры, — узяць удзел у конкурсе сцэнарыстаў!

Умовы — ранейшыя: ад вас — сцэнарый цікавага мерапрыемства ў вашай установе культуры (клубе, бібліятэцы, музеі, установе новага тыпу і г. д.), ад нас — публікацыя самых цікавых твораў.

Напрыканцы ж 2013 года абавязкова падвядзём вынікі сцэнарнага спаборніцтва!
Нагадаем нашы каардынаты:
 220013, г. Мінск,
 пр. Незалежнасці, д. 77, рэдакцыя газеты "Культура" ("Конкурс сцэнарыстаў") або электронная скрыня kultura@tut.by

ЧАКАЕМ ВАШЫХ
 РАСПРАЦОВАК, КАБ
 НАДРУКАВАЦЬ ІХ УЖО
 У НАСТУПНЫМ
 ВЫПУСКУ "КУФРА-РАДЦЫ"!

Люлі, люлі, люлі! Палез кот па дулі!
Памарозіў лапкі, узлез на палаткі.
Сталі лапкі грэцца, недзе кату дзецца.
Дайце кату тапкі на абедзве лапкі!
Няхай каток не вурчыць, а малютка
спіць.
Пайшоў каток на вулку, а ты, дзіця, — у
люльку.

А я буду калыхаць, табе сон наганяць...
(в. Грабаўка, Гомельскі раён)

А-а-а, два ката:
Шэры, белы. Два ката:
Адзін — лысы, ловіць мышы,
Другі — бурый, ловіць шчыры.
Адзін пайшоў па капусце,
Носіць свеце сон у хусце.
Васька-коцік — на кірмаш,
А Светачка — спацькі ляж!..
(в. Ляскавічы, Акцябрскі раён)

А-а-а, малое,
А на лета другое.
Гэта будзе нянька,
А другое — лялька.
Гэта будзе калыхаць,
А малое будзе спаць.
Гэту будзем малаком,
А другую — кулаком.
(в. Хальч, Веткаўскі раён)

А-а, люлі-люлі-люленькі,
Ды ляцелі куранькі.
Ды ляціце, куранькі, вон, вон!
Ды нясіце хлопчыку сон, сон.
Ды ляціце, куры, на вароты.
Ды селі-ўпалі на варотах,
У чырвоненькіх чабоцях.
А-а, баю, баю, баю, баю!..
(в. Чухава, Пінскі раён)

Ах ты, коцік, мой каток,
У цябе шэранькі хвосток!
Прыйдзі ў хату начаваць,
Маю Валечку качаць.
А я табе заплачу:
Дам кусочак піражка
І куўшыныч малачка...
(в. Чухава, Пінскі раён)

Хадзіў каток у лясок,
Знайшоў сабе паясок.
Усім яго прадаваў,
А ганначцы дарма даў.
Каток шэры, каток шэры,
Прыбязы да нас у сені!
Будзеш у нас начаваць,
І дзяўчынку калыхаць!..
(в. Ботава, Пінскі раён)

ЛІЧЫЛКІ

Шышаў-выйшаў, вон пайшоў,
На баярскі двор зайшоў.
Там баяры шапкі шыюць
І ад гора ажно выюць.

Ехаў чорт на бочцы
Прадаваць цвятчкі:
Сіні, жоўты, галубы —
Выбірай сабе любы!

Энікі-бэнікі, елі варэнікі.
Энікі-бэнікі — клёц.
Выйшаў пузаты матрос!
Ехала машына цёмным лесам,
За якімсьці інцярэсам.
Інця — інця — інцярэс,
Выхадзі на букву "С"!
(в. Чухава, Пінскі раён)

Стакан вады — выйдзі ты!

Адзін слон імеў талон.
Талон парваўся,
А слон застаўся!

На палубе матросы
Курылі папіросы.
Адзін не дакурыў,
А сабаку падарыў.
Сабака пабязала,
Начальніку аддала.
Начальнік удзівіўся
І ў бочку праваліўся.
А ў бочцы тараканы
Іграюць ў барабаны.
А дзедушка бальной,
Вадзіць табе — малой!
(в. Дзятлавічы, Лунінецкі раён)

Вінчыкі-дружынчыкі,
Ляталі галубінчыкі.
Па Божай расе,
Па паповай паласе.
Там чашкі-фешкі,
Мядок-цукарок,
Выйдзі вон, галубок!
— Заяц белы, куды бегаў?
— У лес дубовы!
— Што рабіў там?
— Лыка драў!
— Куды клаў?
— Пад калоду.
— Хто украў?
— Радзівон!
— Выйдзі вон!
(в. Новы Двор, Пінскі раён)

Аты-баты, йшлі салдаты,
Йшлі салдаты на базар.
Аты-баты, што купілі?
Аты-баты, самавар.
Аты-баты, сколькі стоіць?
Аты-баты, тры рублі.
Аты-баты, хто выходзіць?
Аты-баты, я і ты!
(в. Лунін, Лунінецкі раён)

ЗАБАУЛЯНКІ

Кую, кую ножку,
Паеду ў дарожку.
Няма каму каня падкаваць,
Буду ў лесе начаваць.
Ідзі пытай у Васіля,
Ці далёка да сяла.
(в. Партызанская, Хойніцкі раён)

Коў, коў ножку,
Паеду ў дарожку.
Нада каня падкаваць,
Бо далёка начаваць.

Кую, кую ножку,
Паеду ў дарожку.
Куплю чаравічкі,
На ножку вялічкі.
Кую, кую ножку,
Паеду ў дарожку.
За чатыры мілі
Падковачку збілі.
Кую, кую ножку,
Паеду ў дарожку.
Дарожка ліхая —
Кабылка кульгае.
(в. Перароў, Глускі раён)

Сарока-варона
Кашку варыла,
Дзетак карміла:
Гэтаму дала, гэтаму дала.
А ты, мал, круп не драў,
Вады не насіў, цеста не мясіў.
Ідзі, малы, па вадзіцу,
Табе каша на паліцы,
У маленькай чарапіцы!..

— Ладу-ладу-ладкі,
— А дзе былі? — У бабкі.
— А што елі? — Кашку.
— А што пілі? — Бражку.
Бабулька казала,
Як нас частавала:
— Прыходзьце часцей,
То пачастую лучшэй.
Дам вам сыракавашкі,
Бярозавай кашкі,
Піражкаў у маку
І розных прысмакаў!..
(в. Чухава, Пінскі раён)

СКОРАГАВОРКІ

Вязе Санька Сеньку ў санках.
Спрытна кроп палой Пракоп. Лёг пад
кропам і захроп.
Ішоў кныр з кныранятамі цераз Капатке-
вічы.
Поп у гаі бачыў папугая.
У пералеску, ля прыгорка, збіраў грыбы
Ягорка.
Схапіў Валерык варэнік, а Валюшка —
ватрушку.
(в. Чалюшчавічы, Петрыкаўскі раён)

**Аляксей НЕНАДАВЕЦ,
доктар філалагічных навук**

НЕ КУВАЙ, ЗЯЗЮЛЕНЬКА

Верш Уладзіміра Пецюкевіча
Музыка Дзмітрыя Даўгалёва

© Уладзімір Пецюкевіч, Дзмітрый Даўгалёў 2012

Па шырокім полі рэчанька цягла,
Ды яе не стала — палыном зрасла,
Недзе ў сінім моры знікла навякі —
Журацца са мною хлопцы-рыбакі.

Не кувай, зязюленька, не кувай, хорошая,
Не лічы так жаласна мне гады трывожныя!

У суседняй хаце дзеўчына жыла,
І яе не стала — рэчанькай сплыла,
Недзе ў свеце белым, за гарой крутой,
Можа, ў сне гаворыць любая са мной.

Не кувай, зязюленька, не кувай, хорошая,
Не лічы так жаласна мне гады трывожныя!

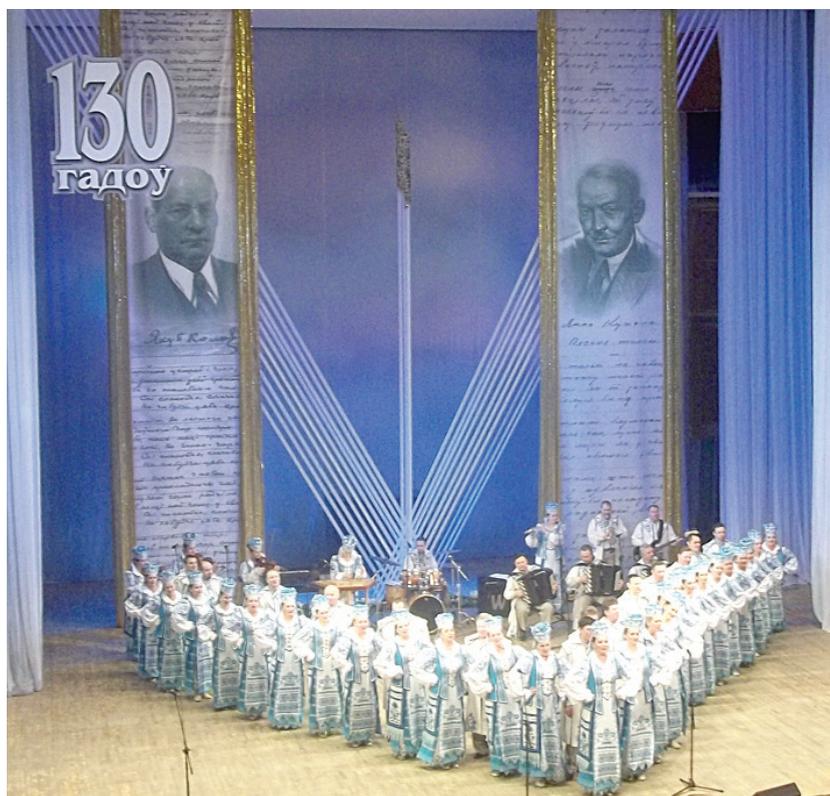
Рэчанькі не будзе ўжо ніколі той,
Што паіла сэрца мне вадой жывой.
Любая не гляне ў вочы болей мне,
Не зазья сонцам у маім акне.

Не кувай, зязюленька, не кувай, хорошая,
Не лічы так жаласна мне гады трывожныя!

У адыходзячым годзе Беларусь адсвяткавала 130-годдзе сваіх Песняроў — Янкі Купалы і Якуба Коласа. Святочныя мерапрыемствы праходзілі ў сталіцы, а таксама ў мясцінах, непасрэдна звязаных з жыццём ды творчасцю класікаў, у асяродках беларускай дыяспары. Заклучны акорд юбілейнага года — урачысты вечар у Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў у сваім выступленні засяродзіўся на маштабных мерапрыемствах і грамадска-культурных акцыях, якімі будзе памятна юбілейны год. Сярод іх — "Чытаем Купалу разам" і "Мы чытаем Коласа" ад музеяў класікаў, рэспубліканскія святы "З адною думкаю аб шчасці Беларусі..." і "О, Беларусь, ты сэрца і душа...", выхад у свет факсімільных выданняў зборнікаў "Шляхам жыцця" Купалы і "Сымон-музыка" Коласа, прысвечаных Песнярам кнігі ў серыях "Жыццё знакамітых людзей Беларусі" і "Школьныя бібліятэка". Тым, хто спрыяў

Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г.Цітовіча.

Званок у вобласць

І помнік класіку...

Чым быў адметны юбілейны год Янкі Купалы і Якуба Коласа для абласцей краіны?

Начальнік аддзела культасветработы ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Таццяна Шчарбук:

— Вылучыла б з агульнага шэрагу мерапрыемстваў, што прайшлі ў вёсцы Пінкавічы Пінскага раёна, бо гэтая вёска мае непасрэднае дачыненне да біяграфіі нашага класіка. Тут Якуб Колас настаўнічаў, у эпапеі "На ростанях" Пінкавічы выведзены пад імем Выганы. У вёсцы адбылося літаратурнае свята, якое мела розгалас на ўсю вобласць. І, што асабліва важна, тут, у мясцовай школе, пасля капітальнага рамонт аднавіў працу літаратурна-краязнаўчы музей, прысвечаны Якубу Коласу. Музей — не дзяржаўны, ён створаны і дзейнічае праз грамадскую ініцыятыву. Гэта мясцовая славуцаць...

Першы намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка:

— Да юбілею Песняроў Гомельскі маладзёжны тэатр паставіў спектакль паводле купалаўскіх "Прымакоў" пад умоўнай назвай "А наступным днём яны прагнуліся...". Ён разлічаны на моладзь і падлеткаў. Праект меў на мэце абудзіць у пакалення, для якога рэальнасць — неабсяжны Інтэрнэт, інтарэс да нацыянальнай спадчыны. Мяркую, што гэта ў пэўнай ступені атрымалася. Я спецыяльна некалькі разоў прыходзіла ў тэатр, каб даведацца рэакцыю публікі. І мне прыемна было чуць ад школьнікаў, што Купала — гэта цікава, што варта пачытаць і іншыя ягоныя творы...

Галоўны спецыяліст ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Галіна Мартынава:

— Сярод адметных падзей юбілейнага года класікаў беларускай літаратуры і Года кнігі — Абласное свята паэзіі ў купалаўскім музеі-запаведніку ў Ляўках. У Аршанскай цэнтральнай бібліятэцы адкрылася чытальня зала імя Янкі Сіпакова. Письменнік у свой час падарыў Аршаншчыне ўласны кнігазбор, цяпер ён адкрыты для шырокага кола чытачоў. І яшчэ сёлета рашэннем аблвыканкама была заснавана штогадовая абласная літаратурная прэмія імя Петруся Броўкі...

Начальнік ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль Акушэвіч:

— Што было адметнага ў гэтым святкаванні юбілеяў Купалы і Коласа? Цяжка сказаць. Чым, да прыкладу, адна Алімпіяда адрозніваецца ад другой, калі рэжысура Алімпійскіх гульняў застаецца нязменнай дзесяцігоддзямі? Хіба што — дызайнам медалёў... Вось так і тут: існуе традыцыйны комплекс святочных мерапрыемстваў. Сталічная вобласць была цэнтрам святкавання. У Вязынцы і ў Мікалаеўшчыне прайшлі імпрэзы нацыянальнага маштабу. Вось, скажам, з'явіцца помнік Купалу ў Маладзечне. Ужо ёсць праектныя прапановы. Мы ўсведомляем, што спадчына нашых Песняроў мае працяг у творчасці наступных пакаленняў творцаў. Юбілеі Купалы і Коласа супалі са 100-годдзем з дня нараджэння Максіма Танка. З гэтай нагоды ў Мядзеле ўстаноўлены камень з тэкстам пра тое, што тут з часам паўстане помнік славуце пэўнаму письменніку...

Дырэктар Магілёўскай абласной бібліятэкі Ілона Сарокіна:

— Абласная бібліятэка, наўпрост ці ўскосна, мела дачыненне да ўсіх мерапрыемстваў, якія ладзіліся на Магілёўшчыне з нагоды юбілеяў класікаў. Святкаванні ж паспрыялі пошуку новых форм працы з чытачамі. З нашага досведу вядома, што кнігі з ілюстрацыямі, пры магчымасці выбара, больш прывабна для чытача, чым тая, дзе змешчаны толькі тэкст. Зыходзячы з гэтага, мы паспрабавалі візуалізаваць словы Песняроў: цягам паловы года ў нашых сценах працавала экспазіцыя, дзе спалучаліся тэксты ды ілюстрацыі да іх — радкі "Новай зямлі" і рэпрадукцыі ілюстрацый Васіля Шаранговіча, а таксама — карцін Купалаўскага цыкла Міхаіла Савіцкага ў спалучэнні з адпаведнымі тэкстамі. Людзі спыняліся, разглядалі... Хтосьці, магчыма, такім чынам адкрыў для сябе цэлы культурны пласт. Дадам, штосьці падобнае рабілася бадай ва ўсіх бібліятэках абласной сістэмы. Напрацоўкі юбілейнага года будуць карыснымі для нас і ў перспектыве...

Дырэктар Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я.Ф. Карскага Лідзія Мальцава:

— Юбілейны год Купалы і Коласа Гродзеншчына адзначыла шэрагам традыцыйных мерапрыемстваў, але былі і выбітныя. Згадаю міжнародную канферэнцыю. У ёй акрамя беларускіх навукоўцаў бралі ўдзел госці з Польшчы і Латвіі. Мінск на канферэнцыі быў прадстаўлены супрацоўнікамі сталічных музеяў Купалы і Коласа. Другая важная, на маю думку, падзея — абласны маладзёжны конкурс "Песняры зямлі Беларускай", арганізаваны ўпраўленнем культуры. Удзельнікі павінны былі прадставіць верш, эсэ ці іншы пісьмовы водгук на творы Песняроў. Журы разгледзела 129 работ, дастаных з усёй Гродзеншчыны і нават з іншых рэгіёнаў краіны. Дарэчы, узнагароды пераможцам былі ўручаны ў часе згаданай міжнароднай канферэнцыі.

Матэрыялы паласы падрыхтаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКІ Фота аўтара і Андрэя СПРЫНЧАНА

Заклучны акорд

Гучыць слова Песняроў.

сваёй творчай і арганізацыйнай дзейнасцю паспяховаму святкаванню юбілеяў Купалы і Коласа, на вечары былі ўручаны падзячныя лісты.

Запомніліся словы сына Якуба Коласа Міхаса Міцкевіча, які прачытаў у першай аўтарскай рэдакцыі ўрывак "Край мой родны..." з паэмы "Сымон-музыка". У канцэрце ж удзельнічалі ансамбль "Свята", Галіна Дзягілева, Пётр Ялфімаў, Ірына Дарафеева, Ганна Благава, Дзмітрый Качароўскі, Нацыянальны акадэмічны народны хор Рэспублікі Беларусь імя Г. Цітовіча, Беларускае дзяржаўнае ансамбль "Песняры" ды іншыя творцы. Здараліся дробныя неспадзяванкі, калі той або іншы спявак, натхнёна выканаўшы беларускамоўную песню, на агладыменты адказваў: "Спасибо!". Што ж, звячка...

Пасля канцэрта наш карэспандэнт меў магчымасць пагутарыць з некаторымі гасцямі свята, запытаўца, чым, на іх думку, быў адметны юбілейны год.

Алена Ляшковіч, дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, называе важнай падзеяй года тое, што дзякуючы акцыі "Чытаем Купалу разам" да творчасці Песняра далучыліся тысячы людзей у нашай краіне і ў асяродках беларускай дыяспары. На вечары ў музеі купалаўскія вершы чыталі прадстаўнікі дыпламатычнага корпусу, адбылася прэзентацыя перакладу верша "А хто там ідзе?" на славацкую мову. Акцыі, прысвечаныя Купалу, прайшлі ў Бельгіі, Балгарыі, Польшчы, Расіі.

— Зараз чакаем выстаўку са славацкага горада Банска-Быстрыца, — распавяла Алена Ляшковіч. — У ім знаходзіцца вядомая бібліятэка, дзе захоўваюцца матэрыялы, датычныя гісторыі славацкай літаратуры. Частка гэтых дакументаў, якія адносяцца да часу наведання Купалам тагачаснай Чэхаславакіі (гэта 1935 год), распавядае пра славацкіх літаратараў тае пары. Яна будзе экспанавана ў нас. У адказ мы павязём у Славакію рэчы, звязаныя са згаданай вандроўкай Песняра і творчымі яе вынікамі.

Класікаў чытаюць Галіна Дзягілева...

У юбілейны год мы аднавілі частку музейнай экспазіцыі з дапамогай новых інфармацыйных тэхналогій, аналагічных тым, што скарыстаны ў Музеі сучаснай беларускай дзяржаўнасці. Другая чарга новай экспазіцыі адкрыецца для наведвальнікаў у наступным годзе. Гэта тры залы. Адна будзе прысвечана Мінску ў творчасці Купалы, другая — драматургіі класіка. У ёй размесцяцца адпаведныя экспазіцыі: "Паўлінка", "Раскіданае гняздо", "Тутэйшыя"... Да таго ж, яна будзе прысвечана для тэатралізаваных імпрэз. Трэцяя зала — Ляўкоўскі перыяд: гэта будзе інтэрактыўная пляцоўка, разлічаны на дзяцей. У Ляўках Купала напісаў верш "Хлопчык і лётчык" — вакол гэтага факта і разгорнецца экспазіцыя. Тут будзе шкляная падлога, на якой глядач будзе мець ілюзію, што сам ён — у паветры, а далёка ўнізе пад ім — зямля. У зале будзе парашут, які можна надзець і адчуць сябе лётчыкам...

Таксама ў бліжэйшых планах — новая экспазіцыя ў Ляўках. Дзеючая была створана яшчэ ў 1978 годзе і сёння ў чымсьці састарэла. У перспектыве — Аконы...

Намеснік дырэктара па навуцы Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Ганна Зайцава кажа:

— У юбілейным годзе мы рабілі сваю звычайную справу, але адчувалі асаблівую адказнасць. Адметным жа было тое, што

будынак сталічнага Музея Якуба Коласа набыў абноўлены выгляд. Тут зроблены капітальны рамонт, адрэстаўраваны фасады, даведзена да ладу мемарыяльная частка сядзібы. Але гэта толькі першая чарга запланаваных работ. Распрацавана канцэпцыя мадэрнізацыі экспазіцыі праз скарыстанне інтэрактыўных інфармацыйных сродкаў. Маём падставы спадзявацца, што ўсё гэта стане рэальнасцю ў бліжэйшы час. Таксама рамонтныя работы прайшлі на нашых філіялах. Так што год быў для нас плённым...

Дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Лідзія Макарэвіч нагадала, што сёлета разам са 130-годдзем з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа краіна адзначала яшчэ і 100 гадоў з дня нараджэння Максіма Танка.

— У юбілейны год — распавяла яна, — была магчымасць перарабіць экспазіцыі, прысвечаныя Песнярам, у адпаведнасці з новымі патрэбамі, рэалізаваць шэраг выдавецкіх праектаў, распаўсюдзіць з дапамогай нашых дыпламатычных прадстаўніцтваў за межы краіны веды пра генію беларускай літаратуры. Зроблена шмат. Калі музейшчыкі азіраюцца на зробленыя ім і юбілейны год, яны маюць падставы для задаволенасці вынікам. Хацелася б, каб гэтая праца не прыпынялася. І яшчэ жадаюць, каб у школьных праграмах надавалася больш увагі нацыянальнай літаратуры, якая з'яўляецца сродкам духоўнага выхавання, спрыяе патрыятычным пачуццям...

... і Генадзь Аўсяннікаў.

Я прыйшоў на выстаўку ў адзін з панадзелкаў, калі Палац не працаваў для гледачоў, але для мяне ветліва адкрылі ўсе залы, і я мог тры гадзіны ў поўнай адзіноце правесці час сам-насам з жывапіснымі творамі, скульптурнымі кампазіцыямі ды графічнымі эскісамі. Ведаецца, гэта так здарва, калі табе ніхто не перашкаджае глядзець мастацтва і моўчкі разважаць наконт убачанага!

Шчыра кажучы, калі я ішоў на выстаўку, у мяне чамусьці былі сумневы: ну вось, чарговая "справаздача" Саюза мастакоў, будзе, як гэта неаднойчы бывала, "вінегрэт", "хто як папала", папрыносяць мастакі свае гадамі заляжальныя ў майстэрнях сырыя работы, каб выставіцца... Хіба можна за два мінулыя гады, пасля Другога біенале, стварыць нешта талкова.

С.Гумілеўскі.
"Супрацьстаянне".

Гэтая выніковая рэспубліканская мастацкая выстаўка, якая толькі што скончыла сваю працу ў сталічным Палацы мастацтва, называлася "Тэстамент. Трэцяе Беларускае біенале жывапісу, графікі, скульптуры". І прысвечана яна была памяці таленавітага жывапісца Сяргея Цімохава, намесніка старшыні Беларускага саюза мастакоў па выставачнай дзейнасці: менавіта ён з'яўляўся натхняльнікам ды "ідэолагам" першых двух аналагічных біенале. Акрамя таго, "візуальны" арт-праект стаў і эксперыментальнай формай адкрытай мастацкай лабараторыі, у рамках якой уся прастора залаў была пераварана ў адну вялікую майстэрню, дзе аўтары выстаўкі ў рэжыме "тут і зараз" стваралі свае арт-аб'екты проста на вачах у гледачоў, ладзілі майстар-класы, чыталі лекцыі, на фоне мастацкіх твораў праводзілі музычныя праграмы...

Біенале. Тэстамент і лабараторыя

"Неканцэптуальная канцэпцыя",
або Усё лепшае — у наяўнасці

С.Цімохаў. Трыпціх "Спас".

вае, запамінальнае, прычым ведаючы, што твор наўрад ці хто купіць? На шчасце, я памыліўся: выстаўка мне ў цэлым спадабалася. Прынамсі, ад яе я атрымаў больш задавальнення, чым ад раскручанага і фінансавана вельмі дарагога Першага Мінскага трыенале сучаснага мастацтва ў Нацыянальным выставачным цэнтры "БелЭКСПА".

І вось, праходзячы па экспазіцыі ўсіх чатырох выставачных залаў, я пачаў думаць: прыйшоў час, калі ў мастацтве ўсё стала дазволена. І здаецца, калі ўжо стары выставачны камітэт знік, а цензура сцігла скруціцца ў куце камячком, дык не існуе моцы, здольнай утрымаць нашых мастакоў, асабліва — маладых, у межах якіх-небудзь прымусаў. Кінуліся хто куды, і кожны паспяшаўся прысягнуць свайму ідалу ці нейкаму ідэалу ў мастацтве: ад "постмадэрнавых" зорак першай чвэрці XX стагоддзя да класікаў старога добрага рэалізму, ад пошукаў абстрактнага "філасофскага каменя" да "касмічных" "рэінкарнацый" забытых і зніклых з'яў ды прадметаў.

Паглядзіце, якія розныя асобы, розных узростаў і характараў, зусім не падобныя адно да аднаго па ўспрыманні мастацтва і рэчаіснасці, часта поўныя процілегласцей, стаяць побач: А.Кашукрэвіч і Ю.Хілько, Ю.Гаўрын і М.Басаў, В.Касцючэнка і М.Бушчык, С.Малішэўскі і С.Рымашэўскі, П.Амялюсік і А.Меранкоў, І.Козел і М.Бандарчук, Л.Макацін і Р.Цімохава, а таксама Ю.Мядзведзеў, П.Вайніцкі, С.Гумілеўскі і С.Аганаў (чаму, дарэчы, назвы скульптурных работ чатырох апошніх напісаны ад рукі і так неахайна?). Спіс "добрых і розных" можна доўжыць, але мне асабліва хочацца адзначыць творы С.Цімохава: трыпціх "Спас", дыпціх "Кантата" — вельмі пранізлівыя работы, а таксама адну з апошніх у яго жыцці карцін — "Прысвячаецца Максіму Багдановічу" як своеасаблівы рэквіем па аўтары "Вянка" і, як сталася, па сабе.

Словам, тое, што я ўбачыў у экспазіцыі, зразумела, і тут ніякай натуўлівай "канцэпцыі" не трэба: амаль усе мы выйшлі з той прасторы, якая была кожнаму прадвызначана лёсам, зыходзячы з прыроднага таленту, выхавання, менталітэту, жадання пастаянна ўдасканальваць сваё майстэрства і імкнучыся апынуцца ў віры невядомага. І таму мне здаецца, што гэтая выстаўка можа стаць памятнай вяхой у мастацкім жыцці Беларусі 2012 года не толькі па вялікай колькасці экспануемых твораў — больш за дзве дзесяці (ці ж гэта жартачкі: усе чатыры залы Палаца былі аддадзены ста пяцідзесяці мастакам, сярод якіх — розныя пакаленні: ад старэйшых нашых

аксакалаў да нядаўніх выпускнікоў БДАМ), але і таму, што паказала практычна ўсе новыя, яшчэ "цёплыя", работы 2011 — 2012 гадоў, часткова — 2010-га.

Канешне ж, пры павярхоўным знаёмстве з экспазіцыяй можа падацца, што творы сабраны выпадкова: ад кожнага аўтара — "па здольнасці", дакладней, паўтаруся, канцэптуальнай арыенціроўкі тут няма. Хаця не: спроба паказаць усё лепшае, што адбылося ў станковым мастацтве за апошнія гады ў краіне, — хіба ж гэта не канцэпцыя?

Хачу адзначыць адну характэрную рысу экспазіцыі: абвостранае пачуццё гістарызму, пастаянны дыялог з мінулым, з "духам" калісьці страчаных маральных каштоўнасцей, з "цяплом" роднай зямлі. І вобразы гэтага нагаўзабытага мінулага нібыта ўсплываюць у нашы дні; некаторыя з сучасных перажыванняў ды разважанняў выражаюцца гістарычнымі калізіямі і аналагамі. Відавочна, што ва ўсім гэтым адлюстроўваецца тое вострае развіццё гістарычнай памяці нашага грамадства, якое так дакладна і зразумела пачало вывяляцца гадоў пятнаццаць — дваццаць таму, калі мы сталі па-сапраўднаму ўсведамляць сваё нацыянальнае самаадчуванне, самасвядомасць. Таму я з такой увагай углядаўся ў "гістарычныя" і "міфалагічныя" рэмінісцэнцыі, у творы нацыянальнай і "суветнай спагадлівасці", у работы, скіраваныя да памяці продкаў (М.Басальгі, Г.Паплаўскага, К.Камала, Ю.Несцерука, В.Мартынука, Л.Хобатава, В.Нямцова, А.Мары)... Нарэшце, выстаўку літаральна захлынула гульнёвая стыхія іншасказанняў, прыпадабненняў, умоўных прыёмаў, метафар, асацыяцый. Разумны глядач міжволі ўцягваецца ў створчасць. Аўтары давярліва звяртаюцца да яго ўяўлення, фантазіі. Пасўнасьць устрыняцця пры гэтым выключаецца, а чараўніцтва мастацкага пераасэнсавання жыцця набывае нейкі свабодны палёт. Гэты свабодны палёт мыслення адчуваецца ў такіх творах, як "Поле" У.Савіна, "Стрэчанне зімы і вясны" В.Балтовіча, "Метамарфозы ночы" В.Герасімава, "Чужы супраць драпежніка" А.Некрасьвіча, "Карабель надзей" А.Концуба, "Менск. Спроба рэінкарнацыі" Р.Сініцы, "Фамільны альбом" А.Сіпаванова, "Зямля" А.Грышкевіча, "Пражытыя гады" А.Вараб'ева...

Так што патэнцыял нашых мастакоў — вялікі. І гэта радуе. Асабліва калі лічыць, што ў сённяшняе мастацтва арганічна і цудоўна ўлілася вялікая плынь таленавітых, а галоўнае — маладых мастакоў, якія думаюць, мысляць. За імі — будучыня...

Барыс КРЭПАК

Да 100-годдзя з дня нараджэння Максіма Танка кампазітар Ларыса Сімаковіч, Нацыянальны акадэмічны народны аркестр імя І.Жыновіча на чале з народным артыстам Беларусі Міхаілам Казінцом, Дзяржаўная харавая капэла імя Р.Шырмы, салісты, сярод якіх былі і ўдзельнікі фольк-тэатра "Госціца", прадставілі прэм'еру rondo-оперы "Люцыян Таполя".

Твор атрымаўся незвычайны. І справа зусім не ў яго дзіўным жанравым азначэнні, якое не мае аналагаў у суветнай практыцы. Такая назва — хутчэй, для "рэкламы". А твор і папраўдзе новы — не толькі па часе напісання (партытура ўзнікла сёлета, акурат да пачатку новага канцэртнага сезона), але і, галоўнае, па сваім музычным напавуенні.

Творчыя адкрыцці ў ім, маленькія ды вялікія, — літаральна на кожным кроку. Твор літаральна фантагуе кампазітарскімі знаходкамі! Аўтарская

так цудоўна адцяняла і дапаўняла сола драўляных духавых. Па-новаму былі працтыганы фальклорныя павевы, у агульную канву твора ўдала ўплылася аўтэнтычная манера народных спеваў. А яшчэ — эстрадны вакал. Оперны. Энергетыка "скарагаворкі", блізкай да рэпа, што, як высвятляецца, працягвае традыцыі "вечнага руху". І сольныя вакалізы, і спеваы з закрытым ротам, часам больш красамоўныя за "падтэкставаньня".

Праца з літаратурным тэкстам — на ўзроўні фантастыкі. Адштурхнуўшыся ад паэмы "Люцыян Таполя", кампазітар стварыла ўласнае лібрэта, дзе выкарысталася і іншыя вершы. Шчодра выкарысталася гульню спю, калі асобныя склады, часткі спю, спалучэнні канчатка аднаго слова і пачатку наступнага ўтвараюць новыя энсавыя адценні ці працягваюць музычную санорыку, узбагачаючы яе на ўзроўні яшчэ і фанетыкі.

Дадайце сюды развітую сістэму лейтматываў, сапраўднае сімфанічнае развіццё, незвычайную музычную драматургію, дзе ронда трактавана не як музычная форма, а як колава-

Прастора

аркестроўка рэзка адрозніваецца ад звычайнага раскладу. Часам аркестр гучаў папраўдзе імпрэсіяністычна, быццам стаўшы часткай прыроды. Інструментальныя групы давялося крыху падгучваць, але мы пачулі надзвычай каларыстычныя цымбалы, трактаваныя не як "ударныя" інструменты, па якіх трэба біць палачкамі колькі хопіць моцы (разнастайных ударных у партытуры, дарэчы, столькі, што музыканты ледзь паспяваюць пераходзіць ад аднаго да другога — літаральна рук не хапае), а як чуплівыя струнныя, здольныя не толькі выдаць безліч разнастайных фарбаў, але і стварыць атмасферу "агучанага паветра", што быццам само па сабе дыхае музыкай. Ледзь не ўпершыню ў музыцы для народнага аркестра на першы план выйшла не чаргаванне цымбальных "трымценняў" з баянным раздоллем ды, асабліва ў апошніх аранжыроўках, панаваннем электрагітары, а сама прырода цымбалаў — струнная і... драўляная, што

рот-кругазварот — пор года і самога жыцця. Ды толькі ўсё гэта — дробязь у параўнанні з той энсавай філасофскай глыбінёй, на якую ўзнята амаль анекдатычная сітуацыя: маўляў, забаранілі мастаку працаваць, а потым не пазналі яго — і замовілі надзвычай адказны "праект", дзе ён на зэолавай мове выказаў усё, што думае пра "заказчыкаў". Паслядоўнае развіццё падзей — толькі фон, на якім паўстае Праўда — галоўная герайна оперы. У кампазітара яна была пазначана як Голая праўда, што адразу выклікала паралелі са старадаўнім жывапісам на біблейска-міфалагічныя тэмы. Але засталася — проста Праўда, бо "голым" атрымалася ўвасабленне оперы: проста канцэртнае выкананне. Нават без аніякай тэатралізацыі і элементаў рэжысуры, падрыхтаванай самой Ларысай Сімаковіч.

Тут і пачынаюцца гульні ў "так, але...". Так, усе салісты былі — супер. Акрамя самой Сімаковіч, што паўстала згаданай Праўдай, гэта Ян Жан-

Эпізоды Радзівілаў

"Легенды..." на службе ў скарбніцы

Напярэдадні свята **Божага Нараджэння ў каталікоў тэлеканал "АНТ" прадэманструе новую стужку "Белвідацэнтра" "Легенды Нясвіжскага замка". Прэзентацыя карціны адбылася крыху раней — 19 снежня — у старажытных мурах Нясвіжскага палаца. Урачыстая атмасфера, старадаўняя музыка, артысты ў магнацкіх строях... На месцы, дзе цягам чатырохсот гадоў развіваліся найбольш важныя падзеі айчынай гісторыі, аповед пра іх удзельнікаў успрымаўся з асаблівымі эмоцыямі.**

Зрэшты, "Легенды..." — не чарговы "відэападручнік" гісторыі, а захапляльнае і часам вельмі кранальнае відовішча з жыцця самага вядомага магнацкага роду Беларусі. Рэжысёр Настасся Мірашнічэнка і аўтар сцэнарыя Алена Антанішына вырашылі ўвасобіць на экране найбольш цікавыя эпізоды, звязаныя з Радзівіламі ды іх Нясвіжскай "штаб-кватэрай". Сярод дзеючых асоб стужкі — Барбара Радзівіл, ейны каханый Жыгімонт Аўгуст і постаць яе дваініка — Чорнай Панны, заснавальнік ардынацыі Мікалай Радзівіл "Сірот-

ка" і Дамінік Геранім Радзівіл, італьянскі архітэктар Джавані Бернардоні і перадапошні гаспадар Нясвіжа — Антоній Альбрэхт, юная Марыся ды яе гаротны каханый. Гісторыі з іх жыцця прадстаўляюць прафесійныя гісторыкі ды знаўцы роду Радзівілаў.

Кожны з герояў карціны, нават легендарныя асобы, прадстаўлены ў сваім дакладна прапрацаваным гістарычным вобразе — стваральнікам карціны ўдалося знайсці баланс паміж ігравым і дакументальным, навуковым і забаўляльным. Аўтары фільма прыдумалі драматургічны ход: чатыры з паловай стагоддзі радзівілаўскага Нясвіжа ўдалося звязаць у адзінае праз старыя фотаздымкі. Галоўная герайна стужкі — дзесяцігадовая Эльжбета, якая прыязджае да бацькоў у палац на летнія канікулы і атрымлівае ў падарунак фотакамеру. Постаці айчынай гісторыі працягваюцца на ейных здымках. А сама Эльжбета паўстае ў фінале карціны ўжо зусім дарослай кабетай пад час свайго наведання родавага гнязда...

Для творага дуэта Настасі Мірашнічэнка і Алены Антанішынай дадзена стужка — ужо другі зварот да гісторыі нясвіжскіх магнатаў: колькі месяцаў таму "К" пісала аб прэм'еры іх карціны "Фаўст Радзівілаў" пра знакамітага стваральніка першага музычнага твора па-

Прэм'ера, "Супер!" і "Так, але..."

"Люцыяна Таполі"

чак, які спалучаў рэпетыцыі партыі Люцыяна Таполі з удзелам у фінале нацыянальнага адбору на "Еўрабачанне". Ёта і салістка Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Дзіяна Трыфанавая, якая ўзяла сваю Тэклію на вяршыню оперных спеваў. Ёта і надзвычай артыстычны, здольны без слоў, адно інтанацыяй адлюстраваць усю гаму пачуццяў і супярэчлівасць характару Біскупа, саліст аркестра Ігар Задарожны, які літаральна напружаны прэм'еры зладзіў свой чарговы сольны вечар з новай праграмай. І, канешне ж, дзяўчаты з "Госціцы"...

Але... Яшчэ задоўга да прэм'еры артысты хору не хавалі сваёй іроніі і нават абурэння на адрас партытуры. Не сцішылі яны свой негатыў і пасля выканальніцкага поспеху. Можна, ва ўсім вінаваты далёка не "цукровы" характар літаральна любога з твораў? Ці разгадка — у гістарычных паралелях? Узгадалася, як у свой час выканаўцы адмаўляліся ўдзельнічаць

у операх Р.Вагнера. Узгадалася і тое, з якім піетэтам нашы музыканты неаднойчы звярталіся да найскладаных твораў замежных кампазітараў. Можна, яшчэ і са спадзяваннем, што з гэтым рэпертуарам іх запрасяць на гастролі? Цікава, ці змянілася б стаўленне да нацыянальнага твора, калі б з ім і сапраўды ехалі на замежны фестываль?

Апошняя думка, дарэчы, патрабуе асобнага абмеркавання. Сапраўды, мы неяк прызвычаліся, што нашы нацыянальныя творы — для "ўнутранага карыстання". А яно, між тым, надзвычай кароткае. І, за рэдкім выключэннем, не выходзіць за рамкі аднаго-адзінага сталічнага паказу. Можна, вядома, скардзіцца на густы публікі, на недахоп грошай, неабходных для паездкі вялікага калектыву (а ў выпадку з "Люцыянам Таполі" — нават двух). А можна падумаць пра іншае: як зрабіць "нацыянальны прадукт" не толькі канкурэнтаздольным, але і вядомым. Ётым разам

кампазітар не займалася распаўсюджваннем білетаў. Ці займаўся хто-небудзь гэтым увогуле? Так, былі афішы. Быў і ролік на тэлебачанні. Але не было пошуку так званай мэтавай аўдыторыі. Таму абышлося без звычайна аншлагу.

Шкада. Тым больш, што гэты твор адкрывае новыя шляхі развіцця і народнага аркестра, і самога жанру оперы. А значыць, лёс прэм'еры будзе ў той або іншай меры ўплываць на далейшы разгорт падзей: дасць пачатак новым шляхам у мастацтве — ці станецца "спыненай лініяй", якая будзе чакаць свайго працягу дзесьці ў аддаленай будучыні. Пра беларускую оперу з народным аркестрам марылі ў 1930-я гады. Узнікла такая опера — у 2012-м. А калі будзе пастаўлена? Можна, яе "адкрые" які-небудзь замежны фестываль? Здаецца, гэта больш рэальна, чым усё астатняе...

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымку: у час прэм'еры.
Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Кадр з фільма "Легенды Нясвіжскага замка"

водле вядомай паэмы Гётэ. Як і першы фільм, "Легенды Нясвіжскага замка" — вельмі якасная ў мастацкім плане карціна, з прафесійнымі акцёрамі, шыкоўнымі касцюмамі ды здымкамі ў інтэр'ерах, якія памятаюць персанажаў карціны. Пры яе праглядзе цяжка паверыць у тое, што пастановачныя эпізоды былі зняты ўсяго за тры дні: здымачная група на чале з Настассяй Мірашнічэнка літаральна зрабіла цуд і даказала, што ёй пад сілу поўнаметражнае мастацкае кіно. Менавіта высокім мастацкім узроўнем вылучаюцца сцэны "Белвідэацэнтра" сярод мноства тэлеперадач аб Радзівілах, якіх асабліва шмат было створана за апошні час.

— Нашы супрацоўнікі з асаблівым імгэтам працавалі над гэтым фільмам, бо ведалі, што яго будуць гля-

дзець не толькі ў Нясвіжы і нават не толькі ў Беларусі, — расставёў на прэзентацыі дырэктар РУП "Беларускі відэацэнтр" і прадзюсар карціны Юрый Ігруша. — "Легенды Нясвіжскага замка" ствараліся пры фінансавай падтрымцы найбуйнейшага айчыннага банка, што адразу замовіў тыраж у 3,5 тысячы дыскаў. Адзін з іх ужо падараны прадстаўнікам роду Радзівілаў, якія паабяцалі паказаць сцэну спадарыні Эльжбеце — дачцэ перадапошняга ўладальніка Нясвіжскага замка. Так, яна і стала прататыпам галоўнага вобраза ў нашым фільме...

Дыск са сцэнкай ужо могуць набыць усе наведвальнікі Нясвіжскага палацава-паркавага комплексу ў шапіку з фірменнымі радзівілаўскімі сувенірамі. Пакуль гатова толькі руска-

моўная версія сцэны, але ў бліжэйшых планах — і беларускамоўны варыянт.

— Мы вельмі задаволены супрацоўніцтвам з "Белвідэацэнтрам", — кажа дырэктар Нясвіжскага палацава-паркавага комплексу Сяргей Клімаў. — Новая сцэна стане добрым дадаткам да таго, што ўжо напісана і знята аб Нясвіжы. Думаю, кінематаграфісты і надалей не пакінуць родавае гняздо Радзівілаў па-за сваёй увагай — будзе вельмі цікава, нарэшце, убачыць і ігрывы поўнаметражны праект, прысвечаны гісторыі слаўтай фаміліі...

Сапраўды, цікавы падыход да гісторыі і майстэрства аўтараў "Легенды Нясвіжскага замка" можна ставіць толькі ў прыклад: нясвіжская калекцыя атрымала яшчэ адзін каштоўны экспанат...

Антон СІДАРЭНКА

Пад назвай "Свет рэчаў і пачуццяў" у Нацыянальным мастацкім музеі адбылася выстаўка заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі краіны, Ганаровага члена Расійскай акадэміі мастацтваў, прафесара Уладзіміра Зінкевіча. У экспазіцыі прадстаўлена каля сямідзесяці жывапісных кампазіцый, створаных мастаком за апошнія шэсць гадоў.

Добра бачыць

Інтэрпрэтатар навакольнага свету

У.Зінкевіч. "Месяцовае святло"

У сваёй творчасці Уладзімір Леанідавіч асэнсоўвае рамантычныя якасці навакольнага свету. Ён створае ўласна-вобразна-пластычную сістэма, заснаваная на сімвалічнай інтэрпрэтацыі вобразаў. Мастак у сваіх работах перадае цэласную сувязь чалавека з прыродай, дасягаючы ўздзеяння на глядача пры дапамозе выразных колеравых рашэнняў, вывераных форм і арыгінальных кампазіцыйных пабудов.

Творчасць Уладзіміра Зінкевіча вылучаецца ўнікальнай змястоўнасцю і незвычайным тлумачэннем дзіўных з'яў навакольнага свету. Створаныя ім вобразы напоўнены вялікімі пачуццямі і не паддаюцца спрошчанай інтэрпрэтацыі. Мастак карыстаецца ўласнай, уласцівай толькі яму, мастацкай мовай, унікальным арсеналам выразных сродкаў працы з колерам і лініяй. У кожнай кампазіцыі заўсёды прысутнічае сам прадмет творага даследавання альбо намёк на яго. Творчасць Уладзіміра Зінкевіча не падлягае тыражаванню — яна заўсёды аўтарская, індывідуальная. Пластычна-вобразныя задумкі ўвасоблены ў серыях жывапісных работ, сярод якіх — найбольш вядомыя "Старое віно", "Забавы Вадалея", "Гарбата каля мора", "Пара туманоў", "Зімовыя пейзажы" ды іншыя.

Мастацтва Уладзіміра Зінкевіча — з традыцыямі і бляскам навізны — займае годнае месца ў мастацкай іерархіі сучаснага мастацтва Беларусі. Сам творчы шлях майстра з'яўляецца прыкладам надзвычай яснай і лагічна абумоўленай творчай стратэгіі. Палітра мастака валодае дзіўным магнетызмам і асацыятыўнай змястоўнасцю. Яму ўласціва тонкае пачуццё колеру, бліскавае кампазіцыйнае майстэрства, прафесійная культура і глыбокая інтэлігентнасць. Палотны Уладзіміра Зінкевіча адзначаны рэдкай мастацкай самабытнасцю, асаблівай філасофіяй, унікальнасцю пластычнай мовы,

У.Зінкевіч. "Дыялог"

глыбокім веданнем і пачуццём прыналежнасці да культуры свайго народа. Ён заўсёды "добра бачыць" не толькі саму прастору палатна, але і прастору ўсёй мастацкай сцэны.

Жывапісная творчасць Уладзіміра Зінкевіча зведала мноства трансфармацый на шляху адкрыцця лёгкапазнавальнага почырку. Пышная манатоннасць жывапіснай манеры аўтара не стварае адчування "цяжкаважнасці". Яго карцінам, як невялікага памеру, так і буйнафарматым, уласціва надзвычай свежае эмацыянальнае ўстрыманне, глыбокае стаўленне да адбору ўражанняў, выразнасць рытмічнай структуры і заканамернасць усіх дэталей ды элементаў. Вялікае значэнне мае паўтаральнасць матываў у цыклах. Да іх адносяцца дрэвы, заслона туману, таямнічы жаночы вобраз. Такая ўзаемная сувязь сведчыць пра пастаяннае развіццё канцэпцый творчасці.

Уладзімір Зінкевіч стварае свае работы, зыходзячы з назіранняў і вывучэння ўласных эмоцый. Яго творы сталі выразным адлюстраваннем свету пачуццяў і рэчаў. Што б мастак ні пісаў — партрэт, пейзаж або нацюрморт, — мэта яго ў тым, каб выявіць імкненне да гарманічнага адзінства з навакольным светам.

Міхаіл БАРАЗНА, кандыдат мастацтвазнаўства, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

— Гады тры таму ў сваім інтэрв'ю для "К" вы агучылі досыць амбітную задуму: "забыць" у музей тую моладзь, якая ніколі не адкрывала дзверы падобных устаноў. Ці атрымалася?

— Даваць адназначна станоўчы адказ было б пахвальбой, але... мы паслядоўна працуем на гэтай ніве, і пэўныя зрухі ўжо ёсць. Тут, натуральна, узнікае пытанне: а як забываць моладзь? Загнаць сілком альбо прывесці за руку можна толькі школьнікаў, са студэнтамі — ужо складаней... І ў кожным разе, калі ім не будзе цікава на тваёй выстаўцы, яны ўцякуць з яе, як толькі настаўнік адвернецца.

Таму мы пайшлі іншым шляхам: разнастаіць наш асартымент тымі імпрэзамі, якія могуць выклікаць цікавасць моладзі. Прыкладам, сёлета ўпершыню зладзілі своеасаблівую акцыю, прысвечаную стрыт-арту. Нам было важна давесці, што ў ліку графітчыкаў — не толькі хуліганы, якія пэцкаюць горад няўцямнымі надпісамі, але і сапраўдныя творцы, што шчыра прагнуць выказацца і пакутуюць праз брак параўмення з грамадствам. І калі мы запрасілі іх паўдзельнічаць у выстаўцы, прысвечанай Марку

Пятнаццаты ўгодкі музея — гэта папраўдзе "паркалёвы" юбілей, асабліва калі ўлічыць, які век маюць найстарэйшыя з такіх устаноў. Тым не менш, перыяд станаўлення — ці не найважнейшы ў гісторыі. Музей сучаснага выяўленчага мастацтва, які сёлета адсвяткаваў сваё 15-годдзе, скарыстаў гэты час не дарэмна, трывала прапісаўшыся на культурнай карце Мінска і знайшоўшы — а потым і пашырыўшы — уласную аўдыторыю. Менавіта з гэтай тэмы і пачалася наша гутарка з дырэктарам музея Наталляй ШАРАНГОВІЧ.

Паблік, стрыт, лофт...

І пленэрны выхад музея на гарадскую плошчу

Шагалу на плошчы Якуба Коласа, людзей сабралася нямала. Потым "стрыт-артысты" зладзілі свае майстар-класы ўжо ў сценах музея — і зноў прывабілі ў іх мноства немужейнай публікі! Мы пераканаліся, што ёсць вялікі пласт моладзі, які такім чынам можа быць далучаны да сучаснага мастацтва. І, безумоўна, будзем працягваць дзейнічаць у гэтым напрамку. Увесну плануем ужо цэлы фэст стрыт-арту з удзелам аўтараў з суседніх краін. Вядома ж, гэта будзе і добрая нагода падыскатаваць наконт таго, ці мае стрыт-арт права на афіцыйнае жыццё і якія формы ён можа набыць у гарадской прасторы Мінска.

— У той самы час, ваш музей ужо зрабіў крок у гэтую прастору, на цёплы час года літаральна пераўтварыўшы плошчу Якуба Коласа ў свой філіял. Ці плануецца там нешта новае?

— Абавязкова! Але сакрэтаў пакуль раскрываць не буду. Мы і сапраўды пачуваемся неяк зацесна ў сценах музея — пагатоў, і плошчы ў нас зусім невялікія. Таму асваенне гарадской прасторы стала для нас выйцем. Плануем рабіць гэта яшчэ больш эфектыўна ды эфектна, "выплёскаць" на вуліцы самыя розныя віды мастацтваў, скажам, тое ж кіно, якое мы ўжо паказвалі ў мінулы Дзень горада.

— Ці не замяніць гэты публік-арт традыцыйныя формы музейнай працы?

— Ні ў якім разе! Мы пераканаліся ў тым, што публік-арт — гэта выдатны спосаб нязмушана далучыць да мастацтва простых мінакоў. Як ні круці, але музеі наведвае не такі і значны працэнт жыхароў горада, вулічная аўдыторыя куды большая. І дарэчы, пасля выстаўкі рэпрадукцый Шагала мы адзначылі прыкметны рост наведвальнікаў. Мабыць, яны даведаліся пра нашу існаванне і вырашылі зазірнуць дзеля цікаўнасці.

— Але ж многія глядзчы чакаюць ад вас менавіта традыцыйных выставак добрага прафесійнага мастацтва, якое існуе на Беларусі і таму прэтэндуе на права называцца сучасным...

— Як мне падаецца, бясконца дыскусія на тэму таго, што ж такое сучаснае мастацтва, у айчынай прасторы вырашаецца на карысць той пазіцыі, паводле якой пад гэтым тэрмінам маецца на ўвазе не проста механічны зрээ усяго, што існуе сёння, але менавіта мастацтва пошукаў і эксперыменту, здатных стварыць

платформу для нейкіх пазітыўных зрухаў у грамадскай свядомасці. Таму мы і імкнёмся стаць пляцоўкай менавіта для творчых эксперыментуў самага рознага кшталту — у тым ліку і на глебе традыцыйнага мастацтва. Што ж да звыклых форм яго рэпрэзентацыі... Мы таксама пра іх не забываемся. Але ў Мінску ёсць і іншыя

выставачныя пляцоўкі, якія на гэтым спецыялізуюцца, і паўтарацца тут не хацелася б.

— Толькі што вы закранулі ледзь не самую балючую праблему музея: катастрофічны недахоп плошчаў. Ён быў відавочны яшчэ на самым пачатку гісторыі ўстановы, і вырашыць яго адно з дапамогай "выхаду на вуліцу" наўрад ці магчыма...

— Гэта сапраўды так. А памяшканне ды яго канкрэтныя параметры для нас вельмі важныя. Вы ж самі разумееце, што праэкспанаваць нейкія буйныя творы магчымасці нам пакуль не дазваляюць. І таму мы ўвесь час працуем над тым, каб гэтая праблема неяк вырашылася. Ёсць ужо і пэўныя ідэі, але пакуль я не наважуся іх канкрэтызаваць.

— Ва ўсім свеце сёння пануе мода на арт-лофт — прамысловыя памяшканні, што пераўтвараюцца ў выставачныя плошчы. Дык калі ж і ў Мінску з'явіцца нешта падобнае?

— Вось-вось, вы амаль адгадалі адну нашу ідэю! Сапраўды, сучаснае мастацтва выдатна глядзіцца ў такіх крышачку брутальных інтэр'ерах. Апошні раз мы пераканаліся ў гэтым, пабываўшы восенню ў Пекіне,

ларускай культуры ў КНР. І мушу зазначыць, што цікавасць да яе пераўзышла ўсе чаканні! Як, між іншым, і выстаўка Уладзіміра Цэслера, што прайшла сёлета ў Санкт-Пецярбургу. Толькі цягам Ночы музеяў яе наведала больш за тысяч чалавек! Адназначна, міжнародны вектар дзейнасці нашага музея таксама не абмянаецца ўвагай.

— На Першым музейным форуме Музей сучаснага выяўленчага мастацтва атрымаў дыплом за партнёрскую дзейнасць. І сапраўды, вам удаецца знаходзіць параўменне як з саліднымі міжнароднымі інстытуцыямі, так і з простымі энтузіястамі, якія прыходзяць да вас ледзь не з вуліцы...

— Чаму ж, бывае, што і з вуліцы прыходзяць! Ведаеце, у нас яшчэ засталася тая загнанная звычка, калі людзі наладжваюць супрацоўніцтва "па знаёмстве", а проста прыйсці ды расправесці пра сваю ідэю нават неяк боязна. Натуральна, справе такі падыход не спрыяе. Таму мы і сапраўды гатовы выслухаць любога. І звяртаючыся да нас са сваімі задумамі, маладыя ды амбітныя разумеюць, што музей — установа не такая ўжо кан-

серватыўная, як многім падаецца. Так наладжваюцца цікавыя праекты, так і спонсары, дарэчы, знаходзяцца.

— Не сакрэт, што алгарытм пошуку апошніх сёння хвалюе, не раўнаючы, кожнага музейшчыка...

— Безумоўна, мы ўсе тут пакуль яшчэ толькі вучымся. Вучымся, як працаваць са спонсарамі, як цікава прадставіць свае задумкі, як запэўніць, што з іх атрымаецца нешта вартае. Але пэўны прагрэс ужо ёсць. Прыкладам, сёлета ў нас быў карысны досвед працы з кампаніяй, якая займаецца ІТ-тэхналогіямі. На пачатку стаўленне да нас было... ну, скажам так, няпэўнае. Але калі мы зладзілі выстаўку аднаго з яе супрацоўнікаў, які ў вольны ад працы час робіць цікавыя калажы, і выстаўка была паспяховай, давер да нас значна ўзрос. Не так даўно мы прапанавалі кампаніі ўвайсці ў наш асяродок савет ды наладзіць доўгатэрміновае супрацоўніцтва, і адказ быў станоўчы. Адназначна, у сваёй карыснасці нам трэба запэўніваць спонсараў не на пальцах, а — з дапамогай канкрэтных дзеянняў.

— Поспех любой установы ў значнай ступені залежыць ад яе калектыву...

— І ў гэтым сэнсе нам папраўдзе пашчасціла: калектыву склаўся, ён — малады, прафесійны ды імпатны. Прычым працуюць у ім не толькі абазначаны мастацтвазнаўцы, але і мастакі — прыкладам, такія вядомыя беларускія графікі, як Ганна Ціханавіч, якая сёлета ініцыявала выдатны праект, прысвечаны мастацтву эксплібрыса, і Сяргей Бальянок. Заняўшы сваю цяперашнюю пасаду, я з самага пачатку імкнулася стварыць у музеі творчую атмасферу, якая стымулявала б працу. Бо калі яе няма, чалавек працуе, робіць выстаўкі адно "дзеля птушачкі". А каму яны такія патрэбны?..

Ілья СВІРЫН
На здымках: Наталля Шаранговіч; арт-праекты ва ўстанове і ля яе ў Ноч музеяў.
Фота Юрыя ІВАНОВА

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Темп: ♩ = 136. Динамика: mf. Голосная линия: 1. Без ця-бе, без ця-

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: бе мне са-мот-на і гор-ка,

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: без ця-бе, без ця-бе ў сэр-цы гас-не а-

© У. Пецюкевіч, Д. Дайгуль 2008

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: -лы, поў-ніц-ша та-бо-ю

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: не-ба і зям-ля, што ты на-ра-бі-

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: -ла, што ты на-ра-бі-ла,

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: не-за-быў-на-я ма-я!

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: гонь. У-зый-дзі на-да мной

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: не-па-гас-на-я зор-ка, па-свя-ці, па-свя-

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: ці мне з ю-нац-тва май-го.

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: Дзе я ні бы-ва-ю, чу-ю го-лас мі-

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: я! не-за-быў-на-

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: я ма-я!

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: не-за-быў-на-я ма-я!

Музыкальная партитура для голоса и фортепиано. Динамика: mf. Голосная линия: не-за-быў-на-я ма-я!

Галіна БРАЗЮЛЬ, дырэктар
Камайскага СДК Пастаўскага раёна

Ну, мужыкі!

Жартоўная інсцэніроўка

Дзеючыя асобы:

ЯЎСЕЙ — абібок, дагледжаны і франтаваты;

ДАНУСЯ — яго жонка, гаспадарлівая, руплівая;

ПРОНЯ — сяброўка Данусі, жвавая, крыху істэрычная асоба;

МАРЫНА — старая дзева, іхняя сяброўка;

ІВАНАЎНА — дужая, кемлівая старуха, іхняя суседка.

Дзея першая

Панадворак сялянскай сядзібы: плот, лаўка, гаспадарчыя прыпады. Выходзіць заспаны Яўсей.

ЯЎСЕЙ (пацягваецца, пазяхае). Вой, вой, не магу... Ледзь варушуся, жонка дзерунамі абкарміла! (Чуваць крык ягонай жонкі: "Яўсей!") Данусечка мая крычыць... Не жанчына, а цуд: прыгожая, гаспадарлівая, лагодная! Пашанцавала мне, як дурню на Каляды... (Крык паўтараецца: "Яўсейка!")

Прылегчы, ці што... ("Яўсей, дзе цябе доля носіць?") Вось назола, га! Зараз працаваць прымусяць! Пасля шчодрой ежы паляжаць бы...

("Яусе-е-ей!") Ну ніякага асабістага жыцця не маю! Працаваць ёй... Трэба нейкую "хваробу" хуценька прыдбаць! Жудаснае запаленне чаго-небудзь! Думай, думай, галава!.. Вось прышчык на носе з'явіўся — гэта ж першая прыкмета смяротнай хваробы!

І ззаду скула нейкая (выглядае нешта за спінай)... Ці то камар джыгнуў? Во, дык я ж зусім хворы! (Уладкоўваецца на лавачцы, стогне.)

На панадворак выбягае Дануся.

ДАНУСЯ. Яўсей! Ах ты, лайдак, ізноў уклаўся! Ідзі казу пасвіць, ці травы накасі трусам на вячэру!

ЯЎСЕЙ. Не пайду, каса цяжкая! Адчাপіся!

ДАНУСЯ. Каса яму цяжкая! І баран бы касіў, каб хто касу насіў! Падымайся, лайдак!

ЯЎСЕЙ. Не чапляйся, я адпачываю!

ДАНУСЯ. Дзе ж ты гэтак натаміўся? Калі з боку на бок перакуліўся, ці калі лыжку да рота падносіў, га? Лепш бы я ў дзеўках засталася, чым з гультаём усё жыццё мучацца!

ЯЎСЕЙ. Не крычы на хворага!

ДАНУСЯ. Гэты ты хворы?

ЯЎСЕЙ. Не хацеў цябе хваляваць, Данусечка, але давядзецца. Ведай: у мяне вельмі вострае запаленне варотцаў сэрца! Жудаснае, невылечнае!

ДАНУСЯ. Зараз я табе дапамагу: і лянтую тваю, і запаленне хітрыкаў імгненна вылечу! Вось толькі паленца знайду! (Шукае, чым "лячыць".)

ЯЎСЕЙ. Данусечка, не лайся, я — амаль непрытомны, пэўна, хутка сканаю!

ДАНУСЯ. Ад абжорства ці ад лянтоты? З гу-

льтаём ажаніцца — лепш удушыцца! (Лупцуе Яўсея ручніком.) Адна буду жыць! Не прыходзь больш дахаты! Не патрэбен мне такі абібок!

ЯЎСЕЙ. І не прыйду! Лепш да Марыны ў прымакі, чым з такой вядзьмаркай пакутаваць!

ДАНУСЯ. Патрэбны ты ёй, як хваробе кашаль! (Стомлена прысядае.) Гэта ён пра маю сяброўку, Марыну. Вось каму зайздросчу! Зусім не ганебна старой дзевай быць! Жыве сабе адна, ніякага клопату не мае... Сваталіся многія, але яна лічыць: "Лепш ніякі, чым абы-які!"

Чуецца жаночы лямант, недзе ідзе бойка.

ДАНУСЯ. Вось, ізноў суседзі сварацца. Пэўна, сусед, як заўсёды, на карак наступіў. Проня лямантуе, мая сяброўка. Вой, калі гаспадар п'е і скача — гаспадарка плача! Ад гарэлкі ж розум мелкі. Бедная Проня!

Выбягае ўскудлачаная Проня.

ДАНУСЯ (адскачыўшы). Добры дзень, сябровачка!

ПРОНЯ. Добры, добры... Ну, мужыкі!..

ДАНУСЯ. Што ў вас здарылася?

ПРОНЯ. Старая песня: як п'ян — дык капітан, а праспіцца — свінні баіцца! Добра Марыне: ніхто галаву не дурыць. А мы яе шкадавалі... Хто ж нас пашкадуе? Быццам бы і замуж за каханых выходзілі, а дзе яно, тое каханне?..

ДАНУСЯ (нібыта весела). А я свайго гультая выгнала! Пажыву адна, адпачну, пагуляю. (Задумваецца.) Але ж мой Яўсей не зусім і дрэнны, а прыгажун які — на ўсю парафію! Галівуд адпачывае!

ПРОНЯ. Добра яму галівудзіць на тваім карку! Згаладае — вернецца!

ДАНУСЯ (рашуча). Не пушчу!

ПРОНЯ. А каб ты ведала, як мне мой надакучыў! Вочы б не бачылі! Усё! Вырашыла: пажыву ў Марыны, а там пабачым.

Чуюцца крыкі Іванаўны.

ІВАНАЎНА. Ай-ай-ай! Ледзь не ўвазнеслася!

ПРОНЯ. Паспееш! Што здарылася? Чаго крычыш?

ІВАНАЎНА (нібыта "паміраючы" ад жаху). Іду сабе ціхенька да крамы, вядома ж, сама з сабой размаўляю: што купіць, што не купляць, каб мала заплаціць і шмат чаго ўзяць... І тут вылятае нейкая жахлівая істота, кідае мяне на зямельку і сама туды ж валіцца! Раптам пазнаю, хто гэта...

ПРОНЯ. Хто?!

ДАНУСЯ. Хто?!

ІВАНАЎНА. Твой Яўсей! "Выбачай, — кажа, — цётка, свету беллага не бачу, не тое што людзей..." Захварэў ён на невылечную

хваробу: жудаснае запаленне ў яго... нейкіх варотцаў... Ці то печані? Ці то сэрца? Ці то іншых органаў?.. (Галосіць.) А Данусечка ж мая бедная, а Яўсеяка ж родненкі, на каго ж ты нас пакідаеш? Такі малады — і запаленне варотцаў, у-у-а-а!

Дануся пырскае на Іванаўну вадой.

ПРОНЯ (са смехам). Ну, мужыкі!

ІВАНАЎНА. Ледзь не ўвазнеслася! (Да Данусі.) Нягодніца, абліла ўсю! Праўду казаў Яўсей: гэта ты яго давяла да хваробы, а потым, знямогла, з хаты выгнала!

У Данусі ад абурэння адымае мову. Проня смяецца.

ПРОНЯ. Ну, мужыкі... Ну, мужыкі!

ІВАНАЎНА. Пры чым тут мужыкі? Ты, дзеўка, нешта загаворвацца пачала!

ПРОНЯ. А пры тым, што ад іх — усе нашы беды! Добра Марыне: сама сабе гаспадыня! Ні табе ляяны ў хаце, ні табе сваркі!

ІВАНАЎНА. Вось як ты заспявала! Марыне яна зайздросціць! Падумаў, дурніца, як ёй у адзіноце жыць давядзіцца: часам і словам няма з кім перакінуцца! Каб ты менш языком малала, дык і твай, можа, не піў бы так!

А то брэшаш, як сабака на свой хвост!..

Проня надзьмулася, Іванаўна яе супакойвае.

ПРОНЯ. Усё роўна, усе нашы беды — ад мужыкоў!

ДАНУСЯ. Мой людзей у зман увёў: хваробу сабе прыдумаў, каб не працаваць! (Перадражнівае.) "Запаленне варотцаў сэрца!" Я яму гэтыя варотцы пазачыняю зусім!

ІВАНАЎНА. А каб ён апруцянеў!

ПРОНЯ. Ну, мужыкі... Ну, мужыкі!

ІВАНАЎНА (ляскае сябе па лбе). Бабанькі! Зусім забылася: наша ж Марына жаніха сабе праз газету прыдбала! Іншамарка ў яго!

ПРОНЯ. Збегаем, хоць на чужое шчасце глянем!

Проня і Дануся кідаюцца бегчы.

ІВАНАЎНА. Стойце, пачакайце! Няма Марыны дома: жаніх ейны, "газетны", павёз да сябе, у горад, пагасцяваць.

ДАНУСЯ. Ну вось...
ПРОНЯ. Усё роўна пойдзем, на Марыніны кветкі паглядзім, на лавачцы пасядзім, маладосць успомнім. Пайшлі, Іванаўна!
Ідуць, спяваючы. Дануся і Проня пад руку — наперадзе. Іванаўна "кульгае" за імі.

Дзея другая

Хата Марыны. Гаспадыня штосьці ціхенька напявае. З'яўляецца Яўсей.

ЯЎСЕЙ. Добры дзень, Марыначка! А ты ўсё квітнееш!

МАРЫНА. Прывітанне, Яўсей! Заходзь, калі ласка. Як там Дануся? Чаго стаіш у дзвярах, нібыта на вяселле прыйшоў запрашаць?

"Кульгавы" №11-51 — 52 22 снежня 2012 г.

ЯЎСЕЙ. Таму і прыйшоў. Марыначка, выходзь за мяне замуж!

МАРЫНА. Ты здурнеў?!

Чуюцца стевы: гэта сяброўкі. Яўсей мітусіцца, бегае па пакоі, хаваецца пад сталом. Марына смяецца з яго.

ІВАНАЎНА (здіўлена). Марына? Ты дома? Дзень добры!

ДАНУСЯ. Марыначка, ці ж ты гэта? Памаладзела, папрыгажэла!..

ПРОНЯ. Сапраўды! Ну, мужыкі!..

МАРЫНА. Заходзьце, сябровачкі, сядайце!

ІВАНАЎНА. Ну, раскажвай нам пра свайго кавалера!

МАРЫНА (маша рукой). Няма чаго раскажваць!

ДАНУСЯ, ІВАНАЎНА (разам). Як гэта: "няма"?

ПРОНЯ. Ну, мужыкі!

МАРЫНА (адцягваючы увагу, спявае прыпеўку).

Мне не трэба пуд гароху —

Толькі дзве гарошынькі.

Мне не трэба многа хлопцаў,

А — адзін, харошанькі!..

УСЕ РАЗАМ.

Ой, бяда, бяда, бяда! У гародзе — лебяды, Чаромха — белая. Што любоў

надзелала!..

ДАНУСЯ. Распавдай хутчэй, без таямніц, які ён, твой кавалер?

МАРЫНА. А ніякі, звычайны: малы, лысы... Але не гэта галоўнае!

ПРОНЯ. Затое — на іншмарцы!

МАРЫНА. Ды каб яна прапала, тая іншмарка! Галоўнае, што я яго не кахаю!

Марына хутка збірае на стол.

ПРОНЯ. Ну, мужыкі!

ІВАНАЎНА (да Марыны). А якая карысьць з твайго каханья? Ты Хведзьку з хутара колькі гадоў ужо кахаеш? Дваццаць ці дваццаць пяць? А ягоны бацька — мацнейшы за ваша каханне: забараніў сыну на табе жаніцца!

ДАНУСЯ. Каханне ёй спатрэбілася! Ты ў нас запытайся, дзе наша каханне падзелася? (Быццам шукае каханне.) Каханне, гэі! Ты дзе, агу! Каханне!..

УСЕ (па чарзе). Дзе? Дзе? Дзе?

ДАНУСЯ. А нямашака! Знікла ў невядомым напрамку! Дый гары яно гарам!

ПРОНЯ. Ну, мужыкі! А я пайшла б! (З захваленнем.) Каталася б сабе на іншмарцы па вёсцы: фук — туды, фук — сюды! А няхай ён і малы! Фук — туды! Фук — сюды! А няхай і лысы! Фук — туды! Фук — сюды! А няхай і пузаты! Фук — туды!..

ІВАНАЎНА (перабівае). Сядзь! Здурнела зусім: фук — туды, фук — сюды, малы, лысы, пузаты... Цьфу ты, бессаромніца! Мужык ён і ёсць мужык, навошта яму прыгажосць? Іншмарка ёй мроіцца! Глядзі ў мяне! Атрымаеш зараз...

Проня сцішылася, надзьмулася. Сяброўкі засумавалі: кожная — пра сваё.

ДАНУСЯ (летуценна). А па мне, хоць пад лаўкаю сядзець, абы на прыгожага глядзець!

ПРОНЯ. Вось ты і пайшла замуж за прыгожага ды лянівлага! А з гультаём ажаніцца — лепш удушыцца!

Проня сцішылася, надзьмулася. Сяброўкі засумавалі: кожная — пра сваё.

ДАНУСЯ (летуценна). А па мне, хоць пад лаўкаю сядзець, абы на прыгожага глядзець!

ПРОНЯ. Вось ты і пайшла замуж за прыгожага ды лянівлага! А з гультаём ажаніцца — лепш удушыцца!

Проня сцішылася, надзьмулася. Сяброўкі засумавалі: кожная — пра сваё.

ДАНУСЯ (летуценна). А па мне, хоць пад лаўкаю сядзець, абы на прыгожага глядзець!

ПРОНЯ. Вось ты і пайшла замуж за прыгожага ды лянівлага! А з гультаём ажаніцца — лепш удушыцца!

ДАНУСЯ. Ты майго Яўсея не чапай! Ён хоць і лянів, ды не п'е. А твой — п'яніца!

А хто п'яніцу палюбіць, той жыццё сабе загубіць!

Дануся наступае на Проню. Сяброўкі сварацца. Марына разнімае, спрабуе адцягнуць увагу прыпеўкамі.

МАРЫНА. Сябровачкі, лепш не мець мужыка ніякага, чым абы-якога! (Спявае.)

Не стой пад акном,

Не махай картузікам!

Я нікуды не пайду

З такім карапузікам!..

УСЕ (разам).

Ой, бяда, бяда, бяда!..

ДАНУСЯ.

А мой мілы — тыр-тыр-тыр:

на "тыр-тыр" катаецца.

Як пачую "тыр-тыр-тыр" —

Сэрца разрываецца!..

УСЕ (разам).

Ой, бяда, бяда, бяда!..

ПРОНЯ.

Вось бядуюць: бульбу з'елі

Каларадскія жукі!

Мы абыдземся без бульбы,

Абы былі мужыкі!..

УСЕ (разам).

Ой, бяда, бяда, бяда!..

Пакуль жанчыны спяваюць ды скачуць, Яўсей выпаўзае з-пад стала, налівае сабе, выпівае, закусвае, ізноў хаваецца пад стол.

ІВАНАЎНА. Бабанькі, хопіць дурэць. Марыначка, распавядзі нам, урэшце, як кавалер твой...

МАРЫНА. А ніяк!

ІВАНАЎНА (працягвае). ...Як кватэра, што там ёсць?

МАРЫНА (задумліва). Усё ёсць, акрамя каханья...

ПРОНЯ. Ну, мужыкі!

Гучыць музыка. Жанчыны сумуюць.

ПРОНЯ. Я чула, што ў Паставах варажбіт-ка ёсць!

УСЕ. І што?

ПРОНЯ. І ўсё!

УСЕ. Як гэта: "усё"?

ПРОНЯ. Варажбы, прывароты, адвароты! Ехаць трэба — на лёс варажыць! Мне карціць даведацца, як свайго ад гарэлкі адварнуць.

Дануся дазнаецца, як Яўсея ад ляноты выраптаваць. Марына — як мужыка прыдбаць... Іванаўна, вызнаеш, колькі ўнукаў у цябе яшчэ будзе. Паехалі да варажбіткі!

Мітусяцца, збіраюцца, бягуць.

ІВАНАЎНА (хапае каго за спадніцу, каго за рукаў). Куды сабраліся? Навошта ехаць? Я таксама вам паваражыць магу. (Працягвае калоду карт.) Марыначка, здымай! Левай рукой, ад сэрца!

Музыка. Іванаўна раскладвае калоду. Робіць пасы рукамі над картамі.

Што ёсць? Што мроіцца?

Што збудзецца-адбудзецца?

Чым сэрца супакоіцца?

Туз крыжовы, гай яловы,

За акном — захад барвовы

Лёс адкрыў нам усім на раз!

Пра Марыну дай адказ:

Хто яе будзе кахаць, шанаваць,

Як бацян над жабай панаваць!

Чуецца голас, нібы з-пад зямлі: "Хве-е-едзька з ху-у-утара!". Гэта — Яўсей з-пад стала.

Жанчыны палохаюцца, лямантуюць. Дануся хаваецца пад сталом, Іванаўна залазіць на ступ.

ІВАНАЎНА. Ледзь не ўвазнеслася!

ПРОНЯ. Ну, мужыкі!

Марына сядзіць, абхапіўшы галаву. Потым бярэ чапляу, ідзе да стала.

МАРЫНА. Вылазь, пакуль жывы!

ПРОНЯ. Хто там у цябе? Кавалер?

Пад сталом валтузня. Яўсей хоча пацалаваць Данусю, яна адбіваецца. Потым наступае цішыня: Яўсей і Дануся абдымаюцца, цалуюцца.

ІВАНАЎНА. Ну, мужыкі!

ПРОНЯ. Ледзь не ўвазнеслася!

ДАНУСЯ (урэшце адпіхвае Яўсея). Яўсей, як тут апынуўся, га? Як твае "хворыя" варотцы, не скрыпяць?

ЯЎСЕЙ (да Марыны). Марыначка, выходзь за мяне замуж, а то зусім заела мяне гэтая вядзьмарка!

ДАНУСЯ. І хто там каго заеў, га? І хто ў нас вядзьмарка, га?

Дануся наступае на Яўсея, лупцуе яго, ганяецца за ім. Яўсей хапае Данусю, нясе яе прэч. Жанчынам гэта вельмі падабаецца, яны смяюцца. Потым сцішваюцца. Іванаўна нешта ціхенька заглявае.

МАРЫНА. Бабанькі, чаго сцішыліся? Проня! Іванаўна!

ІВАНАЎНА. Проня, ты зайдзі да мяне ўтра раніцай, разам падумаем, як твайго мужыка ад гарэлкі адахвоціць.

МАРЫНА. Гляджу я на вас, сябровачкі, — душа радуецца! Быццам бы і лёс вас не пеціць, а вам — хоць бы што, яшчэ і спяваеце!..

ІВАНАЎНА. А яно, Марыначка, так: кепскія песні лепш за добрыя слёзы... Заседзела-ся я ў цябе, трэба ісці ўнукаў глядзець, дзеда карміць. Добра ў цябе, спакойна, але дома лепш.

ПРОНЯ. Пачакай, Іванаўна, і я з табой.

МАРЫНА. А ты куды, Проня?

ПРОНЯ. Раздумала я, Марыначка, у цябе заставацца. Пайду дахаты. Хоць і ніякі мужычок, ды... схаваюся за яго і не баюся анікога. (Ідзе, потым вяртаецца.) А на-конт іншмаркі — раю падумаць! Да пабачэння!

МАРЫНА (з сумам). Да пабачэння, Проня! *Стомлена прысядае, глядзіць на стол з посудам: ці варта прыбіраць, усё роўна ж адна. Раптам шумна вяртаецца Проня, за ёй шпарка тупае Іванаўна.*

ПРОНЯ (аддыхваючыся). Марыначка... Не пужайся... Сваты да цябе едуць...

ІВАНАЎНА. Хведзька твой адважыўся ўрэшце! Праз дваццаць гадоў адважыўся!..

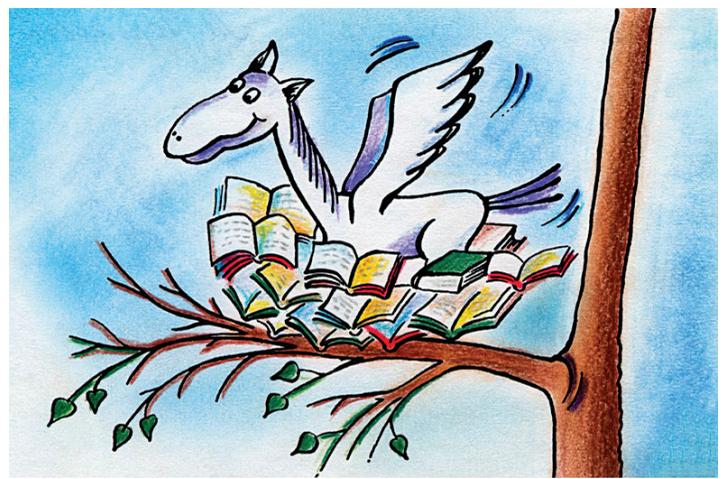
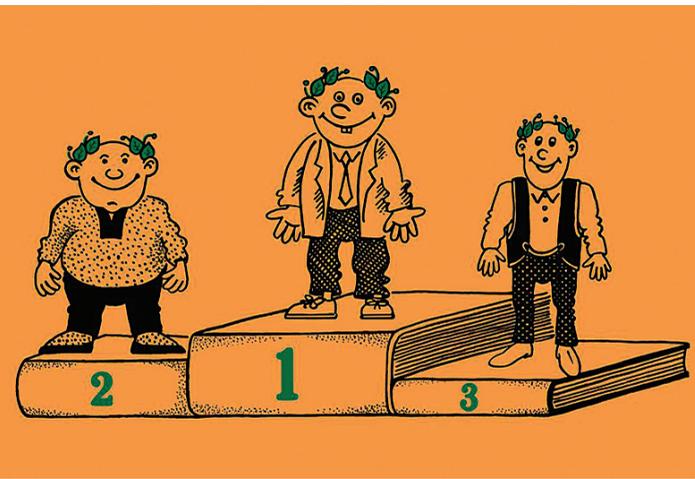
Марына стаіць нерухома, потым пачынае плакаць. Толькі незразумела, плач гэта шчасця ці роспачы.

ПРОНЯ (абдымае Марыну). Ну, мужыкі!..

РАЗАМ З ІВАНАЎНАЙ (гледзячы адна на адну). Ну, мужыкі!

ПРОНЯ (да гледачоў). Ну, мужыкі!..

Музыка. Заслона.

УСМІХНЁМСЯ РАЗАМ!

Новы год — гэта не толькі час для мараў пра будучыню, але і час азірнуцца назад, каб асэнсаваць усё тое, што адбылося цягам года мінулага. І, без сумневаў, асабліва важна тое, што 2012-ы прайшоў пад знакам Года кнігі, Яе Вялікасці Кнігі, якой так не хапае ў часы найноўшых камп'ютарных тэхналогій і касмічных хуткасцей.

-Галоўнае — злавіць, а са збытам праблем не будзе!

Марына Гарэлава, чые работы мы прадстаўляем на суд чытачоў, — гэта мастак, карыкатурыст, дызайнер, журналіст. Яе малюнкi былі апублікаваны больш чым у трыццаці рэспубліканскіх газетах і часопісах, а таксама ў шэрагу замежных друкаваных выданняў. Друкавалася мас-

Аўтараў на сцэну!

Праз месяц, у сцюдзёную студзеньскую пару, у сталічнай філармоніі адбудзецца аўтарскі вечар кампазітара Дзмітрыя Даўгалёва і паэта Уладзіміра Пецюкевіча. Іх творчы "дуэт", якому ўжо амаль трыццаць гадоў, дапоўніцца шыкоўным ансамблем вядучых эстрадных салістаў розных пакаленняў — ад Валерыя Дайнэкі да Пятра Ялфімава.

У кагорту выканаўцаў цудоўных лірычных беларускамоўных песень (мы публікуем менавіта прэ'емныя) можаце ўвайсці і вы: музыка гэтага кампазітара, якога яшчэ зусім нядаўна называлі маладым, — ужо прызнаная старонка нашай нацыянальнай класікі. Натуральныя, як

НЕЗАБЫЎНАЯ МАЯ

Без цябе, без цябе мне самотна і горка,
Без цябе, без цябе ў сэрцы гасне агонь.
Узыдзі нада мной, непагасная зорка,
Пасвяці, пасвяці мне з юнацтва майго.

Прыпеў:

Дзе я ні бываю, чую голас мілы,
Поўняцца табою неба і зямля.
Што ты нарабіла, што ты нарабіла,
Незабыўная мая?

татка і на старонках "К". Да таго ж, Марына Гарэлава — аўтар трох зборнікаў карыкатур. Яе персанальныя выстаўкі адбыліся ў многіх гарадах Беларусі. Спадзяёмся, работы гэтай арыгінальнай творцы прыйдучца даспадобы ўсім нашым чытачам.

подых ветрыку, ласкавыя, бы сонейка на туманным світанку, прыгожыя, як нашы краявіды, песні Дзмітрыя Даўгалёва сталі быццам музычным уасабленнем беларускай прыроды. Адсюль іх акварэльная празрыстасць, мяккасць тэмперы, ненадакучлівы водар свежасці. Працягам лепшых нацыянальных традыцый, што сыходзяць каранямі ў даўніну, сталі шматлікія песні-баллады, натхнёныя паэтычнымі радкамі Уладзіміра Пецюкевіча. Але вось дзіва! Нават самыя трагічныя балодныя вобразы, як гэта заведзена ў беларусаў, пафарбаваны тут светлай настальгіяй. І тымі адценнямі Памяці, што нават у самых драматычных успамінах захоўваюць не пякельны агонь, а бела-сівы попел, ператвараючы яго ў сняжынкi-пялёсткі!..

Н.Б.

**Верш Уладзіміра Пецюкевіча
Музыка Дзмітрыя Даўгалёва**

Нараджаецца дзень і світае табою,
Неабдымную даль залівае святло.
Мкну-лячу я ў вясну, у былое-святло:
Што было, не прайшло і вадой не сплыло.

Прыпеў.

Мкну-лячу я ў вясну, ні на міг не спыніцца,
Сню і сню я цябе, сноў маіх не стрымаць.
П'ю і п'ю — не магу з той крыніцы напіцца,
Што каханнем назваў, буду век называць.
Прыпеў.

Быць або не быць? — вось у чым пытанне!..

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 4 — 5, 8.).

Але ж так і навукі, прабацце, страціць можна! Дый грамадскую думку гэта будзе стымуляваць: публікацыі, прысвечаныя тэатру і новым спектаклям, пачнуць з'яўляцца не толькі ў спецыялізаваных выданнях, але і ў разлічаных на самую шырокую аўдыторыю. І не проста інфармацыя, што дзесьці нешта адбылося, а сур'ёзныя рэцэнзіі, якія могуць зацікавіць новай пастаноўкай нават тых, хто на яе быццам бы і не збіраўся. Увогуле, мы павінны прыйсці да таго, што Нацыянальная тэатральная прэмія будзе ва ўсіх на вуснах не адзін тыдзень на год (а тым больш — на два гады), а пастаянна. Бо яе і рыхтаваць трэба паступова, цягам усяго года, і "рэха" ад яе павінна быць куды больш працяглым. Не адзін спектакль, які атрымаў большасць узнагарод, але і іншыя пастаноўкі, адзначаныя ў розных намінацыях, могуць быць шырока паказаны па ўсёй Беларусі — пад грывам "Нацыянальная тэатральная прэмія". Так будзе дасягнута публічнасць тэатра. Сёння тэатр перажывае іншыя тэндэнцыі, імкнецца "замкнуцца" на сабе самім, а да шырокага гледача часам выносіць тое, за што самому сорамна (маўляў, публіка ў нас такая, нічога не зробіш, а мы хочам хоць як ёй спадабацца)...

Аляксандр ГАРЦУЕЎ: — Згодны, цяперашняе правядзенне Нацыянальнай тэатральнай прэміі пакуль далёкае ад ідэалу. Але звярніце ўвагу: нават у такім выглядзе яна дазволіла звярнуць увагу на многія нашы праблемы, абвастрала іх. І ўжо адна магчымасць убачыць рэальную карціну — сапраўдны здабытак мерапрыемства. Таму такі непакой выклікае адно: ці не скончыцца ўсё некалькімі стробамі? Бо быў вопыт і "Маладзечанскай сакавіцы", і Тэатральнага фестывалю ў Гродне, якія пачыналіся вялікім розгаласам, а потым ціха сышлі ў нябыт. Ёты конкурс вельмі патрэбны ўсёй нашай культуры. Няхай увогуле тэатральных конкурсаў ды фестывалю будзе больш! Але галоўнай срод іх мае стаць Нацыянальная тэатральная прэмія. І каб яна працягвала прыцягваць развівацца надалей, прыкладаць намаганні павінен кожны.

Людміла ГРАМЫКА: — Галоўная задача Нацыянальнай тэатральнай прэміі — каб тэатр выконваў сваё прызначэнне і працаваў як мастацкая інстытуцыя. Будзе гэты конкурс — з'яўляцца і цікавыя спектаклі, бо кожны адчуе атмосферу добрай прафесійнай канкурэнцыі. Мяркую, прэмію патрэбна праводзіць штогод — нават пры не самых несудышальных выніках. Трэба абавязкова абмяркоўваць спектаклі. І не аднойчы. Спачатку абмеркаванне павінна быць пасля таго, як адборачная камісія паглядзе ла спектакль. А потым — абмяркоўвацца мусіць кожны спектакль, намінаваны на прэмію, — ізноў, пасля яго прагляду ўжо ў час паказу ў Мінску. І ўсё гэта — публічна, адкрыта, без аніякай кулуарнасці.

Святлана ЛІТВІНІАК: — Нацыянальная прэмія павінна праходзіць штогод. Нават негатыўны вопыт — насамерч, зусім не негатыўны. Бо правядзенне прэміі дапамагае вучыцца не толькі на сваіх, але і на чужых памылках і прыносіць няхай маленькія, але адкрыцці. Асабіста

За "круглым сталом" "К" — пра вынікі і перспектывы Нацыянальнай тэатральнай прэміі

Аляксей ДУДАРАЎ, старшыня журы Другой Нацыянальнай тэатральнай прэміі, старшыня Беларускага саюза тэатральных дзеячаў, мастацкі кіраўнік Драматычнага тэатра Беларускай Арміі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі:

— Прапанова па далейшым удасканаленні арганізацыі ды правядзення Нацыянальнай тэатральнай прэміі паступала і будзе паступаць шмат. Гэта заканамерна, бо правядзенне гэтага конкурсу — жывая справа, якая павінна рухацца і развівацца надалей. Мяркую, трэба ўжо на першым этапе дакладна вызначыць, хто будзе ў адборачнай камісіі. Тое, як зараз называецца журы — Акадэмія, — гучыць вельмі пераканаўча. Але сутнасць павінна быць у іншым. Мае прапановы такія: няхай кожны тэатр тайным галасаваннем (падкрэслаю: менавіта тайным, бо іначай нічога не атрымаецца) вылучыць дваіх сваіх прадстаўнікоў. Пры гэтым яны павінны быць рознага узросту: адзін — да 40 гадоў, другі — пасля 40. Няхай гэтыя прадстаўнікі ад кожнага тэатра і складуць тую адборачную камісію! Няхай і прапануюць, што вылучаць.

Асабіста я вельмі задаволены артыстамі свайго тэатра, бо наш спектакль "Бяда ад пяшчотнага сэрца" не атрымаў ніводнаго голасу ў намінацыі "Лепшы спектакль". Мы вылучалі яго па іншых намінацыях: за музыку, за акцёрскую работу. А ў прадстаўнікоў іншых тэатраў, абраных у Акадэмію, пераважаў гэты "квасны патрыятызм", бо ледзь не кожны галасаваў, найперш, за спектаклі свайго тэатра.

Па-другое, вельмі дакладна павінны быць вызначаны намінацыі. Хай будуць розныя: лепшы музычны спектакль (а чаму б і не, калі штогод іх ставіцца некалькі ў розных тэатрах), лепшы драматычны, дзіцячы, лялечны. Але над усім павінна быць Гран-пры — за лепшы спектакль, незалежна ад яго кірунку.

Вядома, усім не дагодзіш, і пытанні, чаму, маўляў, наш тэатр не выбраў, а нейкі іншы трапіў у фінал, былі і будуць заўсёды. Каб незадаволеных было менш, вырашаць парэбна не на хвалі эмоцый, а спакойна аналізуючы ўбачанае, бо мастацтва, як бы тое ні было, павінна заставацца мастацтвам. І прэмія з'явілася менавіта для гэтага: адзначаць мастацтва і яго найвышэйшы ўзровень...

я сёлета прыйшла да высновы, што ў нас не ўсё так трагічна з маладой рэжысурай, як часам уяўляецца. Бо ўжо адно тое, якія спектаклі паказалі Кацярына Аверкава і Аляксандр Янушкевіч, пераконвае ў далейшых перспектывах развіцця. Ну а "Пікавая дама" Алега Жугжды — гэта увогуле маленькі шэдэўр. І можна толькі пажадаць тэатрам, у тым ліку нашаму Гродзенскаму драматычнаму, каб такія спектаклі з'яўляліся ў кожным.

Ала ПАЛУХІНА: — Падводзячы вынікі, яшчэ раз засяроджу ўвагу на неабходнасці перагляду намінацый. Няхай будзе Гран-пры — і ён можа прысуджацца за любы спектакль, які ўзрушыў усіх: лялечны, драматычны, музычны, нават балетны — не мае значэння. А ўжо далей — могуць быць ці не быць больш дробныя намінацыі. Другое пытанне — праца журы. Тут не павінна быць ніякіх камандных метадаў, старшыня журы мусіць штогод змяняцца. У абавязковым парадку! Гэта ж павінна адбыцца ратацыя ў складзе членаў журы і экспертнага савета. Але я — за тое, каб там у абавязковым парадку прысутнічалі крытыкі. Прычым — розныя! Не толькі старэйшага ўзросту, але і маладыя. У экспертнага савета могуць уваходзіць і крытыкі, і журналісты з рэгіёнаў. Галоўнае, каб не было "кланавасці". У час Другой прэміі прагучала прапанова: правядзенне чарговых такіх конкурсаў аддаць Беларускаму саюзу тэатральных дзеячаў. Не думаю, што гэта можа неяк паспрыяць становаму зрухам, а вось прывесці, наадварот, да "кланавасці" — вельмі проста. Займацца арганізацыйнымі пытаннямі, што ўнікаюць у час правядзення прэміі, павінна іншая інстанцыя, абсалют-

на незалежная. Але вырашаць яна павінна менавіта арганізацыйныя пытанні, а не спрабаваць уплываць на творчыя вынікі. Усе мы адно з адным звязаныя, але тут павінна быць аб'ектыўнасць.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Зразумела, што арганізацыйныя пытанні, наўпрост звязаныя з фінансамі, — заўсёды самае складанае. Але Нацыянальную тэатральную прэмію трэба праводзіць кожны год. Можна, з меншым размахам, але як вынік кожнага тэатральнага сезона. Хай і спектакляў вылучаных будзе менш, што значна павялічыць каштарыс, і па нейкай намінацыі прэмія увогуле не будзе прысуджана, як гэта робіцца на конкурсах, калі бракуе годных прэтэндэнтаў, але штогадовы расклад дазволіць увайсці ў пэўны рытм, прывучыць працаваць пастаянна, а не "ад прэміі да прэміі". Да ўсяго, штогадовасць вымусіць тэатры перагледзець свой рэпертуар, абнаўляць яго не абычым, а такімі спектаклямі, якія маглі б быць канкурэнтназдольнымі — хаця б з прэм'ерамі іншых беларускіх тэатраў. Калі ставіцца да прэміі не як да ўрачыстасці, што патрабуе грашовых укладанняў і з кожным разам павінна быць усё маштабней, а як да "працоўнага" агляду-конкурсу, дзе вызначаюцца лепшыя, многія сумневы наконт штогадовасці будуць зняты. А галоўнае — не толькі вызначаць лепшых, але і рабіць гэта адкрыта, з шырокімі абмеркаваннямі, у час якіх расстаўляюцца эстэтычныя прыярытэты. Бо, у рэшце рэшт, мэта такой прэміі — нават не сказаць, "хто ёсць хто", не падзяляць спектаклі на "першы", "другі" і г. д., а вызначаць творчыя арыенцыры, якія дапамогуць тэатрам развіць ацца больш плённа...

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Вікторыя КУКСЯНКОВА, галоўны спецыяліст упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь:

— Я хачу заўважыць, што калі ствараўся нарматыўны дакумент па Нацыянальнай тэатральнай прэміі — пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 29 верасня 2010 г. № 1404 "Аб зацвярджэнні Палажэння аб правядзенні рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія" — і калі ўносіліся змены ў дадзенае Палажэнне ў 2012 годзе, то ўсе нормы Палажэння і, між іншым і тыя, якія **зараз так гарача крытыкуюцца**, вельмі дэмакратычна і шырока абмяркоўваліся сярод дзеячаў тэатральнага мастацтва, узгадняліся з тэатральна-вядовішчымі арганізацыямі.

Неаднаразова на пачатку 2012 года збіраліся пасяджэнні з удзелам міністра культуры, і нават кожная з пазіцый Палажэння зачытвалася ўслых ды з розных бакоў калектывна асэнсоўвалася. На гэтых пасяджэннях прысутнічалі і некаторыя з тых, хто зараз прысутнічае і за "круглым сталом". Чаму ж тады сёння крытыкуецца тое, што ў студзені і лютым 2012 года цалкам задаваліся?

Наша творчая эліта часам забываецца на тое, што ўсе культурныя мерапрыемствы праводзяцца ў рамках прававога поля. Не трэба думаць, што калі нешта не прапісана ў Палажэнні, дык у стваральнікаў не хапае фантазіі каб зрабіць з праекта "цукерачку". Не ўсё тое, што хочацца прапісаць, згодна з заканадаўствам мае прававое абгрунтаванне. Ды і кіраўніцтва Міністэрства як галоўны заснавальнік праекта мае законнае права прымаць асабістыя рашэнні па розных арганізацыйных пытаннях.

Шмат агучаных сёння пытанняў узнікла таму, што няўважліва чытаецца Палажэнне аб конкурсе. Чаму? Там усё добра прапісана: і пра адборачную камісію, якая вылучае спектаклі на конкурс не проста так, а ў **той або іншай намінацыі**, і тое, што адбор спектакляў адборачнай камісіяй адбываецца шляхам **адкрытага** галасавання (гэта пункты 10 і 11 Палажэння). І прымаць **рашэнне аб адсутнасці намінацыі** адборачная камісія таксама **мае права**, калі вырашыць, што на дадзенай намінацыі няма прэтэндэнтаў (таксама пункт 10 Палажэння). І для паездак на месцы для праглядаў спектакляў "у жывую" быў арандаваны транспарт, але чамусьці толькі двое — трое членаў адборачнай камісіі выказалі жаданне гэтым скарыстацца. І саюзы — той жа Беларускі саюз літаратурна-мастацкіх крытыкаў ці Беларускі саюз тэатральных дзеячаў — **маюць права вылучыць** спектакль на прэмію, хоць па адным спектаклі ад кожнага тэатра. Чаму гэтага не адбылося? Ды і Аляксандр Фёдаравіч Гарцуеў увайшоў у адборачную камісію, якія тут могуць быць пытанні!

Іншае пытанне — наколькі адказна да сваёй справы падышлі адборачная камісія і журы Нацыянальнай прэміі 2012 года? Міністэрства культуры сёлета імкнулася максімальна выключыць з адборачнай камісіі тых, чые спектаклі прадстаўлены на прэмію. Толькі аднаго члена згаданай камісіі можна было б аднесці да "зацікаўленых". У 2012-м — праца адборачнай камісіі была больш дэмакратычнай, чым летас. У адборачную камісію Нацыянальнай прэміі 2012 года не ўваходзілі прадстаўнікі Міністэрства культуры, каб творцы не працавалі пад пагрозай адміністрацыйных "рычагоў". Дык, можа, не трэба тады даваць адборачнай камісіі такую свабоду? Мо нейкая доля гэтых "рычагоў" патрэбна?

Што да дадатковых намінацый, зноў жа, — дадзенае магчымасць прапісана ў пункце 18 Палажэння, у апошнім абзацы. Там сказана, што рознымі органамі, арганізацыямі і грамадскімі аб'яднаннямі могуць быць устаноўлены іншыя ўзнагароды і заахвочванні.

Я не згодная з Аляксеем Ляляўскім наконт таго, што ў намінацыі Нацыянальнай прэміі вылучаюцца толькі спектаклі "агульнабеларускія", прызначаныя "для народа". Гэта суб'ектывны погляд. Намінанты потым становяцца пераможцамі. Што "Набука" мінулага года, "Аіда" 2012 года — гэта "агульнабеларускія" спектаклі "для народа"? Тая ж "Пікавая дама" — гэта спектакль з 1950-х? І "Драй швэцтэрн" у вашай пастаноўцы таксама да той жа катэгорыі аднесцеся?

Я цалкам згодная з тым, што ўсё павінна быць максімальна празрыстым, і мінімальна залежным ад чалавечага фактару, асабліва — рашэнні адборачнай камісіі, журы конкурсу Нацыянальнай прэміі. Але ёй — толькі два гады, і да наступнага форуму, які плануецца ў 2014-м, ёсць час яшчэ раз добра ўсё ўважыць.

У 2013 годзе не плануецца праводзіць Нацыянальную прэмію, бо калі яе пачынаць налета, дык — са студзеня. Але ці мае сэнс праводзіць конкурс сярод спектакляў, створаных за перыяд са жніўня па снежань 2012 года? (Сёлета конкурсны перыяд ахопліваў увесь 2010 год, 2011-ы і сем месяцаў 2012-га — са студзеня па ліпень.)

Наконт гастролей спектакляў — пераможцаў Нацыянальнай прэміі па Беларусі... Гэта добрая і лагічная ідэя, але давайце будзем рэалістамі. Гастролі нават у межах краіны — вельмі дарагое задавальненне. Не трэба чакаць, што рэспубліканскі і мясцовыя бюджэты возьмуць і заглапяць за гэтыя мерапрыемствы. Варта самім тэатрам падключыцца да пошуку спонсараў, спрабаваць зарабіць грошы на такіх гастролі...

Паважаныя чытачы! Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby) і twitter.com/kultura_by/!

Гэтымі днямі мы развітваемся з годам кнігі, падлічваем, падсумоўваем, ацэньваем і аналізуем дванаццацімесячны вылікі па ўмацаванні нацыянальнай духоўнай спадчыны. Зроблена, натуральна, шмат. І не толькі ў развіцці бібліятэчнай справы. Работаў культуры ўвогуле надзвычай цяжка абвінаваціць у бяздзейнасці, прамаруджванні ды абьякавасці... Дык вось, яшчэ адзін год — гэта яшчэ адзін крок наперад: ва ўдасканаленні матэрыяльнай базы, у пашырэнні сферы культурнага ўплыву, у далейшым прафесійным станаўленні, у развіцці творчай дзейнасці, у павышэнні якасці аказваемых паслуг...

Якія цяжкасці з фінансаваннем не існавалі б, але работнікі культуры і вялікіх гарадоў, і маленькіх паселішчаў з пастаўленымі мэтамі, вызначанымі Дзяржпраграмай "Культура Беларусі" на 2012 год, справіліся. 2013-ы — Год беражлівасці. Ён запатрабуе яшчэ больш уважлівага стаўлення да прафесійных абавязкаў. Вам даверана зберажэнне духоўнай спадчыны, яе ўмацаванне і далейшае развіццё. Так, апрача творчых праектаў, рэалізуюцца давядзеныя, як і заўжды, праекты распадарччя. Аднак рамонтны, будоўлі і рэканструкцыі найпрост уплываюць на якасць творчасці. І менавіта ад вашага старання залежыла і залежыць маральнае здароўе нацыі... Мяркуючы па выніках 2012-га, год наступны ў гэтым плане будзе не менш плённы ды вырашальны. Дык вось, вельмі сцісла па аб'ёме, але ёміста па фактурах — пра вынікі адыходзячага 2012-га...

Брэстчына

Школа ў падарунак

Пачнём менавіта з гаспадарчых праектаў, якія на Брэстчыне з поспехам рэалізаваны. Пра іх нам паведаміў намеснік начальніка ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Дзмітрый Сачкоўскі. Да прыкладу, здадзены інтэрнат для навучэнцаў ды выкладчыкаў Баранавіцкага каледжа мастацтваў. Апрача мэблі набыты халадзільнікі, электрапліты, прасы, пральныя машыны. Увага да будучых работнікаў культуры і сённяшніх выкладчыкаў са статусам маладога спецыяліста — відавочная. Ці не таму на Брэстчыне кадрывага пытаньня збольшага проста не існуе?

Працягваюцца работы на Брэсцкім тэатры лялек. Ён знаходзіцца ў цэнтры горада і стане сапраўдным яго ўпрыгожаннем. Да абласных дажынак ля Камянецкай вежы абсталявана шыкоўная сцэнічная пляцоўка. Нягледзячы на складанасці з фінансаваннем, 18 снежня быў здадзены новы будынак школы мастацтваў у Драгічыне. Стары быў узведзены аж у 1909 годзе. Пярэбары ўстановы былі закладзены ў Дзяржаўную інвестпраграму і каштавалі больш за паўтара мільярда рублёў. Для мясцовай дзятвы лепшага навагодняга падарунка — не прыдумаць...

Дзякуючы інвестыцыйнай праграме сёлета здадзена і першая чарга рэстаўрацыі палаца Пуслоўскіх у Косаве. За чатыры гады працы на аб'екце выкарыстана 12 мільярдаў рублёў. Другая чарга будзе распачата ў 2013-м. Плануецца выдаткаваць для гэтага больш за 7 мільярдаў. Палову грошай дае бюджэт Брэсцкай вобласці, палову — рэспубліканскі бюджэт.

Завяршана другая чарга работ на Ружанскім палацы Сапегі. Цяпер вядуцца праектна-вышукальныя працы для адраджэння замкавага тэатральнага комплексу.

Па словах Дзмітрыя Сачкоўскага, у кожным раёне вобласці дзейнічаюць аўтабібліятэкі, кінаперасоўкі. У працэсе аптымізацыі і пры аб'яднанні школьных ды публічных бібліятэк прыярэт надзецца менавіта ўстановам аддзела культуры. Як мяркуюе Дзмітрый Мікалаевіч, у такім выпадку ўплыву на чытацкую аўдыторыю больш маштабны і дзейсны. Так што асноўны бібліятэчны дэвіз "Змагаемся за чытача!" працуе па-ранейшаму эфектыўна. У гэтым можна пераканацца на прыкладзе развіцця бібліятэчнай справы Баранавіцкага і Драгічынскага раёнаў.

ны імідж нашай краіны. Інакш кажучы, вобласць ужо гэтымі днямі рыхтуецца да чарговага фестывалю мастацтваў.

Якімі яшчэ падзеямі здзівіла Віцебшчына? Феерычным святкаваннем 1150-годдзя Полацка, маштабнымі Днямі беларускага пісьменства ў Глыбокім, прадстаўнічым Міжнародным фестывалем сучаснай харэаграфіі ў Віцебску. Натуральна, пра кожную творчую акцыю "К" у свой час пісала. Але не зашкодзіць нагадаць, што вобласць здавён славіцца карпатлівай ды шматграннай падрыхтоўкай да маштабных творчых дзей. Да прыкладу, у Глыбокім да Дня беларускага пісьменства былі даведзены да ладу не толькі літаральна ўсе ўстановы культуры, але і кожная вуліца з завулкам. Гэтка ж грунтоўнасць датычыцца і якасці творчых мерапрыемстваў.

Возьмем толькі адзін Міёрскі раён. Начальнік аддзела культуры Аляксандр Тронькін нагадавае,

Гомельшчына

Дом для кнігі

А што рабілася ў Прысожскім краі? Натуральна, дэфіцыту на крэатыў не назіралася. Адна з творчых акцый асабліва вартая таго, каб быць адзначанай у выніковым аглядзе "К", — маем на ўвазе Рэспубліканскі фестываль этнакультурных традыцый "Покліч Палесся", які прайшоў у аграгарадку "Ляскавічы" Петрыкаўскага раёна і які наведваў Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка. Пад час фестывалю Музей прыроды Нацыянальнага парка "Прыпяцкі", адбыліся шматлікія канцэртныя выступленні творчых калектываў з Гомельскай і Брэсцкай абласцей...

Названы фестываль, як вядома, па выніках X Рэспубліканскага турыстычнага конкурсу "Спазнай Беларусь!", арганізаванага Міністэрствам спорту і турызму ды Нацыянальным агенствам па турызме, прызнаны

йшла на самым высокім узроўні. А яшчэ ў Гомелі запланавана правесці ў наступным годзе Фестываль аматарскага цыркавога мастацтва. Гэтае мерапрыемства, якое раней ладзілася ў рамках Міжнароднага фестывалю харэаграфічнага мастацтва "Сожскі карагод", таксама ў хуткім часе павінна займець статус міжнароднага.

Сярод іншых знакавых акцый, якія запланаваны на будучы год, ва ўпраўленні культуры адзначылі адкрыццё Дома кнігі. Гэтая ўстанова з'явіцца ў Рагачове на базе Цэнтральнай раённай бібліятэкі і стане сапраўдным цэнтрам культурнага і кніжнага жыцця горада і раёна.

Гродзеншчына

Лялькі збяруцца над Нёманам

Намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Алена Клімовіч

Фактура-2012: цяжка абвінаваціць у бяздзейнасці!

Культурны партрэт рэспублікі ў люстэрку рэгіёнаў

Віцебшчына

Куды ж без "...Базару"?

Як распавядае намеснік начальніка ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Аляксандр Сідарэнка, днямі ў Мінску адбылося пасяджэнне арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску". Было прааналізавана сёлета святая, ацэнка дадзена станоўчая. Натуральна, гаворка ішла і пра фестывальнае аблічча і змест яго ў 2013-м. Але творчыя задумкі раскрываць пакуль зарана. Адназначна вось што: "Славянскі базар у Віцебску" застаецца брэндам, што даўно і актыўна працуе на станоўчы міжнарод-

што 30 верасня пад эгідай Еўрасаюза і ПРААН прайшло першае рэспубліканскае свята "Жураўлі і журавіны Міёрскага краю". Мерапрыемства, ініцыяванае райвыканкамам, мела не толькі прыродаахоўны, але і творчы характар. А 8 снежня Міёрскі РДК адзначыў 50-годдзе. На трохгадзінны канцэрт з гэтай нагоды сабраліся ледзь не ўсе колішнія яго супрацоўнікі, якія прыехалі з Расіі, Латвіі, Літвы, нават з Японіі. Карацей, арганізатарскіх здольнасцей Аляксандру Тронькіну не займаць...

Працягваецца на Віцебшчыне і ўдасканаленне матэрыяльна-тэхнічнай базы. У абласным цэнтры, як паведамляе Аляксандр Сідарэнка, рамантуюцца сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы культуры. Удаканальваецца абсталяванне кінатэатраў.

лепшым мерапрыемствам падзейнага турызму ў 2012 годзе.

Намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка паведаміла "К", што згодна з даручэннем Кіраўніка дзяржавы, фестываль "Покліч Палесся" будзе ладзіць у Петрыкаўскім раёне штогод. Таксама мяркуюцца павысіць яго статус да міжнароднага ўзроўню. Хаця можна з упэўненасцю сцвярджаць, што названае мерапрыемства дасягнула гэтага ўзроўню ўжо сёлета: у Ляскавічы на фестываль прыехала больш за тысячы самадзейных артыстаў з Беларусі, Украіны, Польшчы і Расіі.

Па словах Вольгі Антоненка, чакаецца, што ў 2013-м менавіта Гомельшчына будзе прымаць Рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі "Дажынікі" і, натуральна, шмат фінансавых сродкаў ды вылікаў культурна-работнікаў рэгіёна будзе скіравана на тое, каб гэтая маштабная акцыя пра-

сярод найбольш адметных мерапрыемстваў, што прайшлі сёлета ў рэгіёне, назвала правядзенне Першага Нацыянальнага форуму "Музеі Беларусі", у якім прынялі ўдзел музейшчыкі ды спецыялісты ў галіне музейнай справы з 15 краін свету, а таксама — 152 музеі нашай краіны. Як вядома, гэты маштабны праект быў распачаты на Беларусі ўпершыню, а Гродна абрана пляцоўкай для форуму невыпадкова: гэты абласны цэнтр здаўна лічыцца нефармальным горадам-музеем. Правядзенне форуму, вядома ж, дало рэгіянальным музейшчыкам новы імпульс для раскруткі і піяру ўласных творчых праектаў... А пераможцамі ў некалькіх намінацыях конкурсу "Музеі Беларусі — трэцяму тысячагоддзю", зладжанага ў рамках Першага Нацыянальнага форуму, прызнаны гродзенскія ўдзельнікі.

Сярод іншых рэгіянальных мерапрыемстваў варта, па словах Алены Клімовіч, адзначыць правядзенне ў 2012 годзе IX Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур, фестывалю "Ганненскі кірмаш" у Зэльве, VIII Абласнога фестывалю дзіцячай эстраднай творчасці "Масты надзей", III Рэгіянальнага фестывалю "Гальшанскі замак" на Ашмяншчыне і некаторыя іншыя.

Таксама, як вядома, у 2012-м завяршылася фарміраванне галоўнай экспазіцыі адзінага ў Беларусі Музея гісторыі рэлігіі ў Гродне, а напрыканцы года ў абласным цэнтры быў адкрыты абноўлены тэатр лялек. Усё гэта сведчыць пра тое, што сфера культуры вобласці паспяхова і сістэмна развіваецца ды ўзбагачаецца.

Што да планаў, дык у 2013-м мяркуецца ўпершыню правесці Міжнародны фестываль тэатраў лялек "Лялькі над Нёманам", а таксама зладзіць у абласным цэнтры свята, прысвечанае ахоўніку Гродна — святому Губерту. Названая акцыя таксама будзе ў навіну для жыхароў і гасцей горада і, як перакананы ва ўпраўленні культуры аблвыканкама, абавязкова стане традыцыйнай. А сярод знакавых аб'ектаў, распавяла Алена Клімовіч, у наступным годзе будуць зладзены ў эксплуатацыю новыя будынкi Слонімскага драматычнага тэатра і Гродзенскай абласной філармоніі.

Магілёўшчына Вялікае мастацтва фандрайзінгу

Магілёў у 2013-м стане Культурнай сталіцай Беларусі і краін СНД. І абласны цэнтр варты гэтага статусу. Дакладней кажучы, мясцовыя работнікі культуры даказалі гэтую вартаснасць якаснымі маштабнымі справамі, якія даўно сталі творчай візітоўкай вобласці. Маём на ўвазе міжнародныя і статусныя фестывалі "Залаты шлягер", "Магутны Божа", "Анімаёўка". Менавіта яны складаюць ядро яркіх ды шматгранных мерапрыемстваў у будучай Культурнай сталіцы-2013.

Да выканання "сталічных" абавязкаў Магілёўшчына рыхтавалася цягам усяго бягучага года. Як пераконвае начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец, была складзена праграма адпаведных мерапрыемстваў. Выкананне яе звязана не толькі з удасканаленнем творча-культурнага складніка. Грунтоўнасць, уласцівая Магілёўшчыне, не можа не прынесці плёну.

Прадрыхтоўка да акцыі "Культурная сталіца" не перашкодзіла Магілёўшчыне ўзорным чынам арганізаваць і правесці Рэспубліканскае свята-кірмаш працаўнікоў вёскі "Дажынкі-2012" у Горках, пра што "К" цягам года пісала неаднаразова. Нагадаем, што райцэнтр з нагоды дзяржаўнага свята займеў якасна новае аблічча. Тое ж датычыцца і ўстаноў культуры. На іх пераўтварэнне было выкарыстана каля 50 мільярдаў рублёў. Па сутнасці, новым стаў кінатэатр "Крыніца", у адрэстаўраваны будынак перабралася музейная ўстанова. "У выніку шматграннай і дзейнай дзяржаўнай падтрымкі, — падкрэсліў Анатоль Сінкавец, — культурная сфера Горацкага раёна знаходзіцца цяпер на новым этапе развіцця".

Апрача ўсяго гэтага, рамонтна-рэстаўрацыйныя работы працягваліся і на гісторыка-культурных аб'ектах у Жылічах Кіраўскага раёна і ў Пустынках, што на Мсціслаўшчыне. Начальнік аддзела культуры Кіраўскага райвыканкама Тамара Галубоўская распавядае, што дру-

гая чарга ўзнаўленчых работ на Жыліцкім палацы будзе завершана прыкладна напрыканцы снежня бягучага года. Цяпер узводзіцца прыбудова да паўднёвага флігеля, узарваная фашыстамі пад час Вялікай Айчыннай вайны. Прыступілі ў Жылічах і да трэцяй чаргі. Гэтымі днямі аднаўляецца галоўны палацавы корпус. Паведаміла Тамара Галубоўская і пра тое, што ва ўсіх бібліятэках раёна ёсць ужо камп'ютары, а гадавы план па аказанні платных паслуг выкананы датэрмінова.

І апошня навіна. Дырэктар Музея гісторыі Магілёва Аляксей Бацкоў паведаміў СМІ, што паспяхова завяршыў акцыю па выкупцы нямецкага выдання кнігі Казіміра Семяновіча "Вялікае мастацтва артылерыі". Дапамаглі жыхары горада, прадпрыемальнікі і прыватныя арганізацыі. Былі праведзены дабрачынныя суботнікі і канцэрт... Неўзабаве кніга з'явіцца сярод музейных экспанатаў.

Міншчына Палац за 120 мільярдаў

І сёлета Мінская вобласць падвердзіла статус прысталічнага рэгіёна. Цягам 2012 года на Міншчыне прайшлі сапраўды знакавыя культурныя мерапрыемствы. Найбольш маштабнымі, натуральна, былі акцыі, прысвечаныя 130-годдзю з дня нараджэння класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа, зладжаныя ў Маладзечанскім ды Стаўбцоўскім раёнах вобласці, а таксама праекты, што рэалізаваліся ў рамках Рэспубліканскай акцыі "Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі-2012".

Галоўнай падзеяй названай акцыі сталася афіцыйнае адкрыццё палацавага ансамбля Радзівілаў. А сярод цікавых мерапрыемстваў, зладжаных у гэтым старадаўнім і спынным паселішчы Міншчыны, аказаліся Форум прэфесійных тэатраў "Тэатр Уршулі Радзівіл", Фестываль опернага і балетнага мастацтва "Вечары Вялікага тэатра ў замку Радзівілаў", Баль у Нясвіжскім палацы...

Таксама значным для рэгіёна, па словах намесніка начальніка упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Эдуарда Багдановіча, стаўся міжнародны мітынг-рэквіем, прымеркаваны да 200-годдзя вайны 1812-га, што адбыўся на Брылёўскім полі ў Барысаўскім раёне. У ім прынялі ўдзел нашчадкі Напалеона і рускіх генералаў, а пасля мітыngu прайшла рэканструкцыя гістарычных падзей. Прычым цікава, што ў пастанойцы удзельнічалі ваенна-гістарычныя клубы з Расіі, Польшчы, Францыі і Швейцарыі.

Як каза начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль Акушэвіч, за апошнія два з паловай гады на ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры Мінскай вобласці было выдаткавана і асвоена прыкладна 113 мільярдаў рублёў. Натуральна, фінансавая падтрымка сферы займее працяг і ў наступныя гады. Адзін з аб'ектаў, на які сёлета і ў 2013-м выдаткоўваюцца значныя сродкі, знаходзіцца ва Уздзе. Па словах Эдуарда Багдановіча, ужо ў будучым годзе ў гэтым райцэнтры Міншчыны паўстане новы будынак раённага Палаца культуры. На сёння на гэтым аб'екце ўжо асвоена прыкладна 24 мільярды рублёў. Агульная ж сума, запланаваная ў абласным бюджэце на пабудову Уздзенскага палаца культуры, роўная 120 мільярдам рублёў.

Вынікі падводзілі Яўген РАГІН і Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Перадзятчы настрой з'яўляецца ўжо ля самага ўезда ў заснежаную Белаежскую Пушчу — месца, што не страціла сваёй спрадзвеннай таямнічасці, нават стаўшы звышзапапрабаваным турыстычным аб'ектам.

"Цвік праграмы" амаль кожнай экскурсіі — сядзіба Дзеда Мароза. Натуральна, гэтай парой там вельмі шматлюдна (мы налічылі 25 турыстычных аўтобусаў і "бусікаў"), хаця прыкрай мітусні няма. Прабіцца па інтэр'ю да яе гаспадары аказалася не лягчэй, чым да якой суперзоркі эстрады: зразумела ж, у цяперашні час ён нарашвае. Дэлегацыі ідуць да яго адна за адной — так што нават кубачка гарбаты няма калі выпіць. Ды, тым не менш, "К" галоўны герой навагодніх святаў усё ж не адмовіў.

Прагноз-2013 ад Дзеда Мароза

— Напрыканцы года звычайна падводзяць вынікі. Чым запомніўся гэты год Дзеду Марозу?

— Вядома ж, маімі гасцямі! Як заўсёды, іх было вельмі шмат! Я прымаю наведвальнікаў цягам ужо дзевяці гадоў, і за гэты час у мяне пабывалі прадстаўнікі 93 краін свету, агулам — больш за 800 тысяч чалавек! І вось што цікава: 70% з іх — гэта дарослыя. Тут я спрабую пераканаць іх у тым, што...

— ...Яны — дзеці?

— Не-не, дзеці — гэта пакуль дзеці, а дарослыя — ужо выраслі... Але я хачу пераканаць у тым, што ўсе мы, без залежнасці ад узросту, нацыянальнасці і пасады, павінны ўмець верыць у казку. Верыць у тое, што дабро заўсёды перамагае зло, бо менавіта гэтая вера робіць нас сапраўднымі людзьмі, дапамагае не страчваць жыццёвы імгэт ды рупнасць у нашых справах. Можна, я кажу вам тут простыя ды банальныя рэчы? Ну так, вядома! Але ж як часта мы губляем гэтую веру цяпер, у XXI стагоддзі! Таму давайце вяртацца да вытокаў чалавечнасці — і ўсё ў нас атрымаецца!..

— Ці ўстаноўлены ў вас дыпламатычныя стасункі з калегамі: скажам, з тым жа Зюзем Паазёрскім?

— Гэта мой далёкі сваяк, прычым маладзейшы. Ён сустракае гасцей толькі цягам кароткага прамежку часу. А беларускі Дзед Мароз жыве ў Пушчы круглы год.

— Аднак за тых дзевяць гадоў і іншыя "калегі" паз'яўляліся. Скажыце шчыра, ці ёсць між вамі рэўнасць, альбо... канкурэнцыя?

— Што вы, якая канкурэнцыя! Дзед Мароз — ён жа адзін!

— А ёсць жа яшчэ і ў Фінляндыі, у Вялікім Усцюгу...

— Фінскі Ёлупукі — мой добры сябра, ён жа да мяне і ў госці неяк сюды прыязджаў, а з расійскім "калегам" і ўвогуле рэгулярна сустракаем. Калі ён

прыехаў сюды два гады таму ды пабачыў, колькі тут людзей, дык ажно дзіву даўся. Пабываў і я ў яго ў адведках...

— І, мабыць, карыснага досведу набраліся?

— Ведаецца, там сустрача з гасцямі выглядае зусім іначай. Няма такой шчырасці ды імправізацыі, як у нас. Дзед Мароз сядзіць сабе на троне, бы цар, да яго падводзяць людзей, каб зрабіць фота, — і ўсё. Прычым каштуе гэтае фота даражэй, чым у нас уся праграма. Думаю, нельга ператварыць казку ў нейкую камерцыйную структуру. А для нас галоўнае — менавіта душэўнасць...

— Напэўна, дзятліца душэўнасцю з кожным складана — зважаючы на тое, якія натоўпы да вас едуць...

— У пераднавагодні час нашу сядзібу наведвае да пяці тысяч гасцей у дзень! І кожнаму трэба дагадзіць, знайсці для яго час, не абмінуць увагай. А некаторым,

на жаль, патрэбна яе зашмат, і яны цягнуць коўдру на сябе. Ну што тут зробіш, калі чалавек перакананы, быццам Дзядуля Мароз існуе толькі для яго аднаго? Але... Душэўнасцю дзятліца — гэта заўсёды ў радасць...

— Тым больш, Дзед Мароз вітае гасцей на роднай беларускай мове...

— Натуральна, а як жа інакш! Я ж беларускі Дзед Мароз. Вядома, калі сюды трапляюць дзеткі з Малдовы або Гру-

Каб дарослыя верылі ў казку

зіі, я звяртаюся да іх па-руску. Але калі прыязджае дэлегацыя з Мінска або Брэста, дык — на роднай мове!

— Да Дзеда Мароза ўсе ідуць са сваімі пажаданнямі, нават не задумваючыся пра тое, што і ён сам можа нечага жадаць...

— ...Каб як мага больш гасцей пабывала тут, і каб усе яны зразумелі, што вера ў казку, вера ў дабро — гэта самае галоўнае ў жыцці. Вось такое маё пажаданне. А "Культуры", дарэчы, хачу пажадаць не губляць увагу і аўтарытэт чытачоў, быць ім заўсёды патрэбнай. Ну і, вядома, пабольш новых падпісчыкаў!..

**Распытвалі Ілья СВІРЫН і Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Паўночныя Афіны адраджаюцца*

Залессе пад Сморгонню — маёнтак Агінскіх. Менавіта тут на пачатку XIX стагоддзя літаральна буяла культурнае жыццё. Міхал Клеафас Агінскі на гэты момант — ужо цудоўна вядомы ў свеце. І не толькі як палітычны дзеяч, але і як музыкант, кампазітар. Таму Залессе, якое сучаснікі называлі Паўночнымі Афінамі, пераўтвараецца ў своеасаблівы цэнтр мастацтва, што аказвае істотны ўплыў на станаўленне маральных ідэалаў Сморгонскага краю, Гродзеншчыны, усёй Беларусі.

Сённяшняе адраджэнне Залесся — даніна памяці выбітнай асобе Агінскага, вяртанне нашчадкам рэдкіх па прыгажосці палаца, маляўнічых паркаў і сажалак, якія стануць неўзабаве цэнтрам масавага прыцягнення турыстаў з усяго свету. А ў самім маёнтку зноў загучаць неверагоднай прыгажосці ўрачыстыя маршы і вытанчаныя паланэзы Міхала Клеафаса Агінскага...

Аб'ект неспыпадкова ўключаны ў Дзяржаўную інвестыцыйную праграму Рэспублікі Беларусь: рамонтна-будаўнічыя работы тут фінансуюцца з рэспубліканскага і абласнога бюджэтаў. Але важнасць вяртання спадчыны разумеюць не толькі ў Беларусі. 14 лістапада дэлегацыя Сморгонскага райвыканкама наведвала дырэкцыю Тракаўскага нацыянальнага гістарычнага парка ў Літоўскай Рэспубліцы. Была абмеркавана рэалізацыя праекта "Выкарыстанне гістарычных сядзіб і іх адаптацыя да сучасных культурных умоў", прадугледжаная Праграмай трансгранічнага супрацоўніцтва "Латвія — Літва — Беларусь" у рамках Еўрапейскага інструмента добрасуседства і партнёрства.

Этот проект финансируется Европейским Союзом
This project is funded by the European Union

Інакш кажучы, беларускія і літоўскія партнёры праекта робяць маштабны крок у развіцці творчых стасункаў, адчуваюць адказнасць за адраджэнне гістарычных сядзіб, усяляк спрыяюць устанавленню якасна новых міжнародных кантактаў у сферы агульнай культуры.

Сутнасць праекта, пад рэалізацыю якога ўжо неўзабаве будзе атрымана ад Еўрасаюза 212 тысяч еўра, у тым, што ў Залессі будзе адрастаўрана канцэртная зала, плануецца закупка мэблі і музычных інструментаў. У выніку стануць традыцыйнымі фартэпійныя канцэрты, якімі так славілася колішняе Залессе...

Сморгоншчына, радзіма князя Вітаўта, — унікальны куток беларускай зямлі. Ад кроўскіх муроў бярэ выток Вялікае Княства Літоўскае. Але гаворка — не толькі пра станаўленне нацыянальнай дзяржаўнасці. Менавіта тут, на сморгонскай зямлі, у Залессі, Агінскі мацаваў славу беларускага музычнага мастацтва. А менавіта стаўленне творчага ды патрыятычнага пачаткаў і пераўтварас народ у напільно. Магнэтызм такога знітавання і адметны маёнтак у Залессі, "залаты век" якога адраджаецца гэтымі днямі. Абавязкова наведайце Залессе, паслухайце музыку Агінскага, спрычыніцеся да сусветнай культуры!..

У калекцыі Сяргея МІХАЛЕНКІ пад умоўнай назвай "Belarus faces" ("Беларускія абліччы", або "Беларусь у абліччах") — ужо больш за 60 фота-здымкаў. Канец XIX стагоддзя — пачатак XX-га... "Высакародны" фармат рэтра-здымкаў. Здавалася б, колькі падобных фота мы бачылі ў нашых сямейных альбомах! Аднак адчуванне асабліваці і каштоўнасці можа ўзнікаць не адно праз стаўленне да выяў нашых блізкіх. "Гэтыя кадры мне цікавыя таму, што маюць дачыненне да нашай краіны, — так пракаменціраваў фатограф і заснавальнік фотастудыі "Знята" Сяргей Міхаленка сваё захопленне. — Таму я і вырашыў стварыць дадзеную калекцыю".

АРТЫСТЫЧНАЯ!

"Здымкі адбудуцца пры любым надвор'і..."

— Усё пачалося вась з гэтай работы вядомага мінскага фатографа Масяя Напельбаўма, — Сяргей Міхаленка паказвае невялікую фотакартку з выявай невядомага гараджаніна з шыкоўнай барадой. — Ubачыў гэты адбітак на інтэрнэт-аукцыёне, і чамусьці мне захацелася набыць яго. А потым заўважыў здымкі і іншых беларускіх фатографаў. Мне стала цікава, і я неўзабаве пачаў збіраць іх...

Сяргей выклаў на стол цэлы стос унікальных "сведчаньняў гісторыі": Мінск, Віцебск, Орша, Стонім, Заслаўе, Пружаны, Пінск, Рэчыца, Магілёў, Слуцк, Давыд-Гарадок...

— У асноўным, мяне цікавяць фатаграфіі да 1917 года — паваротнага часу ў нашай гісторыі, — тлумачыць фатограф. — Фактычна, на гэтых адбітках — выявы нашай інтэлігенцыі, тых гараджан, пра каго сёння мы ведаем не так шмат...

Групавыя здымкі дзяцей, сем'яў, ваенных, навучэнцаў і мноства адзінкавых фотакартак, так званых візітавак, — калекцыя Сяргея Міхаленкі дае магчымасць персанальна пазнаёміцца з нашай гарадской інтэлігенцыяй.

— За кожным абліччам — характар, асабісты лёс, і, разам з тым, усе яны распавядаюць пра нашу гісторыю, пра той пласм культуры, візуальнай спадчыны, якога нам не стае, — прызнаецца калекцыянер. — Тое, як апрачаліся гэтыя людзі, якія сукенкі і капелюшы былі ў жанчын, якія касцюмы насілі мужчыны, у што апрачалі дзяцей, усё — найцікавейшыя сведчанні дарэвалюцыйнай гісторыі Беларусі...

Вядома, у кола інтарэсаў Сяргея Міхаленкі трапілі і самі фатографы.

— Высветлілася, — распавядае ён, — што ў тых часы (самы "ранні" здымак калекцыі датуецца 1897 годам — гэта Віцебск, фотаатэлье Гіршэвіча. — Д.А.) на тэрыторыі тагачаснага

Паўночна-Заходняга краю фатаграфічны біз-нес развіваўся даволі паспяхова. Адмысловыя атэлье адкрываліся не толькі ў буіных цэнтрах, але і ў невялікіх мястэчках: у тых жа Горках, Пружанах, Стоніме... А ў Заслаўлі працавала спадарыня фатограф Кацярына Мартвіц.

Кожны фатограф імкнуўся мець выразны гандлёвы знак, лагатып, які размяшчаў на адваротным баку здымка.

Што да рэкламных удакладненняў, то фотамастры, у асноўным, імкнуліся запэўніць кліентаў у тым, што "непагадзь не перашкодзіць здымкам", а таксама ў яшчэ адной дадатковай перавазе: "негатывы захоўваюцца", а значыць, выявы кліентаў можна будзе друкаваць зноў і зноў.

— Вось гляджу на гэтыя адбіткі, — распавядае мой візаві, — на гэтых разумных і высакародных людзей, і часам пытаюся ў сябе: а якія выявы пакіне наша пакаленне? Што ўбачаць нашы нашчадкі, калі знойдуць чый-небудзь вінчэстар з камп'ютара? Падарожжа ў Турцыю? Шашлыкі на Мінскім моры? Сумна становіцца. Разумею, што фатаграфія сёння змянілася, але, на маю думку, мы ставімся да яе занадта легкадумна...

— А дзе вам удаецца набываць каштоўныя здымкі? — змяняю тэму.

— У Інтэрнэце, — уводзіць у курс справы Сяргей. — Гэтыя рэчы знаходзяцца па-за межамі Беларусі: Масква, Кіеў,

Санкт-Пецярбург, Адэса... Знаходжу калекцыі і шукаю там "беларускі след". Можна сказаць, што гэта своеасаблівае вяртанне нашай памяці дадому, бо там гэтыя здымкі звычайна нікому не патрэбны...

— А тут?

— Бывае, некаторыя фатографы ў мяне пытаюцца: ды навошта табе гэта? Але я лічу сябе патрыётам, і мне хочацца вярнуць сваёй краіне тое, што ёй калісьці належыла. Няхай гэта будзе маленькі пласм культуры, кропля, але калі такіх, як я, збярэцца сто чалавек, то гэта ўжо кубак кропель, ужо штосьці, а значыць — будзе і далей цікавацца.

На маю думку, — працягвае фатограф, — справа адроджэння пачынаецца не тады, калі хтосьці камусьці сказаў: выканай васьм гэта, і табе будзе ўзнагарода, — а тады, калі людзі самі адчуваюць, што павінны гэта набыць, сабраць, напісаць, зрабіць, калі яны гуртуюцца вакол ідэі, таму што ў іх ёсць жаданне ствараць сваю гісторыю. І гэта нараджаецца з пачуцця ўласнай годнасці. Тады і будзе плён...

Паводле папярэдніх планаў, выстаўка Сяргея Міхаленкі "Беларускія абліччы" мае адбыцца ўвесну наступнага года.

Занатавала Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Д.Полазаў.

(Заканчэнне. Пачатак у № 50.)

...Тут ён сустрэўся і пасябраваў з некаторымі мастакамі мясцовага былога Таварыства аматараў прыгожых мастацтваў (цяпер — дом № 17 па вуліцы К.Маркса), потым — Літаратурна-артыстычнага таварыства, сярод якіх былі Ф.Рушчыц, М.Сляпян, Л.Альпяровіч, Я.Кругер, Я.Тышыньскі, К.Ермакоў, П.Мрачкоўская. Справа ў тым, што якраз на пачатку 1910-х у Мінску шмат разоў ладзіліся выстаўкі, на якія запрашаліся не толькі мастакі з гэтага горада ды беларускіх губерняў, але і з суседніх расійскіх ды польскіх рэгіёнаў. Магчыма, гэта была адна з прычын першага наведання Полазавым нашага горада. Яшчэ магу дапусціць, што Мінск і яго творчая атмасфера спадабаліся мастаку і ён разам з сям'ёй вырашыў праз нейкі час перабрацца сюды на сталае месца жыхарства. Дакладна вядома: у лютым 1914 г. ён ужо выкладаў рысаванне, жывапіс і чыстапісанне ў Мінскім рэальным вучылішчы. Гэтае вучылішча было заснавана летам 1880 г. і знаходзілася на рагу вуліц Захар'еўская і Паліцэйская. У час настаўнічання Полазава тут займалася больш за 270 чалавек, сярод якіх быў і будучы народны артыст СССР Барыс Платонаў. А першым дырэктарам установы стаў І.Самойла, сын якога Уладзімір, крытык і публіцыст, рыхтаваў Янку Купалу да паступлення ў гэтае вучылішча, а потым дапамог яму надрукаваць першы верш на беларускай мове ў газеце "Северо-Западный край". Вучылішча знаходзілася на перакрываванні цяперашняга праспекта Незалежнасці з вуліцай Янкі Купалы — там, дзе зараз невялічкі гастронам, на процілеглым баку (па дыяганалі) ад цырка...

Першая сусветная вайна заспела Полазава на Падольшчыне, на расійска-аўстрыйскім памежжы, куды мастак выправіўся ў творчую паездку, так бы мовіць, на пленэр. Але задавальнення, мабыць, ён там не атрымаў, хаця шмат намалюваў пейзажаў ды эцюдаў. Дый фінансавыя цяжкасці і хваробы блізкіх людзей не давалі яму спакою. У Нацыянальным гістарычным архіве Рэспублікі Беларусь захоўваецца цікавае прашэнне Полазава на імя дырэктара Мінскага рэальнага вучылішча з просьбай аказаць яму грашовую дапамогу. Вось гэтае прашэнне.

"Яго Экселенцыі Спядару Дырэктару Мінскага Рэальнага вучылішча выкладчыка чарчэння і малявання Полазава Дзмітрыя Мікалаевіча

Прашэнне

Сёлета, у сакавіку месяцы, мне давялося панесці вялікія выдаткі на лячэнне жонкі і аперацыі, зробленыя двум дзецям (апендыцыт і аперацыя на горле) у Маскве, дзе я мусіў быць жыць на працягу паўтара месяца разам са сваёй сям'ёй. Пераезд са Смаленска ў Мінск, выкліканы маім пераводам, патрабаваў новых выдаткаў на маёмасць і арганізацыі свайго побыту на новым месцы, дзе цэны на кватэры значна вышэйшыя, чым у Смаленску. Летам мне давялося, пры ў найвышэйшай ступені неспрыяльных умовах, якія пацягнулі за сабой таксама буйныя выдаткі, зусім не прадбачаныя, пакінуць аўстрыйскую мяжу ў Падольскай губерні, каб пазбегнуць жудасцяў аўстрыйскага уварвання.

Нарэшце, выпічэнне з майго заробку 137 руб. нібыта за кошт агульнага павелічэння майго акладу (хоць раней у агульнай суме меў утрыманне не меншае, чым цяпер) — канчаткова з'елі мае і без таго спустошаныя фінансы. У сувязі з гэтымі акалічнасцямі ў мяне склалася настолькі цяжкае матэрыяльнае становішча, што я да гэтага часу не здолеў цалкам вярнуць у Смаленскае крэдытнае таварыства ўзятую на лячэнне сям'і суму, а толькі частку яе, і ў Рэальнае вучылішча прыйшла праз паліцыю папера з прадпісаннем наклаці арышт на мае ўтрыманне ў памеры 409 руб. з паметкай наклаці арышт на маю рухомую маёмасць. Становішча, якое склалася, змушае мяне звярнуцца да Вашай Экселенцыі з просьбай хадайнічаць за мяне перад Яго Экселенцыяй Спядаром Аляксандрам Віленскай навучальнай акругі пра аказанне мне грашовай дапамогі, інакш я магу застацца да свята Народзінаў Хрыстовых не толькі без утрымання, але і без кватэрынай маёмасці.

Выкладчык Дзмітрый Полазаў

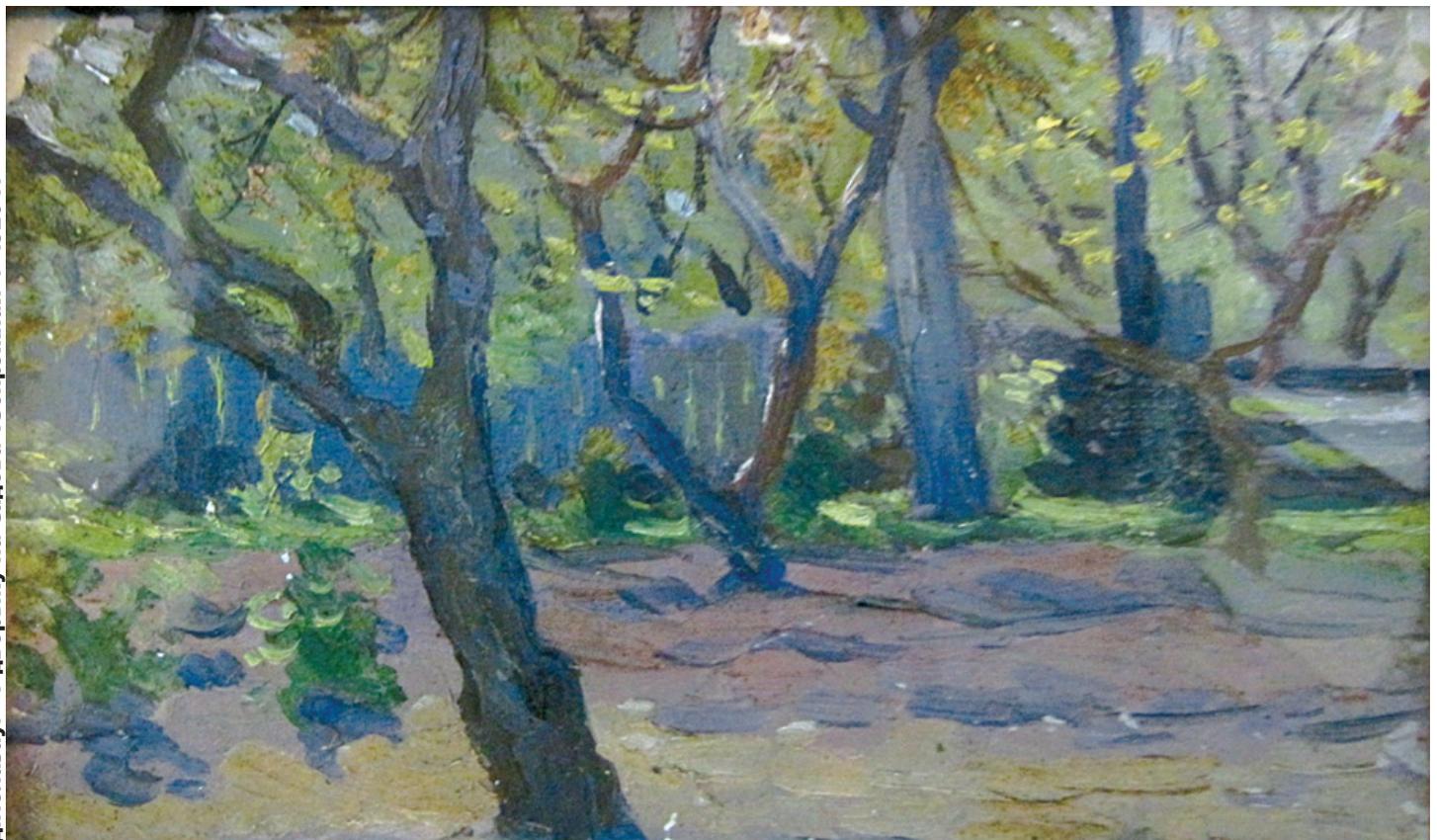
Г. Мінск-губ. 1914 г., снежня 5-га дня".

Але афіцыйны адказ быў наступны: "З-за беднасці адмысловых фінансавых сродкаў, а таксама з-за нядоўгага тэрміну працы сп. Полазава ў Мінскім рэальным вучылішчы ў прадстаўленні грашовай дапамогі апошняму адмовіць". І тады Дзмітрый Мікалаевіч, каб выбрацца з гэтай багны, пайшоў на дадатковую выкладчыцкую работу ў толькі што створаны Мінскі настаўніцкі інстытут. Тут ён прапрацаваў цэлы год і за гэты час пазнаёміўся з вядомымі ды паважанымі людзьмі горада: педагогам З.Сцяпурам, будучым першым прэзідэнтам Акадэміі навук Беларусі У.Ігнатюскім, багасловам айцом М.Гамолкам, мікрабіёлагам К.Кудзіным, філосафам і журналістам У.Самойлам. Паводле ўспамінаў сучаснікаў, Полазаў вучыў сваіх выхаванцаў не толькі рысаванню і маляванню, але і самастойна думаць. Аднак найвышэйшую адзнаку — "выдатна" — нікому не ставіў. Лічыў, што і адзнаку "добра" трэба заслужыць нястомнай працай над сабой у галіне малюнка ды чарчэння. І часта сам малюваў у класе, прычым потым аддаваў работы на абмеркаванне сваім вучням.

Летам і восенню 1918-га, калі Мінск быў акупаваны немцамі, а праз год — і палякамі, Полазаў па-ранейшаму настаўнічаў і ў Рэальным вучылішчы, і, паралельна, — у некаторых іншых установах. А калі ў Мінску канчаткова ўсталявалася савецкая ўлада, Дзмітрый Мікалаевіч быў залічаны ў штат Мінскага настаўніцкага інстытута (на рагу вуліц Захар'еўская і Садовая, 113, у раёне сучас-

"Гэты мілы чалавек,

Мастак, які першым напісаў партрэт Янкі Купалы з натуры

Д.Полазаў. "У дворыку на Садова-Узбярэжнай". 1920 г.

нага парку імя Я.Купалы) у якасці выкладчыка рысавання і жывапісу. Гэтая сярэдняя навучальная ўстанова, якую ўзначальваў асветнік Зміцер Сцяпура, з лістапада 1914 года рыхтавала выкладчыкаў для вышэйшых пачатковых вучылішчаў. Акрамя таго, Полазаў разгарнуў тут буйную культурна-асветніцкую дзейнасць: веў факультатывы па гісторыі сусветнага выяўленчага мастацтва, ладзіў вечары, прысвечаныя А.Уайльдву, Д.Байрану і Ш.Бадлеру, ды шмат чаго іншага. Яго грамадскай актыўнасці можна было пазайздросціць. Разам з ім настаўнічалі такія знакамцыя ў той часы дзеячы, як філалаг-славіст Я.Карскі і У.Ігнатюскі, аўтар цікавай праграмы выкладання гісторыі ў інстытуце. А яшчэ тут працаваў сумна вядомы Р.Астроўскі, будучы ўдзельнік Слуцкага паўстання 1920-га, які пазней, у гады Вялікай Айчыннай, заплывіў сябе супрацоўніцтвам з фашыстамі.

Розныя людзі акружалі Полазава. Але ў пачатку 1920-х самымі блізкімі яго сябрамі сталі Канстанцін Елісееў і Янка Купала. Пецябуржац Елісееў да вайны вучыўся ў Школе падтрымкі мастацтваў у А.Рылова і І.Білібіна (пазней скончыў ВХУТЕМАС). Прыехаў у Мінск ужо будучы таленавітым газетным і часопісным графікам ды сцэнографам. Працаваў у Першым Беларускім драматычным тэатры (БДТ-1). Сярод лепшых яго работ — сцэнаграфія спектакля "Сон на Кургане" паводле Я.Купалы. Пазней, у 1930-я, рабіў эскізы касцюмаў для фільмаў "Ленін у 1918 годзе" і "Аляксандр Неўскі". Вельмі сябраваў з С.Эйзенштэйнам. У 1945-м атрымаў званне заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР. Пайшоў з жыцця ў Маскве ў 1968 годзе.

Пра сваё знаёмства з Полазавым Елісееў пісаў: "...Да мяне прыйшоў мастак, што скончыў пецябуржскую Акадэмію мастацтваў, Дзмітрый Мікалаевіч Полазаў, па спецыяльнасці — жывапісец, які меў і другую прафесію — гісторыка... Д.М. Полазаў меў кватэру з трох пакояў, у якой жыў разам з жонкай, прыгожай дамай Аленай Іванаўнай, і два-

лазавых, у якой асабіста вылучаўся сваёй таленавітацю 18-гадовы сын Мікалай. Ён таксама ў Мінску скончыў Рэальнае вучылішча, потым, пры маральнай падтрымцы бацькі, Купалы і Елісеева, захапіўся калекцыянаваннем старых папяровых грошай (бонаў), паштовак, харчовых картчак ды іншых рэчаў. У 1922-м паступіў на паліграфічны факультэт ленаградскага ВХУТЕИНА, а яго дыпломнай работай стала афармленне кнігі "За Савецкую Беларусь" (пад кіраўніцтвам выдатнага мастака Лізаветы Круглікавай). Вось такая "врэмен сувязуючая нить"...

...Мастацкая студыя, арганізаваная Полазавым з дапамогай Елісеева і К.Ціханавы ў Мінску, месцілася ў былым асабняку па вуліцы Вясёлай ды мела ў сваім складзе дзве групы маладых людзей: Елісееў кіраваў яшчэ няўмекамі-пачаткоўцамі, Полазаў — тымі, хто ўжо штосьці ўмеў у галіне

Напрыканцы 2012-га, юбілейнага года класіка нацыянальнага слова Янкі Купалы, рубрыка "Вяртанне імёнаў" прапануе апавед пра мастака, які быў блізкім сябрам нашага Песняра.

імі дзецьмі — сынам Мікалаем і дачкой Аленай, смяшлівай і з запалам дзяўчынай 15 — 16 гадоў, з якой я хутка пасябраваў. Полазаў быў старэйшы за мяне на 10 — 12 гадоў (на самой справе — на 15. — **Б.К.**), і я лічыў яго сваім старэйшым таварышам. Апрача таго, як мінскі старажыт ён быў знаёмы з мясцовай інтэлігенцыяй: педагогамі, урачамі, партыйнымі работнікамі ды іншымі. Кожнага, пра каго ён распавядаў, больш-менш характарызаваў. Пра свайго сябра, віртуоза-хірурга, доктара Яўгена Уладзіміравіча Клумава, я даведаўся ад яго, што ў час Першай сусветнай вайны, калі ў Мінску сядзелі немцы, а Клумаў заставаўся ў горадзе, дзе ў яго былі хворыя, якіх ён не мог кінуць, разам з нямецкім лекарам рабіў аперацыю з дэманстрацыяй сшывання кішак..."

З Купалам было прасцей. Яны жылі побач, на Садова-Узбярэжнай вуліцы, якую мастак "апісаў" пэндзлем і алоўкам з розных бакоў. І нават потым, калі Полазаў ужо не жыў у Мінску, ён не аднойчы вяртаўся ў сваіх жывапісных опусах да гэтай вуліцы і тых блізкіх ды дарагіх людзей, якія жылі там на пачатку 20-х. Вось, да прыкладу, акварэль "Акно ў сад": той самы драўляны дом па Садова-Узбярэжнай вуліцы, 5. Акно з аканіцамі і пераплётам белых рам. Над ім звісаюць зялёныя галінкі дрэў і кустоў, а на першым плане — невялічкі кусцік бэзу. У глыбіні, з правага боку, — агародчык з клумбай кветак... А вось яшчэ твор на тую ж тэму: "Сад": тая ж Садова-Узбярэжная вуліца і дом № 5. Нагадаю, побач — дом Янкі Купалы. Так, восень 1922-га. На першым плане — разгалістае дрэва з пажоўклым лісцем, на зямлі — такая ж па колеры апалая лістота. Далей — тонкія шаравата-карычневыя дрэвы, за якімі — стары плот і апошняе зеляніна. Тут жыла ўся сям'я По-

рысавання. А Канстанцін Ціханав у абедзвюх групах чытаў лекцыі, выкладаў перспектыву і рэдагаваў вучэбныя праграмы студыі.

Менавіта Дзмітрый Полазаў пазнаёміў Елісеева з Купалам, і Елісееў нейкі час нават працаваў з паэтам у Наркамасветы БССР. Потым разам з Купалам і мастаком Аскарам Марыксам выязджаў на Слуцчыну ды Міншчыну — збіраць фальклорна-этнаграфічны матэрыял для мастацкага афармлення спектакляў і касцюмаў. Прыкладна ў адзін час (пасля 1922-га) абодва яны — Елісееў і Полазаў — пакінулі Беларусь: першы з'ехаў у Маскву, другі — у Петраград, хаця сяброўскіх стасункаў з Купалам ды іншымі дзеячамі беларускай культуры ніколі не перапынялі.

Але, канешне ж, Д.Полазаў увайшоў у гісторыю нашага мастацтва перш за ўсё трыма партрэтамі Янкі Купалы, выкананымі з натуры і адметнымі дакладнасцю трактоўкі вобразу ды сучаснасцю з часам. Два пагрудныя, амаль аднолькавыя, намалюваныя ў стрыманай шаравата-карычневая гаме. Думаю, што яны ствараліся пасля выздараўлення паэта, калі ён на пачатку 1920-га перанёс цэлыя тры аперацыі і колькі месяцаў знаходзіўся ў шпіталі. У той жа час Купала зрабіў вершаваны пераклад на беларускую мову "Слова аб палку Ігаравым" і "Інтэрнацыяналу", выдаў першы пастыярэвалюцыйны зборнік "Спадчына". А непасрэдна перад тым, як пазіраваць Полазава, Купала ўжо працаваў намеснікам загадчыка аддзела Наркамата асветы БССР і загадчыкам літаратурна-мастацкай секцыі Навуковай камісіі Акадэміі. Як устамянае Аляксандра Шкляева, "...Полазаў у гэты час працаваў над партрэтамі Янкі Купалы, рабіў эскізы і накіды алоўкам. Янка Купала прыходзіў да Полазавых пазіраваць. Паэт чытаў свае творы,

Полазаў шмат расказваў пра антычнае мастацтва, пра мастакоў Расіі... Цікава, што 29 красавіка 1921 г., прыкладна ў гэты час, Купала запісаў у альбом даччы мастака Алене (Люсі) Бурсікавай прысвечаны ёй верш "Вяртаюцца з выраю жоравы, гусі...", напісаны даволі рэдкай у купалаўскай паэзіі страфой — двухрадковай (дыстых) з вельмі дакладнай і паўназначнай сумежнай рыфмоўкай. Дарэчы, праз колькі дзён пасля гэтага ў Мінск прыехаў Якуб Колас, пасяліўся ў доме № 1 па вуліцы Старажоўскай ў кватэры № 3, і неўзабаве нястомны Полазаў узяўся за яго партрэт. З Коласам жа мастака пазнаёміў, хутчэй за ўсё, менавіта Янка Купала.

Такім чынам, пагрудны, у анфас, памерам 57х45, партрэт Янкі Купалы пэндзя Полазава быў напісаны ў тым жа 1921-м алеем на палатне. Фон — цёплы, зеленаваты. Светла-залацістыя ва-

палатна, уверсе, надпіс карычневай фарбай: "Портрет Янки Купалы. Писан худож. Д.Полозовым в г. Минске в 1921 г. Д.Полозов".

Што сказаць пра гэты партрэт, строгія і нават сціплыя па вобразна-пластычным увасабленні? Каб не былі намаляваны з натуры (хаця, магчыма, адзін з іх — версія, зробленая без "удзелу" паэта — па заказе Акадэміцэнтра Наркамсветы БССР), яны, з майго пункта гледжання, вялікай каштоўнасці ўласна для выяўленчага мастацтва не ўяўлялі б (няхай даруюць мне купалазнаўцы!). Так, дух значнай асобы ў іх перададзены добра, як і погляд, скіраваны на нас, гледачоў (адчуваецца кла-січная школа, якую прайшоў Полазаў), але кампазіцыйна і каларыстычна яны даволі сухаватыя — у стылі тых пагрудных "трафарэтаў", якія пазней рабіліся для членаў савета палітбюро ды іншых "верных ленинцаў".

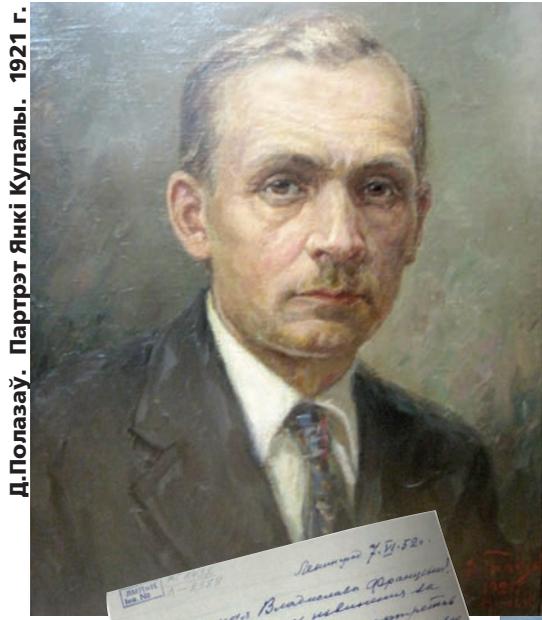
ны, які працаваў у мінскай школе разам з Полазавым. А вось аловачны пагрудны партрэт Янкі Маўра ў пенснэ, зімовай шапцы і паліто...

Асобная старонка жыцця і творчасці Полазава звязана з сям'ёй Шкляевых: гісторыка Мікалая Паўлавіча і ягонай жонкі — педагога Аляксандры Сцяпанавы. Іхнюю зусім маленькую дачку Таццяну ведаў Полазаў, але ейны партрэт ён намаляваў у Ленінградзе толькі ў 1950 годзе, па фатаграфіі. Шкляевы жылі на той жа Садова-Узбярэжнай вуліцы побач з Купалам і Полазавым. Тамя хадзіла ў дзіцячы садок № 3, дзе выхавальніцай працавала "цёця Уладзя" — У.Ф. Луцэвіч. Яна часта прыводзіла Таню ў госці да свайго мужа — Янкі Купалы. У час Вялікай Айчыннай вайны Шкляевы жылі ў Казані. Таццяна была студэнткай медыцыны тут і, прыязджаючы ў Пячышчы, лячыла хворага паэта — Купала называў яе "наш мінскі лекар".

такая экспедыцыя адбылася ў складзе Д.Полазава (кіраўніка), М.Шкляева, К.Елісеева, Я.Кругера, М.Ра-венскага, П.Гуткоўскага, І.Маляванай-Зарэцкай і У.Траўскага. Яны сабралі багаты матэрыял, чым папоўнілі музейныя зборы і далі шмат унікальнай інфармацыі для беларускіх мастакоў, этнографу, фалькларыстаў, гісторыкаў ды мастацтвазнаўцаў. Але так здарылася, што на гэтым экспедыцыйнай праца была спынена: амаль усе удзельнікі экспедыцыі, у тым ліку Полазаў, былі звольнены з Акадэміцэнтра пры Наркамсветы БССР.

Што было рабіць? Тады Полазаў уладкаваўся ў секцыю мастацтва Знешгандлю БССР у якасці эксперта па адпачынку каштоўнасцей на продаж за мяжу. Захаваўся фрагмент яго чарнавога накіду, дзе ён кажа наконт работы гэтай секцыі (цытую па артыкуле "Забывае імя" Ф.Ваданосавай, І.Каранкевіч, У.Ляхоўскага, часопіс "Мастацтва", № 3 за

Велізарнае дараванне...

Д.Полазаў. Портрэт Янкі Купалы. 1921 г.

Але трэці, кампазіцыйны, жывы партрэт для мяне больш цікавы. Паэт-романтык Янка Купала паказаны на фоне шырокіх беларускіх зялёных палеткаў і воблачнага блакітнага неба. У правай вытанчанай руцэ — кніга ў чырвонай вокладцы, левая, нервова-напружаная, ляжыць на каленях. Пакутліва выгнуты бровы, напружаны лоб, насцярожаны погляд, расшпілены элегантны шэры пінжак — настрой зусім іншы, чым на пагрудных партрэтах. Тым больш, што гэты быў напісаны на пленэры, дзе свежы ветрык і кранае валасы Песняра, і гойдае адзінокую бярозку, якая ледзь бачыцца ў глыбіні поля на фоне згусцелых аблокаў. Мне здаецца, тут — той Купала, якім ён быў за дзесяць гадоў да наступлення "вялікага пералому" ў ягоным жыцці і творчасці...

Таня з 4 курса пайшла добраахвотніцай на фронт і ў жніўні 1942-га загінула смерцю мужных пад Сталінградам...

Словам, у Купалаўскім музеі захоўваюцца творы Полазава, якія ахопліваюць час яго творчасці прыкладна з 1918-га па 1950 гады, але для мяне найбольш значымі рарытэтамі з'яўляюцца менавіта партрэты Я.Купалы, а таксама ленинградскія лісты Полазава да У.Ф. Луцэвіч, бо яны падрабязна распавядаюць пра тое, як ішлі перамовы мастака з першым дырэктарам Купалаўскага музея наконт пакупкі тых самых двух пагрудных партрэтаў Песняра, пра якія гаворка ішла вышэй. Прывяду толькі адзін фрагмент гэтых лістоў Полазава да У.Луцэвіч (лістоў яе да Полазава я не знайшоў — мабыць, яны дзесяці ў Пецярбургу або наогул зніклі).

У жніўні 1952-га, за паўгода да свайго смерці, мастак паведаміў, што некаторыя яго палотны набыты музеем Мікалая Астроўскага ў Сочы і ў Маскве. А трохі раней ён звярнуўся да Уладзіслава Францавіча: "Яшчэ раз перапрашаю за затрымку партрэтаў, з прычыны як маёй хваробы, так і рэстаўрацыі, якую давялося зрабіць (эрмітажаму рэстаўратару), каб прыбраць невялічкую дэфармацыю, што выклікалі трыццацігадовая даўніна і неспрыяльныя ўмовы захавання пад час блакады Ленінграда, ды прывесці іх у першапачатковы выгляд... Я вельмі прасіў бы Вас устанавіць партрэты ў рамы (на маю думку, з пацямнелай бронзы) і пад шкло. Гэта гарантуе захаванне партрэтаў і ўвогуле карцін як ад пылу, так і ад розных атмасферных уздзеянняў... Ваша думка для мяне за ўсё даражэй, дык я прасіў бы неадкладна паведаміць мне яе".

...Пасля Полазава Купалу малявалі з натуры і іншыя мастакі — Я.Кругер, П.Гуткоўскі, В.Волкаў, ды амаль усе работы зніклі ў час Вялікай Айчыннай. Але лёс захаваў менавіта першыя жывапісныя вобразы Песняра, створаныя Полазавым у 1921-м. Так, ведаю, што мастак Мікалай Міхалоп яшчэ ў 1912-м, сябраючы ў Пецярбургу з маладым Купалам, зрабіў афорт з натурнай выявай паэта, але афортная дошка, мабыць, таксама знікла ў гады вайны.

Але вернемся назад. Вышэй я ўжо казаў пра этнаграфічныя экспедыцыі Полазава і яго сяброў па Беларусі ў 1921 годзе. Так, Полазаў пісаў у сваёй службовай запісцы кіраўніцтву Акадэмічнага цэнтру пры Наркамсветы БССР: "...Ініцыятары арганізацыі экспедыцыі прыйшлі да думкі, што неспраўдлівае знаёмства з народнай мастацкай творчасцю дасць грунт для развіцця беларускага нацыянальнага мастацтва, у дачыненні ж да саматужнай прамысловасці ў галіне ткацкай, дрэвапрацоўчай, ганчарнай ды іншых можна ўзяць высока мясцовую творчасць...". Буйны беларускі гісторык і грамадскі дзеяч Усевалад Ігнатюк, тагачасны наркам асветы БССР, падтрымаў гэтую ідэю, і ў верасні таго ж года

2003 г.): "Знешгандаль Беларусі. Думка, пакладзеная ў свой час (жнівень 1921 г.) у аснову пры ўтварэнні гэтай секцыі, была: як-небудзь урэгуляваць у інтарэсах Расіі ды і гаротных уладальнікаў такіх каштоўнасцей хаатычны адток апошніх падпольнымі шляхамі. Вырашана было каналізаваць гэты адток праз дзяржаўныя ўстановы шляхам набыцця па вышэйшых цэнах, параўнальна з тымі, што плаціла вольная ад канкурэнцыі кантрабанда спекулянтаў. Гэта часткова ўжо ўдалося, і ў руках Знешгандлю сабралася нямала рэчаў, захаванне якіх за Расіяй будзе вітацка ўсім. Выдаткі з лішкам будуць кампенсаваны праз продаж іншых. Справа знаходзіцца ў стадыі развіцця; энергічная дзейнасць..."

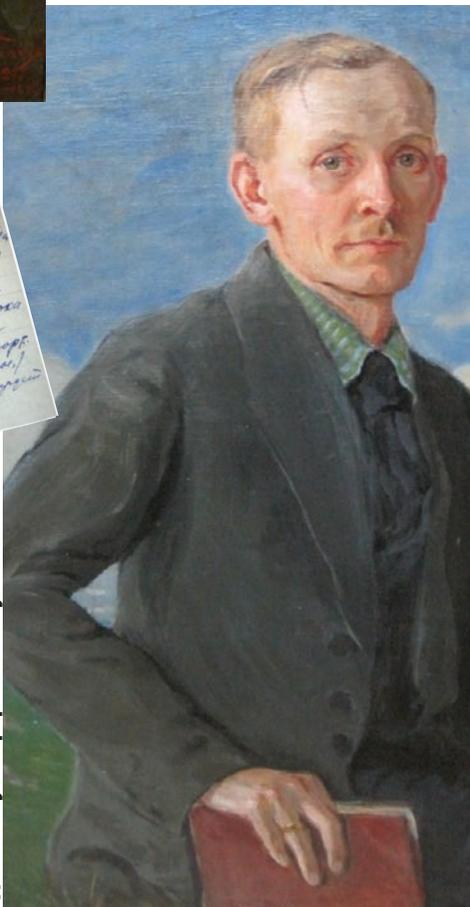
Зразумела, Полазаў ні ў якім разе не кідаў працу над жывапіснымі работамі, шмат займаўся графікай і акварэлю. У тэя часы ён быў на Беларусі ледзь не самым папулярным мастаком. Так, у "Каталогу Першай мастацкай выставкі пададзела "ИЗО" мастацкага адрдзела Галоўнага гасветы С.С.Р.Б. Верасень 1921" пералічаны трыццаць (!) твораў Полазава: пейзажы, малюнкi, эцюды, партрэтны жывапіс. Многія з гэтых ды іншых работ Полазава зніклі, зніклі ў борах часу. Калі ён з сям'ёй ад'язджаў з Мінска ў Петраград, большасць сваіх твораў ён пакінуў на часовае захаванне ў свайго сябра Мікалая Шкляева: маюляў, хутка вернецца, забярэ. Але — не вярнуўся... І гэты архіў сям'і Шкляевых будзе цягам доўгіх гадоў пільна зберагацца ў Казані, хаця ацалеюць не ўсе работы. Пазней некаторая частка спадчыны Полазава будзе перададзена жонкай Мікалая Шкляева — Аляксандрай Шкляевай і яе сяброўкай Ганнай Фідроўскай у наш Купалаўскі музей. Дарэчы, сярод апошніх твораў, якія былі перададзены гэтымі цудоўнымі жанчынамі, былі "Партрэт Лідзіі Яўгенаўны Шкляевай у дзіцячым узросце" (студзень 1950 г.) і пагрудны, профільны партрэт самой Ганны Фідроўскай (прыкладна таго ж часу).

...Што вымусіла Полазава назаўжды з'ехаць з Мінска ў Петраград? Дакладна невядома. Мая версія такая. Менавіта ў 1922 годзе стары сябра Полазава, намеснік старшыні Вышэйшага Савета Народнай гаспадаркі РСФСР і старшыня Прамыслова-эканамічнага савета прамысловага плана ВСНГ СССР Сямён Серада прапанаваў мастаку рэарганізаваць у Петраградзе Школу народнага мастацтва з умовай прывачнення яго загадчыкам створанага на базе гэтай школы тэхнікума саматужнай прамысловасці. Мастак даў згоду і прапрацаваў на гэтай пасадзе да пачатку 1929-га, а потым, стаўшы членам ЛенІЗО, перайшоў цалкам на творчую працу, якая працягвалася да пачатку 1950-х. Да вайны шмат часу прахвіў на поўдні, дзе муж яго дачкі — інжынер-будаўнік Сяргей Бурсікаў кіраваў найбуйнейшымі будоўлямі ў Сярэдняй Азіі і на Каўказе. Большая частка работ Полазава 30-х гадоў напісана менавіта ў гэтых рэгіёнах. Але ў час ленинградскай блакады разам з сям'ёй і сынам, мастаком-картографам, ілюстратарам дзіцячых кніг, буйным удзельнікам Саветска-фінскай вайны Мікалаем Дзмітрыевічам, разам з тысячамі ленинградцаў, заставаўся ў асаджаным Пецярбургу і ў сваім доме па вуліцы Махайвай перажываў усе тыя беды ды няшчасці, што выпалі на долю гэтага шматпакутнага горада. Працаваў санітарам у ваенна-марскім шпіталі, рабіў па меры сіл альбомныя накіды таго, што бачыў, перажывіў годлад ды холад, і там, канешне ж, падарваў сваё здароўе, якое ў рэшце рэшт і прывяло яго да смерці, а потым, вясной 1953-га, — і да смерці. Пахавалі Дзмітрыя Мікалаевіча на Піскароўскіх могілках у Ленінградзе...

Лісты Д.Полазава да Уладзіслава Луцэвіч.

Ласы паэта зачасаны назад, высокі адкрыты лоб, карыя вочы ў ценю надброўных дугаў, пранізлівы позірк, прамы нос, светлыя вусы, чорны строгі пінжак з белай кашуляй і сіні з бэзавым ды чырвоным узорам галыштук — такім мастак пачыў 39-гадовага паэта.

А вось і другі партрэт Песняра, "тыповага беларуса, праставатага мужыка" (словы К.Елісеева), год — той жа самы. Партрэт — таксама пагрудны, праўда, твар павернуты ўправа на тры чвэрці. Валасы паэта зачасаны на правы бок, цёмны пінжак, белая кашуля з галыштукам, але ўжо серабрыста-бэзавы колеру... Ох ужо гэтыя галыштукі! Калі ўгледзецца ў 90-гадовую выяўленчую Купаліюна, дык дух займае ад купалаўскіх галыштукі розных колераў ды фасонаў: сапраўды, Песняр любіў гэтую дэталь касцюма. Ён заўсёды быў пры галыштукі (глядзіце фота, асабліва, цікавыя — 1922 і 1923 г., таксама здымкі 1930-х, дзе паэт — вельмі прыгожы і на-тхнёны, проста красуні!). На адваротным баку

Д.Полазаў. Портрэт Янкі Купалы. 1921 г.

Так атрымалася, што ў гады фашысцкай акупацыі Мінска гэтае палатно было вывезена з Карціннай галерэі БССР у Германію. Але, на шчасце, пасля разгрому ворага ў 1945-м партрэт быў знойдзены, адрэстаўраваны і перададзены ў Літаратурны музей Янкі Купалы, дзе і зараз знаходзіцца разам з іншымі работамі Полазава. Сярод іх, у тым ліку, — акварэльныя пейзажы старога Мінска, адлюстраванне ўзбярэжжа Чорнага мора і відаў Сочы, аловачныя замалёўкі, малюнкi-шаржы на пісьменнікаў, настаўнікаў мінскіх сярэдніх школ і Рэальнага вучылішча, блізкіх сяброў ды іншых асоб, у тым ліку пейзажыста Г.Пінуса, збіральніка старасветчыны, па прафесіі хіміка, Якава Сыркіна, дырэктара вучылішча Сяргея Сінякова, мастака Канстанціна Елісеева ў фетравым капелюшы з тыпунёвай люлькай (адзін з лепшых партрэтаў у творчасці Полазава), таксама настаўніка, барадатага Уладзіміра Самоілы ў гімнасцёрцы са стаячым каўняром, настаўніцы французскай мовы Веры Мінкевіч, мастака Анатоля Тычы-

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
- Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
- Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:

- "Алтарная скульптура і мастацкія тканіны Беларусі XVII — XIX стст."
- "Сустрача. Мікалай Фердынанд і Арманда Рэверон. Дзве гамы аднаго натхнення".
- "Рускае дэкаратыўна-прыкладное мастацтва XX ст. Фарфор і тканіны".
- "Мастацкі Парыжскай школы з Беларусі".
- "Пейзаж Латвіі — знак нацыянальнай ідэнтычнасці. Вільгельм Пурвіціс. "Вясна".
- "Вайна 1812 года вачыма відавочцаў. Графіка Х.-В. Фон Фабера дзю Фора".
- "Марк Шагал: жыццё і любоў".
- "Свет рэчаў і пачуццяў" (У.Зінкевіч).
- Партрэт Войцеха Пулюскага пэндля Валенція Ваньковіча.
- "Слуцкія паясы з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

- Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
- "Цярноўнік крэсаў".
- "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка А.Вярбіцкага.
- "Сучаснасць. Былое. Майстар".

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГЛЁВЕ

г. Маглёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."
- "Вясельныя традыцыі Усходу. Японія. Індыя. Карэя".

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Водбліскі ваеннай славы".
- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."
- "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".

Выстаўкі:

- 22 — 23 — выстаўка Hand-made.
- 3 27 — "Вяртанне" (фотавыстаўка Маргарыты Трэнінай).

Дом-музей І З'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- "Пастаянны Мінск у карцінах А.Наліваева".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўкі: "Мір стары — Мір новы" (фотавыстаўка).
- "Таварыства перасоўных мастацкіх выставак. XXI стагоддзе (Санкт-Пецярбург)".
- "Баль Залатога веку. Мір" (гістарычны касцюм).
- "Пад мірным небам маладая Беларусь" (жывапіс Аляксея Панцюка-Жукоўскага).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Ака-
дэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
- "Шляхам Янкі Купалы да Якуба Коласа" (у філіяле "Мікалаеўшчына", у Мемарыяльнай сядзібе "Смоляны").
- Выстаўка да 130-годдзя з дня нараджэння Якуба

Коласа "Якуб Колас — народны паэт Беларусі".
■ "Таямніцы Дома Песняра".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск,
вул. Янкі
Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам ролика ў 3D-фармаце.
- Выстаўка "Айчынная вайна 1812 года ў сюжэтах сучаснага мастацтва" са збору Пушкінскага запаведніка.
- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
- Рэкламная гульня "Музейныя лабірынты".

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

**НАГАДВАЕМ!
РАСПАЧЫНАЕЦЦА ПАПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
НА ПЕРШАЕ ПАЎГОДДЗЕ
2013 ГОДА!**

**Падпісныя індэкс:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.**

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:

- "Апякункі паэтычных нябёс" (пра жанчын-пісьменніц).
- "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам" (жыццё і творчасць).
- "Паэт з Нарачанскага краю".
- "Ходзіць Сон ля вакон..." (прысвечана беларускай перадачы "Калыханка").
- "А.П. Чэхаў. Лінія жыцця" з фонду Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея-запаведніка А.П. Чэхава "Меліхава" (Расія).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўкі: "1812 г. Вайна і мір".
- Акцыя "Тыдзень у музеі".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

- Цэнтральная частка палаца
- Выстаўкі: "Старадаўнія гарады Беларусі ў кнігах і артэфактах" (да 1150-годдзя Полацка).
- "Дынастыя" (творчасць сямі Масленікавых).

"Чырвоная
гасцеўня".

- "Зала ўрачыстых прыёмаў".
- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).
- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя). Вежа палаца
- Экспазіцыя: "Уладальнікі Гомельскага маіента Румянцавы і Паскевічы".
- Выстаўкі: "Конны партрэт генерал-фельдмаршала І.Ф. Паскевіча (1874 г.)" (выстаўка адной карціны з прыватнай калекцыі Д.Асташонка).

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул.
Пушкіна, 32.
Тэл.: (80232) 74-28-23.

- Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX ст.
- Прагулкі па старым Гомелі.
- Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.
- Выстаўкі: "Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак)".

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул.
Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

- Экспазіцыі: "Рэлігія і культура ў Беларусі".
- "Эпоха. Час. Будынак".
- Выстаўкі: "Пад крыламі анёлаў".
- "Мой райскі сад".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул.
Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- Выстаўка "Хайлендэры ў Афганістане: тады і цяпер".
- На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
- "Музей крыміналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул.
Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

- Пастаянная экспазіцыя "Прырода Лідчыны".
- Выстаўкі: "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".
- "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."
- Выстаўка адной карціны "Партызаны".
- "Прывітанне, ранейшая Ліда!".
- "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".
- Турыстычна-пазнавальная праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул.
Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

- Да 23 — "Трэцяе Беларускае біенале жывапісу, графікі, скульптуры".
- 3 27 — Духоўна-асветніцкая выстаўка-кірмаш "Раждства Хрыстова".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- "Бабруйскі варыянт" (выстаўка керамікі).
- "Лета ў правінцы" (выстаўка жывапісу).

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс.: 334 11 56.

- Мінскі міжнародны Калядны оперны форум
- 22 — Фінал конкурсу "Competition dell'Opera".
- 23 — Гала-канцэрт зорак сучаснай оперы.
- 26 — "Жызэль, або Вілісы" А.Адана.
- 26 — "Зімовая казка" (Музычныя вечары ў Вялікім).
- 27 — Гала-канцэрт зорак Вялікага тэатра Рэспублікі Беларусь.
- 28 — "Трыстан і Ізолда" Р.Вагнера.
- "Шапеніяна" Ф.Шапэна.
- "Балеро" М.Равеля.
- 29 — "Шчаўкунок" П.Чайкоўскага.
- 29 — Гала-канцэрт зорак Вялікага тэатра Рэспублікі Беларусь.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
"РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс.: 334 60 08.

- 22 — "Нязваны гоць" С.Бартохавай.
- 23 — "Ліфт" Ю.Чарняўскай.
- 26 — "Містэр Розыгрыш" С.Кандрашова.
- 27 — "Белы анёл з чорнымі крыламі" Д.Балыка.
- Дзіцячыя спектаклі: 22 — "Дамавічкі" (музычная казка) Я.Конева.
- 26 — "Гісторыя двух сабак" (спектакль для дзяцей і дарослых) Я.Конева.
- 28, 29 — "Стойкі алавяны салдацік" (казка для дзяцей і дарослых) паводле Г.Х. Андрэсена.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

- 22 — "Чырвоны Каптурчык. Пакаленне NEXT" (мюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзях) А.Рыбніківа.
- 23 — "Залатое кураня" (мюзікл для дзяцей у 2-х дзях) У.Улановіча.
- 23 — "Юнона і Авось" (рок-опера) А.Рыбніківа.
- 26 — "Вестсайдская гісторыя" (мюзікл) Л.Бернстайна.
- 27, 28, 29 — "Чароўны гадзіннік, або Хто выратуе Новы год?" (мюзікл-фэнтазі).
- 27 — Мюзікл-гала.
- 28 — "Шчаўкунок" (балет у 2-х дзях) П.Чайкоўскага.
- 29 — "Бабін бунт" (музычная камедыя ў 2-х дзях) Я.Пічкіна.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 22 — 24, 26 — 30 — Навагодняя праграма "Новы год у Церамку".

ШТОТЫДНЕВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТА
Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН.
Спецкарэспандэнты:
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела
фоталістрацыі —
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакой 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23
Тэлефон/факс:
(017) 334 57 41
Рэкламны адзел:
тэл. (017) 334 57 41
www.kimpress.by
E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы
не рэанзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведваюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
звесткі выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца працы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
"Матэрыял на правах
рэкламы."

"Культура", 2012.
Індэкс 63875, 638752
Наклад 7390
28.12.2012 у 15.30
Замова 5640
Дзяржаўнае прадпрыемства
"Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзеяннасць
ЛВ №02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар —
ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара —
КРУШЫНСКАЯ
Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара
па маркетынгу —
СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл.: (017) 290 22 50
(прыёмная).
Бухгалтэрыя:
тэл.: (017) 334 57 35

